

The Project Gutenberg eBook of Rannikon ratsastaja: Pohjoisfriisiläinen tarina, by Theodor Storm

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Rannikon ratsastaja: Pohjoisfriisiläinen tarina

Author: Theodor Storm

Translator: Ester Peltonen

Release date: April 30, 2015 [EBook #48831]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RANNIKON RATSASTAJA: POHJOISFRIISILÄINEN
TARINA ***

Produced by Juhani Kärkkäinen and Tapio Riikonen

RANNIKON RATSASTAJA

Pohjoisfriisiläinen tarina

Kirj.

THEODOR STORM

Suom. Ester Peltonen

Suurten kertojain teoksia XIII.

WSOY, Porvoo, 1903.

Hans Theodor Woldsen Storm syntyi syyskuun 14 p:nä 1817 Husumin pienessä kauppakaupungissa Slesvig-Holsteinin länsirannalla. Isänsä, Kasimir nimeltään, oli lähtöisin rahvaasta, myllärin poika, käynyt lyseon sekä opiskellut yliopistossa ja oli sittemmin mennyt naimisiin erään husumilaisen patriisitytön Lucie Woldsenin kanssa. Ammatiltaan hän oli asianajaja ja sellaisena kuului pikku rantakaupungin vallassäättyyn. Vanhoillista väkeä ne ovat senaattorit ja kauppaherrat ja pormestarit ja

muut säätyläiset tämmöisissä Pohjois-Saksan pikkukaupungeissa. Aivan kuin ruhtinassuvuilla on heilläkin historiansa, joka usein ulottuu moneen sukupolveen taaksepäin ja säilyttää muistot esi-isistä kallisarvoisena aarteena vastaisille jälkeläisille. Mutta toisakseen monenlaatuiset harrastukset liittävät tämän ylimystön varakkaisiin amattilaispiireihin, joista ylimystö vuorostaan saa terveellisiä aineksia. Jos kaupunki sitäpaitsi, kuten esim. Husum, on meren rannalla, on se alttiimpana uusille kosketuksille kuin Saksan sydämessä sijaitsevat maanviljelyskaupungit: ei enää olla niin erillään suuresta maailmasta: kaukaisista maista pohattain laivat tuovat uutta ja intressanttia yllin kyllin, moni henkinen nautinto ja pyrintö saa alituista virikettä ja yleisen varallisuuden vallitessa kehkeytyy sangen vilkas elämä. Täällä on oma viehätyksensä luonnollakin, tuolla salaperäisellä "marskilla", merenjättömaalla erikoisine ilmakehineen, joka tosin turistiin vaikuttaa yksitoikkoisesti ja alakuloisesti, mutta johon ehdottomasti viehättyy paikkakunnalle asukkaaksi asettunut vieraskin; ei hän sitä enää heitä eikä se häntä enää päästä.

Näissä oloissa kasvoi Theodor Storm ja oppi rakastamaan ympäristöönsä. Hän sai oivallisen kasvatuksen. Sittemmin hän, niinkuin isänsäkin, antautui lakimiehen uralle asettuen kotikaupunkiinsa asianajajaksi. Virkansa ei painanut hänen mieltänsä kovin raskaasti. Hänelle, joka jo poikana oli noussut runoratsun selkään, oli pääasiana saada tutustua ihmisiin ja maailmaan. V. 1847 hän perusti oman onnekkaan kodin kauniin ja viisaan Konstance Esmarchin kanssa. Mutta jo 3 vuotta myöhemmin kohtasi tätä kotia kova kolahdus: tanskalais-holsteinilaisen sodan päätyttyä, jolloin Slesvig joutui Tanskan vallan alaiseksi, menetti Storm virkansa. Hän läksi pois Husumista ja löysi 1853 turvapaikan Potsdamissa. Viihtyä hän ei tosin voinut mesissä suurkaupungin oloissa. Mutta ne herätykset, jotka hän runoilijana sai tämän kolmivuotisen, usein matkoilla keskeytetyn oleskelunsa kuluessa, vaikuttivat ratkaisevasti hänen olentoonsa. Sitä todistavat lähinnä seuraavien vuosien runotuotteet, jotka osottavat kadehdittavaa kehitystä vaatimattomista alkeista varmaan taiteellisuuten asti. Huolista vapaan elämän ja oman sisäisen rauhan vuoksi tämä kehitys saattoi tapahtua häiriytymättä. Ainoa surun sävel, joka silloin tällöin värähtää kuuluville hänen senaikuisissa luomissaan, on kaiho tuonne pohjoiseen maahansa, ikävä ruskeanpunertavia kankaita, aaveellisia rämeitä, meren raivoisaa kohinaa ja aaltojen huuhtomia rantatokeita. Vihdoin kun Slesvig-Holstein oli yhdistetty Preussiin (1864) pääsi Storm palaamaan Husumiin. Ilo yhtäältä, suru toisaalta. Rakastettu puolisonsa vaipui hautaan vuosi tämän jälkeen. Sekavat valtiolliset olot, jotka Preussiin yhdistämisen jälkeen vallitsivat Stormin kotimaassa, vaativat tiukemmin kuin koskaan ennen häneltä työtä ja tointa, mikä auttoi häntä kantamaan kovaa onneansa. Mutta kaipauksen sävel tuntuu vielä kauan seuraavien vuosien runoissa ja novelleissa. Surun hälvennyttyä solmi hän uuden avioliiton, jossa hän sai takaisin täysin määrin elämän onnen. V. 1880 hän luopui virastaan ja vetäytyi rauhaan pienelle maatilalleen, jonka hän Hademarsehenin seudulla Holsteinissa oli ostanut. Täällä hän heinäkuun 4 p:nä 1888 ummisti silmänsä ikuisen uneen, ei täyttä vuotta sen jälkeen, kun hänen 70:ttä syntymäpäiväänsä oli juhlistettu yleisellä osanotolla ja sydämellisillä kunnianosoituksilla.

Stormin ensimmäiset julkaisut olivat hienoja lyyrillisiä runoja, ja lyriikka on pysynyt hänen uskollisena kumppaninaan läpi koko hänen elämänsä ja kasvanut hänen kanssaan. Runojen lukumäärä on jäänyt kuitenkin verrattain vähäiseksi eikä hän hallitse kaikkia lyriikan lajeja. Niissä hän on etupäässä eroottikko, tunnelmamaalari joukossa on myöskin muutamia ytimekkäitä isänmaallisia lauluja — mutta se, mitä hän runon muodossa on sepittänyt, on kaikki kaunista ja puhdasta ja on hankkinut hänelle sijan Saksan parhaiten lyyrikkojen rinnalla. Koko hänen persoonallisuutensa tulee näkyviin vasta toisella runouden alalla nim. novellistiikassa. Mutta Stormin novellia taas ei voi ajatella ilman hänen lyyrillisiä taipumuksiaan. Ei niin, että olisi kysymys jonkunmoisesta proosan ja värssyjen sekoittamisesta, vaan kertojan kuvauksiin maalaa samalla lyyrikko hienolla siveltimellään värvivahduksia, jotka yhdellä vetäisyllä loihivat esiin vastaavan tunnelman aivan kuin paras lyyrillinen runo, niin että aatteen varmasti kehittyessä siihen kutoutuu perin runollisia vertauksia, jotka syventävät situatsionin ja muodostuvat suuripiirteisiksi paralleleiksi luonnon ja henkimaailman, yksityiskohtalon ja yleiselämän välillä. Mutta kertoja ja lyyrikko ovat vain yksi.

Stormin maailma ei ole aivan laaja, se on pääasiassa hänen kotikulmansa, sen maaperä, sen ihmiset, sen historia. Joku tälle maaperälle vieras taikka muuten merkillinen siemen lankeaa siihen ja kasvaa. Syntyy joku konflikti, joka päättyy voittoon taikka häviöön. Tämä on Stormin novelli, se on siis todellista novellitaidetta. — Se ei kuitenkaan heti alussa ollut konfliktinovelli. Hänen ensimmäisessä laajemmassa teoksessaan ("Immensee" 1849), jolla tekijä saavutti suuren maineen, ihaillaan vain kauniita lyyrillisiä kohtauksia. Siinä, samoin kuin tekijän jo sitä ennen valmistuneissa pienissä maalauksissa perheensä menneisyydestä, humoristisissa saduissa y.m. vielä puuttuu ihmisiltä selväpiirteiset kasvot ja toiminnalta varma kehitys. Se syvä resignationi, johon "Immensee" novelli päättyy, jää toistaiseksi runoilijan ainoaksi turvaksi. On hauska seurata, miten romantikosta, verraten nopeasti ja itsetietoisesti kehittyvä realisti, miten hänen novelliensa ihmiset saavat selvemmat haahmopiirteet, lihaa ja luuta ja syvemmät tunteet, miten ne yhä enemmän nousevat heidän omasta maaperästään. Yhä syvempiä konflikteja osaa runoilija valita. "Ei kuolema ole ainoa ihmisten tahdon pakko", antaa hän lausua eräässä novellissaan. Tavanmukaisuus ja vapaus, luonnon pakko, mahtavat intohimot taikka heikkoudet

ja siveellinen tahto, vanhempien ja lapsien väliset suhteet, perinnöllisyys (Ibsenin edeltäjänä) — siinä ristiriitoja, ja aiheita, joille hän antaa loistavia, perin taiteellisia muodosteluja. 1870 luvun vaiheilta alkaen julkaistut novellit käsittelevät melkein yksinomaan traagillisia konfliktejä. Ne ovat kauttaaltaan aivan omituisen kauniita tuotteita juuri siitä syystä, että ne ovat niin yksinkertaisen todellisia. Lukija tuntee että hän itse joskus jollakin tavalla on elänyt näitä kohtaloita, hän uskoo että niin on pitänyt tapahtua, vaikka loppu tuntuisikin perin julmalta ja armottomalta. — Lisäksi on Storm kirjoittanut muutamia historiallisia novelleja, joiden joukossa on tuo paljon ihailtu "Aquis submersus". Joku vanha käsikirjoitus, joku kronikka on asian muka kertonut runoilijalle. Me näemme kuitenkin hänen syvälle tunkevan silmänsä, mutta se ei ole haitaksi itse menneen ajan taustalle, sen henkisille virtauksille ja ihmisille, se vaan täydentää kuvan, antaa henkilöille lihan ja hengen ja kohottaa heidät kohtaloonsa nähden samalla heidän aikansa yli. Kansan saduilla, taikauskolla, vanhoilla tavoilla, haaveellisuudella on suuri merkitys näissä novelleissa — tämä on muuan puoli Stormin runoilijaluonteen viimeisessä kehityksessä. Tämä puoli tulee näkyviin voimakkaimmin ja kehittyneimpänä hänen viimeisessä teoksessaan, "Rannikon ratsastajassa", joka nyt tässä esiintyy suomalaisessa asussa. Sen sankari, Hauke Haien, on Friislandin kansan tyyppi, koko sen erikoisuus. Tässä ihmiskohtalossa runoilija antaa kuvauksen miehekkään, turpeeseensa kiintyneen friissiläisa-kansan alituisista ponnisteluista ja taisteluista meren tulvia vastaan, sen voitoista ja häviöistä tässä loppumattomassa kuolonkampauksessa. Ja semmoisenaan tällä teoksella huolimatta kaikista muodollisista muistutuksista on kantavuutta, sillä on tragiikkaakin, semmoisenaan se on merkkiteos saksalaisessa kirjallisuudessa.

Gustav Schmidt.

I.

Sen, mitä nyt aijon kertoa, sain tietooni jo hyvinkin puoli vuosisataa takaperin, oleskellessani isomummoni, vanhan senaattorinrouvan Feddersenin luona ja hänen nojatuolinsa vieressä istuen lukiessani muuatta sinisiin pahvikansiin sidottua aikakauslehteä — en enää muista oliko se "Leipziger" vai "Pappes Hamburger Lesefrüchten". Olen vieläkin tuntevinani kuinka tuon kahdeksankymmenvuotiaan käsi hyvällen silitti lapsenlapsenlapsena päätä. Hän itse ja silloinen aika ovat jo haudassa ja turhaan olen sittemmin kuulustanut tuota aikakauslehteäkään. En siis kykene tosiasioita vääristelemään, yhtä vähän kuin kykenen niitä puolustamaankaan, jos jonkun päähän pälkähtäisi epäillä kertomukseni todenmukaisuutta. Voin ainoastaan vakuuttaa, että aina tuosta ajasta lähtien eivät nuo asiat ole milloinkaan mielestäni haihtuneet.

* * * * *

Oli muuan lokakuun iltapäivä meidän vuosisatamme kolmannella vuosikymmenellä — niin alotti silloinen kertoja — kun ratsastin ankarassa rajusäässä pitkin pohjoisfriissiläistä patotietä. [Patotie on rannikon suojaksi rakennettua vallia, patoa, pitkin tai sen vieressä kulkeva tie.] Vasemmalla puolella olivat karjan tunti sitten autioksi jättämät marskimaat ja oikealla — aivan kammottavan lähellä — Pohjanmeren aaltoileva syli. Padolta olisi pitänyt voida hyvästi erottaa meressä olevat pienemmät ja suuremmat saaret, mutta minä en nähnyt muuta kuin keltaisenharmaita aaltoja, jotka lakkaamatta raivokkaasti syöksyivät patoa vasten ja tuon tuostakin roiskauttivat minun ja hevoseni päälle likaisenharmaata vaahtoa. Takanani oli kolkko hämäryys, jossa ei voinut toisistaan erottaa taivasta eikä maata, sillä puolikuu, vaikka paraillaan korkeimmillaan taivaalla, oli enimmäkseen kiivaasti kiitävien pilvenjängkäleiden peitossa. Sää oli jäätävän kylmä. Konttaantuneet käteni kykenivät töintuskin suitsenperiä pitelemään, enkä kummeksunut että varikset ja lokit kiirehtivät myrskyn ajamina raakuen ja huutaen mannerta kohti. Alkoi jo hämärtää ja hetkisen päästä en enää voinut erottaa hevoseni kavioita. En kohdannut ainoatakaan ihmissielua enkä kuullut muita ääniä kuin lintujen huutoa, kun ne ohilentäessään pitkillä siivillään melkein viistivät minua ja uskollista ratsuani, sekä tuulen ja veden kohinaa. En voi kieltää, että olisin suonut olevani jossakin mieluisemmassa ympäristössä.

Rajuilmaa oli kestänyt jo kolmatta päivää ja minä olin viipynyt liiankin kauvan erään erittäin rakkaan sukulaiseni talossa. Mutta nyt se ei enää käynyt päinsä. Minulla oli asioita kaupunkiin, joka oli noin parin tunnin matkan päässä etelässä päin. Huolimatta kaikista serkkuni ja hänen herttaisen vaimonsa houkutuksista ja välittämättä oivallisista Perinette- ja Grand-Richard-omenoistaan, läksin iltapäivällä heidän talostaan. "Odotahan vain", huusi serkkuni lähtiessäni, "kun tulet meren rannikolle, käännyt mielelläsikin takaisin! Huoneesi on valmiina varallesi."

Todellakin! Eräänä hetkenä, kun synkkä pilvi pimitti ympäristön sysimustaksi ja ulvova tuulenpuuska

oli suistaa minut hevosineni padolta alas, johtui kyllä mieleeni: "Älä ole narri! Käänny ympäri ja asetu ystäväsi luo lämpimän lieden ääreen". Mutta samalla muistin, että paluumatka olisi varmaan vieläkin pitempi kuin matka määräpaikkaani. Ja niin ajaa hölkytin eteenpäin, kohottaen palttoonkauluksen korvilleni.

Mutta nyt tuli patotiellä joku vastaan. En kuullut mitään, mutta yhä selvemmin olin näkevinäni puolikuun niukassa valossa jonkun tumman olennon, ja kun se piakkoin läheni, huomasin edessäni korkeajalkaisen laiha kimon selässä istuvan ratsastajan. Hänen harteillaan liehui tumma vaippa ja ohikiitäessään tuijotti noilta kalpeilta kasvoilta minuun kaksi palavaa silmää.

Kuka se oli? Mitä hän tahtoi? — Ja samassa johtui mieleeni etten ollut kuullut kavioiden kopsetta enkä hevosen hengitystä, vaikka ratsastaja hevosineen oli kulkenut aivan vierestäni ohitse.

Tuota tuumien ratsastin eteenpäin. Mutta kauvan en saanut olla omissa mietteissäni. Pian kiiti ratsastaja taasen takaapäin ohitseni ja minusta tuntui kuin hänen liehuva vaippansa olisi koskettanut sivuuni. Tuossa tuokiassa oli koko näky kiitänyt äänetönnä ohitseni, niinkuin ensi kerrallakin. Näin sen yhä loittonevan ja loittonevan ja huomasin äkkiä ratsastajan varjon katoavan padon sisäpuolelle.

Jonkun verran hidastellen ratsastin sinnepäin. Saavuttuani tuohon paikkaan, näin aivan lähellä patoa välkkyvän suuren "wehlen" — niin nimitetään täälläpäin myrskyn maahan uurtamia uomia, jotka sittemmin näkyvät pieninä, syvinä patamina.

Vesi "wehlessä" oli täysin tyyni. Ratsastaja ei varmaankaan ollut sitä liikuttanut enkä nähnyt häntä sen koommin missään. Mutta jotakin muuta näin, jota tervehdin riemulla: padon avulla merestä vallotetun alueen laidassa vilkutti minua vastaan joukko hajallisia valopilkkuja. Ne näyttivät tuikkivan noista pitkistä friissiläisistä taloista, joita oli ryhmittäin matalammilla tai korkeammilla multakummuilla. Aivan edessäni oli muuan korkea rakennus. Kaikki eteläpuolen ikkunat näyttivät olevan valaistut. Olin näkevinäni siellä ihmisten liikuntaa ja myrskyn ulvonnasta huolimatta kuulevinani heidän ääniään. Hevoseni oli jo omasta alotteestaan poikennut taloon johtavalle tielle. Näin selvästi että se oli ravintola, sillä ikkunoiden alla huomasin suurilla rautarenkailla varustetun ohjaspuun karjan ja hevosten kiinnittämistä varten.

Sidoin hevoseni muutamaan renkaaseen ja jätin sen etehisessä vastaan tulevan rengin hoitoon.

"Onko täällä joku kokous?" kysyin mieheltä, kun nyt huoneen ovesta tulvi vastaan aivan selvää ihmisäänten sorinaa ja lasien kilinää.

"Taitaapa olla", vastasi renki alasaksan murteella. "Patopäällikkö, valtuusmiehet ja muutamia padon osakkaita! Ne ovat rajuilman vuoksi!"

Sisään astuessani näin noin tusinan verran miehiä istuvan ikkunain edessä olevan pitkän pöydän ääressä. Pöydällä oli punssimaljakko, jonka hoitajana näytti olevan muuan erittäin komea mies.

Tervehdin ja pyysin saada istua heidän joukkoonsa, johon mitä suosiollisimmin suostuttiin. "Olette täällä patoa vartioimassa", sanoin kääntyen erään puoleen. "Ulkona on rajuilma, padot voivat todellakin tarvita apuamme!"

"Voivatpa hyvinkin", vastasi hän. "Me täällä itäpuolella luulemme kuitenkin olevamme vaaratta. Mutta tuolla vastakkaisella puolella ei olla lainkaan varmoja. Sikäläiset padot ovat enimmäkseen vielä vanhan mallin mukaisia, meidän pääpato rakennettiin uudestaan jo viime vuosisadalla. Meidän tuli kylmä äsken tuolla ulkona ja Teidän on käynyt samoin", jatkoi hän edelleen. "Mutta meidän täytyy olla täällä vielä pari tuntia. Meillä on tuolla ulkona luotettavaa väkeä, ne kyllä antavat tarpeen tullen tiedon." Ja ennenkuin olin ennättänyt tehdä tilaukseni ravintolan isännältä, asetettiin eteeni höyryävä lasi.

Sain pian kuulla että ystävällinen naapurini oli patopäällikkö. Kiehdyimme keskusteluun ja minä aloin kertoa tuota merkillistä kohtausta patotiellä. Hän tuli tarkkaavaiseksi ja äkkiä huomasin keskustelun ympärillämme tauonneen. "Rannikon ratsastaja!" huudahti muuan joukosta ja kaikkia puistatti kauhistuksen tunne.

Patopäällikkö nousi seisolleen. "Älkää pelästykö", puheli hän pöydän yli, "sen ei tarvitse meitä tarkoittaa. Vuonna 17 se niinikään tarkotti heitä tuolla vastapäätä; koettakaa ajatella kaikkia mahdollisuuksia!"

Minua alkoi kammottaa. "Anteeksi", sanoin heille; "mikä se onkaan tuo Rannikon ratsastaja?"

Syrjässä uunin takana istui hiukan kumarassa asennossa pieni laiha mies. Hän oli puettu kuluneeseen

mustaan takkiin; toinen olkapää näytti jonkun verran vialliselta. Mies ei ollut sanallakaan ottanut osaa muiden keskusteluun, mutta tuon harmaatukkaisen silmät osottivat selvästi, että hän ei suinkaan nukkunut.

Patopäällikkö viittasi kädellään häneen. "Koulumestariimme", sanoi hän korottaen ääntään, "voi kaikista täällä olevista paraiten sen Teille kertoa. Hän tosin voi sen tehdä ainoastaan omalla tavallaan eikä niin hyvin kuin vanha emännöitsijäni Antje Vollmers".

"Laskette varmaankin leikkiä, herra patopäällikkö", kuului uunin takaa koulumestarin heikko ääni, "kun asetatte vanhan tuhman huuhkajanne minun rinnalleni!"

"Niin, niin, koulumestari!" vastasi toinen. "Mutta huuhkajatpa ne paraiten pitävät tuollaiset jutut muistissaan!"

"Emme ole tässä asiassa aivan samaa mieltä", sanoi pieni herra ja hänen hienopiirteisillä kasvoillaan väreili vieno ivahymy.

"Näettekös", kuiskasi patopäällikkö korvaani, "hän on yhä vieläkin hieman ylpeänsekainen. On joskus nuoruudessaan tutkinut jumaluusoppia, mutta onnettoman rakkausjutun vuoksi jäänyt kotiseudulle koulumestariksi."

Äskenmainittu oli sillaikaa noussut uuninurkastaan ja istuutunut viereeni pitkän pöydän ääreen. "Kertokaa, kertokaa, koulumestari!" huusi pari seuran nuorinta jäsentä.

"Tahtoisin mielelläni täyttää toivomuksenne", sanoi vanhus puoleeni kääntyen, "mutta juttuun on sekotettu paljo yliluonnollista ja sen kertominen tuottaa muutenkin vaikeuksia."

"Pyydän ettette jätä mitään pois kertomuksestanne", vastasin minä. "Saatatte uskoa, että minä kyllä kykenen erottamaan akanat jyvistä."

Vanhus katsoi minuun ymmärtävästi hymyillen. "Alottakaamme siis", sanoi hän.

"Viime vuosisadan keskipalkoilla tai oikeastaan, tarkemmin sanoakseni, ennen ja jälkeen tuota aikaa oli täällä palopäällikkönä mies, joka ymmärsi patoja ja kaivantoja vähän paremmin kuin tavalliset talonpojat ja maanomistajat. Mutta tuskinpa hänkään tarpeeksi asti, sillä hän oli lukenut hyvin vähän oppineiden ammattimiesten kirjoituksia ja enimmäkseen vain ominpäin mieltien hankkinut tietonsa. Olettehan kuullut, herrani, että friissiläisillä on terävä laskupää ja olette kai kuullut puhuttavan meikäläisestä Hans Mommsenista, Fahrestoilaisesta, joka oli pelkkä talonpoika, mutta kuitenkin osasi tehdä kompassia ja laivakelloja, kaukoputkia ja urkuja. No niin, jotakin siihen suuntaan se oli ollut äskenmainitun patopäällikön isäkin, kuitenkin vain pienemmässä määrässä. Hänellä oli pari marskimaapalstaa, joissa viljeli rapsia ja papuja sekä korjasi heiniä ainoalle lehmälleen; kävi sitäpaitsi syksyin kevään maata mittaamassa ja istui talvisin, jolloin mereltä puhaltava luoteistuuli rytyytti hänen ikkunanpieliään, tuvassaan karttoja piirrellen. Poika istui silloin enimmäkseen hänen vieressään, katsellen kuinka isänsä mittaili ja laski ja aina väliin työnteli kädellään vaaleata tukkaansa taapäin. Eräänä iltana kysyi hän vanhukselta minkätähden se, mitä hän oli äsken paperille kirjottanut, oli juuri niin eikä toisin ja sanoi oman mielipiteensä asiasta. Mutta isä, joka ei tiennyt mitä vastata, pudisti päätään ja sanoi: 'Sitä en voi sinulle sanoa, mutta niin se on ja sinä olet väärässä. Jos haluat lisätietoja, niin hae huomenna ylisten kirstusta eräs kirja, jonka muuan Euklides niminen mies on kirjottanut. Se kyllä selvittää sinulle asian!'"

— Poika juoksi seuraavana päivänä ylisille ja löysi pian tuon kirjan, sillä monta kirjaa ei talossa ollut kaiken kaikkineenkaan. Mutta isä nauroi, kun poika asetti sen vanhuksen eteen pöydälle. Se oli hollanninkielinen Euklides, ja hollanninkieltä, vaikkapa se onkin puolittain saksankielen kaltaista, eivät he kumpikaan ymmärtäneet. "Niin, niin", sanoi isä, "kirja on isäni ajoilta, joka vielä ymmärsi tuota kieltä. Eikö siellä saksankielistä ollutkaan?"

Poika, joka oli harvapuheinen, katsoi rauhallisesti isäänsä ja sanoi ainoastaan: "Saksalaista siellä ei ollut. Saanko minä tämän omakseni?"

Ja kun vanhus nyökäytti myöntävästi päätään, näytti hän vielä toistakin, puolittain revittyä pientä kirjaa. "Saanko tämänkin?" kysyi hän jälleen.

"Ota molemmat!" sanoi Tede Haien. "Niistä ei sinulle ole suurta apua."

Mutta tuo toinen kirja oli pieni hollantilainen kielioppi. Ja kun talvi oli vasta alussa, niin tuo kirjanenpa auttoi poikaa niin pitkälle, että hän, kun vihdoinkin karviaismarjapensaat heidän puutarhassaan kukkivat, ymmärsi sen avulla Euklideensa melkein joka kohdasta.

"Olen kyllä, herrani, kuullut saman jutun kerrottavan Hans Mommsenista", sanoi koulumestari

keskeyttäen kertomuksensa. "Mutta ennen hänen syntymistään on sama asia kerrottu täällä meidän keskuudessa Hauke Haienista — se oli pojan nimi. Tiedättehän, että kun suurempi tulee, silloin tavallisesti liitetään hänen nimeensä kaikki, mitä hänen edeltäjänsä ovat tosissaan tai leikillään tehneet."

Vanhus näki nyt että poika välitti yhtä vähän lehmistä kuin lampaistakaan eikä tuskin huomannutkaan milloin pavut kukkivat, mikä kuitenkin on marskimiehen suurimpia riemuja. Lisäksi ajatteli hän että pieni tila mahdollisesti pysyisi pystyssä jonkun talonpojan ja hänen poikansa työllä, vaan ei milloinkaan puolioppineen ja hänen renkinsä hommilla, sekä ettei hän itsekään ollut juuri sanottavaa hyvinvointia saavuttanut. Siksi lähetti hän tuon suuren pojan patotyöhön, jossa tämän muiden työmiesten kera täytyi kärrätä mutaa pääsiäisestä Martinpäivään saakka. "Se kyllä parantaa hänet Euklideestä", ajatteli isä itsekseen.

Ja poika kärräsi mutaa. Mutta hänellä oli koko ajan Euklides taskussaan, ja työmiesten syödessä aamiaistaan tai illallistaan, istui hän kumoon käännettyillä työntökärryillään kirja kädessä. Ja kun syksyllä vesi usein nousi niin korkealle, että työ oli keskeytettävä, silloinpa hän ei mennytkään muiden työmiesten tavoin kotiinsa, vaan jäi kädet polvien ympäri ristittyinä istumaan padon merenpuoleiselle rinteelle ja katseli tuntikausia kuinka Pohjanmeren sameat aallot tyrskyivät yhä korkeammalle padon turverintaa vasten. Vasta kun vesi nousi hänen jalkainsa yli ja kun vaahto räiskyi kasvoilleen, siirtyi hän pari jalkaa korkeammalle ja jäi taasen istumaan. Hauke Haien ei kuullut veden läiskyntää eikä lokkien ja rannikkolintujen huutoja, jotka lensivät hänen ympärillään ja päällään ja miltei viistivät häntä siivillään sekä katsoivat häneen säihkyvin mustin silmin. Hän ei myöskään nähnyt, miten yön vaippa laskeutui laajan, aution vesierämaan ylitse. Ainoat, mitkä hän näki, olivat aaltojen harjanteet, jotka nousuveden aikana löivät kovin iskuin aina samaan paikkaan ja aivan hänen silmänsä edessä huuhtoivat turpeita padon jyrkästä seinämästä.

Kauvan yhteen kohtaan tähystettyään nyökäytti hän usein hitaasti päätään tai piirsi kädellään ilmaan pehmeän viivan, ikäänkuin lieventääkseen siten padonseinämän jyrkkyyttä. Kun vihdoin ilma pimeni, niin että kaikki esineet katosivat näkyvistä ja ainoastaan nousuveden pauhu kohisi hänen korvissaan, silloin hän nousi ja meni miltei läpimärkänä kotiinsa.

Kun Hauke näin eräänä iltana astui tupaan isänsä luo, joka paraillaan puhdisti mittauskalujaan, puhkesi ukko puhumaan: "Mitä sinä siellä ulkona kuleksit? Sinähän olisit voinut vaikka hukkaa vesi syöksy tänään patoja vastaan."

Hauke katsoi häneen uhmaten.

"Etkö kuule? Sanoin että olisit voinut vaikkapa hukkaa siellä."

"Kuulen", sanoi Hauke. "Mutta en ole toki vielä hukkunut."

"Et", vastasi vanhus hetken päästä katsellen hajamielisesti — "et vielä tällä kertaa."

"Mutta meidän patomme eivät kelpaa mihinkään!" jatkoi Hauke.

"Mitä puhut, poika?"

"Padoista minä puhun!"

"Mitä niistä?"

"Ne eivät kelpaa mihinkään, isä!" vastasi Hauke.

Vanhus nauroi häntä vasten naamaa. "Kaikkeaa sitä pitää kuulla. Olet kai olevinasi joku lypekkiläinen ihmelapsi!"

Mutta poika ei ollut millänsäkään. "Vedenpuoleinen sivu on liian jyrkkä", sanoi hän. "Kun kerran taasen sattuu samoin, kuin on usein ennenkin sattunut, niin voimme hukkaa patojen tällä puolellakin!"

Vanhus otti taskustaan purutupakkaa, kiersi siitä kappaleen ja sovitti sen hampaittensa taakse. "Entä kuinka monta kuormaa olet tänään kärrännyt?" kysyi hän äkäisesti, sillä hän näki selvästi ettei patotyökään ollut voinut estää pojan aivoja työskentelemästä.

"En tiedä, isä", sanoi Hauke. "Saman määrän kuin toisetkin, mahdollisesti jonkun puolisen tusinaa enemmänkin, mutta — padot ovat rakennettavat toisella tavalla!"

"No niin", sanoi vanhus nauraen, "ehkä voit joskus pyrkiä patopäälliköksi. Voithan silloin tehdä ne toisenlaisiksi!"

"Niin teenkin, isä!" vastasi poika.

Vanhus katsoi häneen ja veti pari syvää henkäystä. Sitte hän meni ulos — hän ei tiennyt mitä piti pojalle vastata.

* * * * *

Vielä syksyllä, kun patotyöt jo lokakuussa olivat päättyneet, olivat matkat talosta pohjoiseen padolle Hauke Haienin parainta ajanvietettä. Pyhäinmiesten päivää, jonka tienoilla päiväntasausruskot, nuo Friislannin surut, tavallisesti raivoavat, hän odotti kuin lapset joulua. Nousuveden aikana tiesi hänen varmasti, myrskystä ja rajusäästä huolimatta, olevan ypyyksiin ulkona patojen luona. Ja lokkien huutaessa, veden syöksyessä patoa vastaan ja vyöryessä takaisin sylissä irtirepimiään suuria turpeita, kuultiin Hauken rajua naurua. "Ette osaa mitään perinpohjin", huusi hän tuohon yhteiseen meluun, "yhtä vähän kuin ihmisetkään!" Ja vihdoin, useinkin pilkkopimeässä, asteli hän pitkin patoa kotiin päin, kunnes kookas vartalonsa ilmestyi isän matalan, kaislakattoisen asumuksen eteen ja suoltausi hiljaa pieneen huoneeseen.

Hän oli tuonut useasti mukanaan kourallisen jäykkää savea. Silloin hän istuutui vanhuksen viereen, joka nykyään antoi hänen olla rauhassa, ja muovaili hennon talikynttilän valossa kaikellaisia patomalleja, asetti ne matalaan vesiastiaan ja koetti saada aaltoilua aikaan. Taikka hän otti kivitaulunsa ja piirteli siihen padon merenpuoliset hahmopiirteet semmoisiksi, kuin niiden hänen ajatuksensa mukaan olisi pitänyt olla.

Hauken mieleenkään ei johtunut kuluttaa aikaansa entisten koulutoveriensa kanssa, eivätkä nekään näyttäneet suurin välittävän tuosta haaveksijasta. Kun talvi ja pakkaset joutuivat, silloin vaelsi hän vielä pitemmälle ulos padolle, aina sinne, missä rannikon ääretön jäätynyt liejupohja aukeni hänen eteensä.

Helmikuussa löydettiin pitempiaikaisina pakkassäinä rannikolle ajautuneita ruumiita. Ne olivat maanneet avoveden rajalla tuolla jäätyneellä liejukolla. Muuan nuori nainen, joka oli ollut läsnä niitä kylään tuotaessa, seisoi puheliaana vanhan Haienin edessä: "Älkää uskoko niitä ihmisen näköisiksi!" huudahti hän. "Ei, ne olivat kuin merenhirviöitä! Päät noin suuret" — hän ojensi kätensä kauvas toisistaan — "sysimustat ja kiiltävät kuin vastaleivottu leipä! Ravut olivat niitä kalunneet ja lapset huusivat pelosta nuo hirviöt nähdessään!"

Vanhalle Haienille se ei ollut mitään uutta. "Ovat kai ajelehtineet meressä aina marraskuusta asti", sanoi hän välinpitämättömästi.

Hauke seisoi vieressä vajajen. Mutta niin pian kuin suinkin mahdollista hiipi hän ulos patojen luo. Epätietoista on tahtoiko hän hakea toisia kuolleita, vai houkutteliko häntä sinne kauhu, jonka yhä vieläkin olisi pitänyt asustaa noilla äskeisillä vainajain sijoilla. Hän kulki yhä edemmäs, kunnes seisoi yksinään tuolla aukealla rannikolla, jossa vain tuuli kiiti patojen yli ja jossa ei kuulunut muuta kuin suurten merilintujen valittavia ääniä. Vasemmalla sivullaan autio marskimaa, toisella puolella silmäkantamaton rannikko, jonka liejupohja kimmelsi nyt jäätyneenä. Koko maailma lepäsi kuin valkoiseen ruumislakanaan käärittynä.

Hauke jäi seisomaan ylös padolle ja hänen valppaat silmänsä tähystelivät laajalti ympäri. Mutta kuolleita ei enää näkynyt. Ainoastaan niissä paikoin, missä näkymättömät liejukon virrat kiemurtelivat, näkyi jääpeitteessä virran suuntaisia kohoumia ja laskeumia.

Hän läksi kotiinsa, mutta seuraavana iltana hän oli jälleen siellä. Eräässä kohti oli jää repeytynyt. Repeämästä kohosi savupilventapaisia ryöhylöitä ja koko liejukon yli levisi tiheä sumu- ja höyrypeite, joka yhtyi kummallisesti iltahämärään. Hauke tähysti jäykästi sinnepäin. Sumussa liikkui edestakaisin salaperäisiä tummia olentoja; ne näyttivät ihmisen kokoisilta. Hän näki niiden astelevan arvokkaasti edestakaisin höyryävän repeämän yli pitkine kammottavine partoineen, pitkine nenineen ja kauloineen. Äkkiä ne rupesivat hassumaisen salaperäisesti juoksentelemaan eteen- ja taapäin, suuret pienten ja pienet suurten yli. Laajenivat vähitellen ja kadottivat lopulta muotonsa.

"Mitä ne tahtovat? Ovatko ne mahdollisesti kuolleiden henkiä?" ajatteli Hauke. "Hohoi!" huusi hän ääneensä mustaan yöhön. Mutta salaperäiset sumuhaamut eivät palanneetkaan hänen huudoistaan, vaan poistuivat yhä kauvemmas.

Silloin johtui hänen mieleensä kammottavat norjalaiset kummitukset, joista kerran muuan vanha kapteeni oli hänelle kertonut ja joilla kasvojen sijalla oli muodoton tukko merenruohoa. Mutta hän ei juossut pois, vaan painoi korkonsa yhä lujemmasti padon liejuun ja tähysti jäykästi siihen kauhistavaan hirviöön, joka nyt illan hämyssä kuvastui hänen eteensä. "Onko teitä täälläkin?" puhui hän kovalla äänellä. "Te ette voi minua karkottaa!"

Vasta kun pimeys peitti kaiken, astui hän jäykin, hitain askelin kotiinsa. Mutta hänen takanaan kuului kuin siipien suhinaa ja kaikuvia huutoja. Hauke ei katsonut taakseen eikä kulkenut nopeamminkaan,

hän tuli vasta myöhään kotiinsa. Milloinkaan hän ei kertonut isälleen eikä kenellekään muullekaan näistä tapahtumista. Vasta useita vuosia myöhemmin kerrotaan hänen ottaneen sen hennon tyttösen, jonka Herramme antoi hänen osakseen, samana päivän- ja vuodenaikana mukanaan padolle, ja sama ilmiö kuuluu näyttäneen silloinkin liejukolla. Mutta hän oli tytölleen sanonut ettei tämän pitäisi pelätä, että ne olivat vain haikaroita ja variksia, jotka näyttivät sumussa niin suurilta ja pelottavilta pyydystäessään repeämästä kaloja.

"Jumala ties, herraseni!" huudahti koulumestari. "Maailmassa on paljon merkillisiä asioita, jotka voivat hämmentää rehellisen kristityn sydämen. Mutta Hauke ei ollut narri eikä tyhmyri."

Kun en vastannut siihen mitään, aikoi hän jatkaa kertomusta, mutta silloin toisia vieraita, jotka tähän saakka olivat kuunnelleet äänetönnä, ainoastaan täyttyäen matalan huoneen yhä tihevenillä savupilvillä, liikkui äkillinen hämminki. Ensin kääntyi yksi ja toinen ja lopulta miltei kaikki ikkunoihin päin. Peittämättömien ikkunoiden kautta näkyi miten ulkona myrsky ajeli pilviä ja pimento ja valostus vuorottelivat. Minustakin tuntui kuin olisin nähnyt laihan ratsastajan kiitävän ohitse kimonsa selässä.

"Odottakaa hetkinen, koulumestari!" sanoi patopäällikkö hiljaa.

"Ei teidän tarvitse pelätä, päällikkö", vastasi pieni kertoja. "En ole hänestä pahaa puhunut, eikä siis minussa ole mitään syytä." Ja hän katseli pienillä viisaila silmillään patopäällikköä.

"Niin, niin", arveli toinen, "täyttäkäähän toki lasinne!" Tämän tehtyään ja kuulijoiden kokoontuttua jälleen hänen ympärilleen, tosin hiukan nolostuneen näköisinä, jatkoi hän taas kertomustaan:

Näin kasvoi Hauke — tuuli ja vesi ja yksinäiset mielikuvat ainoana seuranaan — pitkäksi, hinteläksi nuorukaiseksi. Hän oli jo vuosi sitten käynyt rippikoulunkin, kun hänessä yhtäkkiä tapahtui muutos. Sen aiheutti vanha valkoinen angorakissa, jonka vanhan Trine Jansin sittemmin hukunut poika kerran oli tuonut mukanaan Espanjan-matkaltaan. Trine asui lähellä patoa pienessä mökkipahasessa. Kun vanhus askaroi tuvassaan, oli tällä jättiläiskissalla tapana istua mökinoven ulkopuolella auringonpaisteessa ja räpäytellä silmiään ohilentäville sirriäisille. Hauken kulkiessa ohi naukui kissa ja Hauke nyökäytti sille päätään. He ymmärsivät toisiaan, nuo kaksi.

Oli taasen kevät ja Hauke oleskeli totuttuun tapaansa useasti ulkona padolla, aivan lähellä vettä rantaneilikkojen ja tuoksuavan koiruohon keskellä kevätauringon herttaisessa paisteessa. Edellisenä päivänä oli hän poiminut mantereelta taskunsa täyteen pieniä kiviä, ja kun pakoveden aikana rantaliejukko oli näkyvässä ja pienet viklat lensivät huutaen sen ylitse, otti hän taskustaan kiven toisensa perään ja heitti niillä lintuja. Tätä taitoa oli Hauke harjottanut lapsesta asti, ja useimmiten jäikin joku lintu liejukolle makaamaan, mutta yhtä useasti ei jäänyt mitään. Hauke oli jo ajatellut ottaisiko hän kissan mukaansa, opettaakseen sitä lintukoiran tavoin noutamaan linnut liejukolta. Mutta siellä oli kovempiakin, hiekkaisia paikkoja, ja niiltä hän nouti itse saaliinsa. Jos kissa hänen palatessaan vielä istui mökin ovella, niin silloin se vastustamattoman saaliinhimon kiihottamana huusi niin kauvan, kunnes Hauke heitti sille jonkun pyytämistään linnuista.

Tänä päivänä kotiin astellessaan ei hänellä ollut kuin yksi tuntematon, silkin ja metallin hohtoinen lintu. Kissa naukui kuten tavallisesti nähdessään hänen tulevan. Mutta Hauke ei halunnut tällä kertaa luopua saalistaan, jonka luuli joksikin jäljennöksi, eikä siis välittänyt toisen saaliinhimosta. "Vuoroin vieraisa käydään", huusi hän kissalle. "Tänään minä, huomenna sinä, tämä tässä ei ole mitään kissanpaistia!" Mutta kissa hiipi varovasti hänen luokseen. Hauke pysähtyi katsoen häneen, lintu riippui hänen kädessään ja kissa jäi seisomaan kohotetuina käpälin. Poika ei lie kuitenkaan oikein tuntenut ystävänsä, sillä hän oli tuskin kääntänyt selkensä mennäkseen, kun tunsikin miten saaliinsa riistettiin yhdellä nykäsyllä ja samassa terävä kynsi työntyi hänen käteensä. Villipedon tapainen raivo valtasi tuon nuoren miehen. Ollen aivan suunniltaan huijoi hän ympärilleen ja sai tuota pikaa ryöväriä niskasta kiinni. Pidellen mahtavaa elukkaa suoralla kädellä edessään, kuristi hän sitä kurkusta niin, että silmät pullistuivat ulos pitkien karvojen alta, huolimatta että voimakkaat takajalat kynsivät verille hänen käsivartensa. "Hohoi!" huusi hän kuristaen yhä lujemmin, "katsotaanpa kumpi meistä kauvemmin kestä!"

Äkkiä hervahtuivat kissan takajalat ja Hauke astui pari askelta taaksepäin, heittäen kissan vanhuksen mökin seinää vasten. Kun se ei enää liikkunut, kääntyi hän pois päin jatkaen matkaansa kotiin.

Mutta angorakissa oli ollut omistajattarensa suurin aarre. Se oli ollut hänen seuralaisensa ja ainoa, minkä hänen poikansa, merimies, oli jättänyt jälkeensä löydettyään tällä samalla rannikolla myrskyssä hautansa. Hauke oli kulkenut tuskin sataa askelta eteenpäin, koettaen pyyhkiä liinalla verta haavoistaan, kun mökistä päin jo kuului ulvontaa ja hätähuutoja. Silloin hän kääntyi ja näki vanhan naisen makaavan maassa. Harmaa tukkansa liehui tuulessa punaisen päähuivin alta. "Kuollut!" huusi hän, "kuollut!" Ja uhaten kohotti hän laihat käsivartensa Haukea kohti. "Ole kirottu sinä! Sinä olet sen tappanut, sinä hyödytön rannankiertäjä. Et ollut kyllin hyvä hänen häntäänsäkään harjaamaan." Eukko

heittäytyi elukan viereen ja pyyhki hellästi esiliinallaan verta, jota vielä valui nenästä ja suusta. Sitte alkoi hän uudestaan pauhata.

"Joko pian herkiät?" huusi Hauke hänelle. "Kuule siis, että tahdon hankkia sinulle toisen kissan, joka tyytyy hiiren- ja rotanvereen."

Senjälkeen läksi Hauke, näköään aivan rauhallisena, edelleen. Mutta kuollut kissa lienee kuitenkin aikaansaanut jonkinlaista häiriötä hänen aivoissaan, sillä rakennusten kohdalle saavuttuaan, meni hän sekä isänsä että muidenkin talojen ohi jatkaen matkaansa hyvän matkaa etelään, kaupunkiin johtavaa patoa myöten.

Samaan aikaan kulki Trinekin samaan suuntaan. Hän kantoi vanhassa sinisessä tyynynpäällisessä taakkaa, jota piteli sylissään varovaisesti kuin lasta. Hänen harmaat hiuksensa liehuivat vienossa kevättuulesa. "Mitä tuossa kannat, Trine?" kysyi vastaan tuleva talonpoika. "Suurempiarvoista kuin sinun maasi ja mantusi", vastasi vanhus. Sitte hän astui taasen reippaasti eteenpäin. Lähestyessään vanhan Haienin taloa, poikkesi hän käymätielle, joka johti padolta mainittuun taloon.

Vanha Tede Haien seisoi ovensa edustalla ilmaan tähystellen. "No Trine!" sanoi hän eukon seisahtuessa hänen eteensä läähättäen ja keppiään maahan työntäen. "Mitä uutta teillä on tuossa säkissä?"

"Päästäkää minut ensin tupaan, Tede Haien! Silloin saatte nähdä!" Eukon silmät tuijottivat häneen kummasti sähköyten.

"Tulkaa vaan!" sanoi vanhus. Mitäpä häntä liikutti jonkun typerän vaimon silmäilyt.

Ja kun molemmat olivat astuneet sisään, jatkoi Trine: "Korjatkaa tuo vanha tupakkalaatikko ja kirjoitusvehkeet pöydältä pois — mitähän teilläkin on aina kirjoittamista? — Kas niin, ja nyt pyyhkikää pöytä puhtaaksi!"

Ukko, joka oli tullut miltei uteliaaksi, teki eukon määräysten mukaan. Silloin tarttui Trine sinisen tyynynpäällisen kahteen kulmaan ja kopisti sieltä pöydälle suuren kissanraadon. "Siinä se nyt on!" huusi hän. "Teidän Haukenne on lyönyt sen kuoliaaksi." Sitte alkoi hän katkerasti itkeä. Hän silitti kuolleen paksua turkkia, asetti sen kypälät yhteen, kumartui pitkine nenineen raadon yli ja kuiskasi sen korvaan käsittämättömiä hellyyksiä.

Tede Haien katseli hetkisen tuota näytelmää. "Vai niin", sanoi hän. "Onko Hauke sen tappanut?" Hän ei tiennyt mitä tehdä ulvovalle naiselle.

Trine nyökäytti raivoisasti päätään. "Niin niin, Jumal'avita, hän sen on tehnyt!" Hän pyyhki luuvalon käpristämällä kädellään vedet silmistään. "Ei ole enää lasta eikä lämmintä!" valitti hän. "Te tiedätte hyvin, miten meidän vanhusten jalkoja alkaa pyhäinpäivän jälkeen paleltaa iltasin vuoteessa ja kuinka me, sensijaan että nukkuisimme, kuuntelemme luoteistuulen ikkunapieliin jyskytystä. En kuuntele tuota mielelläni, Tede Haien, sillä se tulee sieltä, minne poikani hukkuu liejukkoon."

Tede Haien nyökäytti päätään ja eukko silitti kuolleen kissansa turkkia. "Mutta tämä!" alotti hän jälleen. "Kun istuin talvisin rukkini ääressä, silloin se istui vieressäni kehräten ja katseli minua vihreillä silmillään. Ja kun kylmän tullen paneusin vuoteeseeni, niin ei kestänyt kauvankaan kuin tämä jo juoksi luokseni ja asettui makaamaan paleleville jaloilleni, ja me nukuimme niin lämpiminä, niin lämpiminä yhdessä." Vanhus katsoi tätä sanoessaan, ikäänkuin osanottoa etsien, säkenöivin silmin vieressään seisovaan Tede Haieniin.

Mutta tämä sanoi miettiväisenä: "Tiedän yhden neuvon, Trine Jans." Ja hän meni pöytäpeilin luo ottaen sen laatikosta hopearahan. — "Sanotte Hauken tappaneen tuon elukan, ja minä tiedän että puhutte totta. Mutta tässä on Kristian neljännen hopeataaleri. Ostakaa sillä parkittu lampaannahka kylmien jalkojenne peitteeksi! Ja kun meidän kissa vasta tekee poikasia, saatte valita niistä suurimman itsellenne. Kaikki tämä yhteensä on kai vanhuudenheikon angorakissan veroista! Ottakaa nyt elukka ja toimittakaa se minusta nähden vaikka kaupungin rakkarille, ja pitäkää suunne kiinni siitä, että se on maannut täällä, minun kunniallisella pöydälläni."

Puheen kestäessä oli eukko jo tarttunut taaleriin kätkien sen pieneen taskuun, joka hänellä oli nuttunsa alla. Sitte pisti hän kissan jälleen tyynynpäälliseen, pyyhki esiliinallaan veripilkut pöydästä ja läheni ovea. "Älkää vaan unohtako antaa minulle kissanpoikaa!" huusi hän vielä mennessään.

Hetkistä myöhemmin, vanhan Haienin vielä astellessa edestakaisin pienen tupansa lattialla, pistäysi Hauke sisään ja heitti pöydälle kirjavan lintunsa. Mutta kun hän näki valkoiseksi hangatulla pöydällä vieläkin huomattavan veripilkun, kysyi hän kuin ohimennen: "Mitä tuo on?"

Isä pysähtyi: "Se on sinun vuodattamaasi verta!"

Puna lensi pojan kasvoille: "Onko Trine Jans käynyt täällä kissoineen?"

Vanhus nyökäytti päätään. "Miksi olet sen tappanut?"

Hauke paljasti verisen käsivartensa. "Siksi, että se riisti minulta lintuni."

Vanhus ei vastannut mitään, vaan alkoi taasen kävellä edestakaisin lattialla. Sitte hän pysähtyi pojan eteen ja katsoi häneen hetkisen hajamielisesti. "Tuon kissajutun olen jo järjestänyt", virkahti hän lopulta. "Mutta näetkös, Hauke, tämä mökki on liian pieni. Kaksi herraa ei voi täällä menestyä — sinun on aika hankkia itsellesi jotain työtä."

"Niin, isä", vastasi Hauke, "sitä olen itsekin ajatellut."

"Minkätähden?" kysyi vanhus.

"Sitä voi joutua helposti suunniltaan, kun ei saa käyttää voimiaan oikeaan työhön."

"Vai niin", sanoi vanhus. "Senkötähden löit angoralaisen kuoliaaksi? Voisi käydä hullumminkin."

"Olette ehkä oikeassa, isä. Patopäällikkö on ajanut pikkurenkinsä tiehensä. Ehkä voisin jo niitä töitä toimitella?"

Vanhus alkoi jälleen astua edestakaisin syläisten mustan mehuläikän lattialle. "Patopäällikkö on tyhmyri, tyhmä kuin pässi! Hän on patopäällikkö ainoastaan sentähden, että hänen isänsä ja isoisänsäkin ovat olleet patopäälliköitä ja että hänellä on yhdeksänkolmatta marskipalstaa hallussaan. Kun Martinpäivä joutuu, jonka jälkeen pato- ja sulkutilit ovat tehtävät, silloin hän syöttää koulumestarille hanhenpaistia ja simaa ja vehnäriinkilöitä, ja kun tämä kynällään seuraa tilien numeroriviä, istuu tuo tyhmyri vieressä sanoen: 'Niin niin, koulumestari; ettehän te, Jumala paratkoon, osaa laskeakaan.' Mutta jos koulumestari joskus ei osaa taikka ei tahdo laskea, silloin täytyy hänen itsensä tarttua asiaan. Ja hän istuu ja istuu, ja kirjottaa ja pyyhkii, ja hänen suuri tuhma päänsä käy punaiseksi ja kuumaksi ja silmät pullottavat päässä kuin lasipallot, ikäänkuin tuo viimeinenkin järkirahtunen pyrki niiden kautta ulos."

Poika seisoi suorana, isänsä edessä ja ihmetteli hänen puhettaan. Noin hän ei ollut koskaan ennen kuullut isänsä puhuvan. "Niin, Jumala auttakoon", jatkoi ukko, "tyhmä hän on. Mutta hänen tyttärensä Elke osaa laskea."

Vanhus katsoi terävästi poikaan. "Hohoi, Hauke", huusi hän, "mitä sinä Elke Volkertsista tiedät?"

"En mitään, isä; koulumestari vaan on jotakin kertonut."

Vanhus ei vastannut siihen mitään, pyöräytti vain mietteissään tupakkapurun toiselle puolelle. "Ja sinä kaiketi ajattelet voivasi itsekin laskea mukana."

"Niin, isä, ehkäpä se jo kävisi päinsä", vastasi poika ja hänen suunsa ympärille ilmestyi totinen piirre.

Vanhus pudisti päätään: "No niin, kyllä kai minun puolestani. Voithan koetella onneasi!"

"Kiitos, isä!" sanoi Hauke ja nousi makuupaikalleen ylisille. Täällä hän istuutui sänkynsä reunalle miettien mistä syystä isä oli kysynyt häneltä Elkestä. Hauke tosin tunsu ulkonäöltä tuon hintelän kahdeksantoistavuotiaan tytön ruskeahipiäisine kapeine kasvoineen ja tummine kulmakarvoineen, jotka yhtyivät uhittelevien silmien ja kapean nenän yläpuolella. Hän ei kuitenkaan ollut vaihtanut tuskin sanaakaan hänen kanssaan. Mutta nyt, kun hän meni vanhan Tede Volkertsin luo, tahtoi hän toki paremmin tyttöä tarkastaa. Aivan heti hän tahtoi mennäkin, ettei joku toinen riistäisi häneltä paikkaa. Ja niin pukeutui Hauke sunnuntaitakkiinsa ja parhaimpiin saappaisiinsa ja lähti reippain mielin asialleen.

Patopäällikön pitkänlainen rakennus näkyi jo kaukaa, se kun oli tavallista korkeammalla multakummulla ja varsinkin kun kylän korkein puu, muuan valtava saarni, kasvoi sen vieressä. Nykyisen isännän isoisä, sukunsa ensimmäinen patopäällikkö, oli nuoruudessaan istuttanut sellaisen puun sisäänkäytävän oikealle puolelle. Kaksi yritystä meni myttyyn, mutta häöpäivänsä aamuna hän oli kolmannella kerralla istuttanut tämän nykyisen puun, jonka yhä mahtavammaksi laajenevassa latvassa tuulet vieläkin suhisivat menneiden aikojen muistoja.

Kun kookas Hauke jonkun ajan päästä nousi tuolle korkealle kummulle, jonka rinteeseen oli istutettu kaalia ja lanttua, näki hän siellä ylhäällä matalan oven edessä talon tyttären seisovan. Tytön toinen käsivarsi riippui rentona sivulla, toinen käsi näytti tarttuneen selän takana olevaan rautarenkaaseen,

jommoisia oli yksi kummallakin puolella ovea, jotta taloon tuleva ratsastaja saisi siihen hevosensa kiinnittää. Tyttö näytti katselevan patojen yli merelle, jossa aurinko illan tyynessä juuri laski veteen, kullaten viimeisillä säteillään ruskeahipiäistä tyttöä.

Hauke nousi vähän hitaammin rinnettä ylös ja ajatteli itsekseen: "Eipä hän ole hullumman näköinen!" Samassa hän oli perillä. "Hyvää iltaa", virkkoi hän astuen tytön luokse. "Mitä sinä tähystelet?"

"Sitä, mitä täällä tapahtuu joka ilta, mutta jota ei liioin voi nähdä joka ilta." Hän irrotti kätensä renkaasta, niin että se löi kilahtaen muuria vasten. "Mitä sinä asioit, Hauke Haien?" kysyi hän.

"Semmoista, jota en toivoisi sinun vastaan panevan", sanoi hän. "Isäsi on ajanut pikkurenkinsä tiehensä ja minä ajattelin pyrkiä hänen tilalleen."

Tyttö tarkasteli häntä hetkisen. "Olethan sinä vielä jotensakin henterä. Mutta meillä tarvitaankin paremminkin kahta vahvaa silmää kuin kahta vahvaa kättä." Tätä sanoessaan hän katsoi Haukeen miltei synkästi, mutta poika kesti silmäyksen. "Tule siis", jatkoi tyttö. "Isäntä on tuvassa, mennään sinne."

* * * * *

Toisena päivänä astui Tede Haien poikineen patopäällikön avaraan huoneeseen. Seinät olivat kiillotettujen kaakelien peitossa, joihin oli katsojan huviksi kuvattu minne laiva täysissä purjeissa, minne rannalla oleva ankkuri, minne talonpoikaistuvan edessä ryömivä lapsi. Tämän kestävän tapetin katkaisi mahtava seinäsänky, jonka ovi nyt oli sulettuna, ja seinäkaappi, jonka molemmista lasiovista näkyi kaikenlaisia hopea- ja posliiniesineitä. Lähellä viereisen huoneen ovea oli seinällä lasikupukan suojaama hollantilainen lyömäkello.

Roteva, jonkun verran halvattu talon isäntä istui kiiltävän, valkeaksi pestyn pöydän päässä nojatuolissaan kirjavilla villapatjoilla. Hänen kätensä olivat ristissä vatsan päällä ja pyöreät silmänsä tuijottivat tyytyväisinä edessään olevaan lihavan hanhipaistin luurankoon. Veitsi ja kahveli lepäsivät lautasella.

"Hyvää päivää, patopäällikkö!" sanoi Haien. Puhuteltu kohotti hitaasti päänsä ja silmänsä häntä kohti. "Vai te se olette, Tede?" vastasi hän äänellä, joka muistutti äsken syötyä lihavaa hanhea. "Istukaa! Teiltä on meille hyvä matka."

"Tulen tänne tuon asian vuoksi", sanoi Tede Haen istuutuen seinävieritse kulkevalle penkille vastapäätä isäntää. "Teillä on ollut ikävyyksiä pikkurenkinne kanssa ja olette suostunut ottamaan minun poikani hänen sijaansa."

Patopäällikkö nyökäytti päätään. "Aivan oikein, Tede, mutta — mitä te ikävyyksistä puhutte? Meillä marskikansalla on, Jumalan kiitos, millä korvata semmoiset jutut." Hän otti lautasella olevan veitsen ja taputti kuin hyväillen hanhiraukan jäännöksiä. "Tämä oli minun lempilintuni", sanoi hän tyytyväisesti naurahtaen. "Se söi minun kädestäni."

"Ajattelin", sanoi vanha Haien jättäen omaan arvoonsa puhujan viimeisen lausunnon, "ajattelin sitä että poikanulikka oli tehnyt teille vastusta tallissa."

"Vastusta? Niin niin, Tede, vastustapa aivan tarpeeksi asti! Tuo paksu juoppokutama ei ollut juottanut vasikoita, vaan makasi täynnä kuin saapas tallin ylisillä, ja karja huusi koko yön janoissaan, niin että minun piti nukkua päivälliseen saakka. Semmoinen talonpito ei vetele."

"Ei toki, päällikkö! Mutta sitä ei tarvitse pelätä minun pojastani."

Hauke seisoి kätet takintaskuissa ovipieltä vasten ja tarkasteli pää taakse taivutettuna vastakkaisen seinän ikkunalautoja.

Patopäällikkö kohotti katseensa häneen ja nyökäytti päätään, ensin Haukelle ja sitte myöskin Tedelle. "Ei, ei, teidän Haukenne ei tule häiritsemään yörauhaani. Koulumestari on jo ennenkin sanonut minulle, että tämä istuu mieluummin kivitalun kuin viinalasin ääressä."

Hauke ei kuullut tätä lausuntoa, sillä Elke oli astunut tupaan ja otti keveällä kädellä ruuan jätteet pöydältä, vilkaisten ohimennen poikaan tummine silmineen. Silloin sattui Haukenkin katse tyttöön. "Jumalan ja Kristuksen kautta", sanoi hän itsekseen, "tuo ei ole hullumman näköinen!"

Tyttö meni ulos. "Niinkuin tiedätte, Tede", alkoi patopäällikkö uudestaan, "ei Jumala ole suonut minulle poikaa."

"Niin, päällikkö, mutta älkää olko siitä pahoillanne", vastasi toinen. "Sanotaan suvun älyn kuluvan

loppuun kolmannessa polvessa. Isoisänne, senhän kaikki tiedämme, oli mies, joka kykeni palstojamme suojelemaan."

Patopäällikkö mietti hetkisen ja kävi jokseenkin nolon näköiseksi. "Mitä sillä tarkotatte, Tede Haien?" kysyi hän ja kohousi suoraksi nojatuolissaan. "Minähän olen juuri kolmatta polvea!"

"Niinkö! No, älkää pahastuko, päällikkö; on vaan semmoinen puheenparsa." Ja laiha Tede Haien katsoi vanhaan viranhaltijaan melkein äkäisesti.

Tämä puheli edelleen huolettomasti: "Älkää antako vanhain ämmien ladella itsellenne tuhmuuksia, Tede Haien. Jos tuntisitte tyttäreni, hän laskee minut kolmasti penkin alle. Tahdoin ainoastaan sanoa, että teidän Haukenne, lukuunottamatta sitä mitä hän tekee ulkona vainiolla, tulee täällä minun huoneessani tekemään kynällä ja piirtimellä semmoista, josta hänelle on itselleenkin hyötyä."

"Aivan niin, päällikkö; olette täysin oikeassa!" sanoi vanha Haien ja alkoi sitte vaatia palkkasopimukseen muutamia lisäyksiä, joita hänen poikansa ei ollut illalla muistanut. Niinpä piti tämän liinaisten paitojen lisäksi saada syksyllä kahdeksan paria villaisia sukkiä ja isä tahtoi poikansa keväisin kahdeksaksi päiväksi kotiin työhön y.m.s. Patopäällikkö suostui kaikkeen. Hauke Haien oli hänen mielestään paras pikkurenki, minkä hän voi saada.

— — "Nyt syytä itseäsi, poika", sanoi vanhus heidän lähdettyään talosta, "ellei sinun käy hyvin maailmassa."

Mutta Hauke vastasi rauhallisesti: "Olkaa huoletta, isä; kyllä kaikki hyvin käy!"

* * * * *

Hauke ei ollutkaan niin aivan väärässä. Maailma, tai oikeammin hänen maailmansa, tuli yhä valoisammaksi mitä kauvemmin hän oli tuossa talossa, ehkäpä sitä valoisammaksi mitä vähemmin hän voi luottaa muiden apuun ja mitä enemmän oli pakotettu turvautumaan omiin voimiinsa. Yksi oli kuitenkin talossa, joka ei suopein silmin häntä katsellut. Se oli isorenki Ole Peters, aimo työntekijä ja sukkelasuinen mies. Hänen mielestään oli edellinen, hidas ja tyhmä mutta voimakas pikkurenki ollut mukavampi, sillä hänelle oli Ole Peters voinut panna huoletta tynnyrin kauroja selkään ja kaupanpäälle uskaltanut mukiloida häntä mielensä mukaan. Tuota vielä hiljaisempaa, mutta itseään henkisesti etevämpää Haukea ei Ole Peters päässyt niin likelle; Haukella oli oma tapansa kohdella toveriaan. Siitä huolimatta ymmärsi hän keksiä pojalle töitä, jotka olisivat voineet olla hänen vielä kehittymättömälle ruumiilleen turmioksi. Kun isorenki sanoi hänelle: "Olisitpa nähnyt miten Paksu-Nisse tuollaisia töitä suoritteli, se oli kuin leikkiä vaan", silloin Hauke iski kiinni koko kuohuvan mielensä voimalla. Hänen onnekseen ymmärsi Elke joko itse tai isänsä kautta torjua useat tuollaiset yritykset. Saattaa kysyä, mikä noita kahta toisilleen vierasta ihmistä kiinnitti toisiinsa. Kuka tietää — olivathan he molemmat syntyneet laskijoiksi, ja tyttö ei varmaankaan tahtonut nähdä tärvättävän toveriaan raskaassa työssä.

Eripuraisuus ison- ja pikkurengin välillä ei ollut lauhtunut talven kuluessa, kun Martinpäivän jälkeen moninaiset patolaskut alkoivat saapua tarkastettaviksi.

Oli muuan toukokuun ilta, vaikka oli marraskuun ilma. Huoneeseen kuului miten myrsky pauhasi ulkona patojen takana. "Hoi", Hauke huusi talon herra, "tulehan sisään! Nyt saat näyttää osaatko laskea."

"Isäntä", vastasi tämä — sillä niin puhutellaan täällä haltijaväkeä — "minun kai täytynee ensin ruokkia nuortakarjaa."

"Elke!" huusi patopäällikkö. "Missä olet, Elke? — Mene Olen luo ja käske hänen ruokkia nuorikarja; Hauken täytyy laskea."

Elke riensi viemään käskyä isollerengille, joka paraikaa ripusteli tallin seinään hevoskaluja.

Ole Peters läimähytti hihnalla patsaaseen, jonka vieressä seiso, ikäänkuin olisi tahtonut lyödä sen sekä poikki että halki: "Hitto vieköön kirotun kirjurirengin!" — Tyttö kuuli kyllä sanat ennenkuin oli sulkenut tallin oven.

"Mitä nyt?" kysyi vanhus hänen astuessaan tupaan.

"Ole kyllä pitää eläimistä huolen", vastasi tytär huultaan purren ja istuutuen vastapäätä Haukea karkeatekoiselle puutuolille, jommoisia vielä siihen aikaan täälläpäin tehtiin kotona puhdetöinä. Hän oli ottanut eräästä laatikosta valkoisen sukan punaisine lintukuvioineen, jota nyt alkoi neuloa. Pitkäjalkaiset linnut lienevät olleet haikaroita. Hauke istui vastapäätä laskuihinsa syventyneenä, patopäällikkö itse lepäsi lepotuolissaan tähystäen unisena Hauken kynään. Pöydällä paloi, kuten aina päällikkötalossa, kaksi vahakynttilää, ja molemmat lyijypuitteiset ikkunat olivat ulkoapäin luukuilla

peitetty ja sisältä kiinniruuvatut — puhaltakoon sitten tuuli minkä haluttaa. Aina väliin nosti Hauke päätään katsellen hetkisen lintusukkaa tai tytön kapeita, rauhallisia kasvoja.

Silloin kuului nojatuolista äkkiä äänekästä kuorsamista. Molemmat nuoret vaihtoivat silmäystä ja hymyilivät. Nyt seurasi rauhallisempaa hengitystä; voitaisiin kai vähän jutellakin. Hauke vaan ei tiennyt mistä alottaa. Mutta kun tyttö nosti neuleen ylemmä, jotta linnut näkyivät koko pituudeltaan, kuiskasi Hauke pöydän yli:

"Mistä olet tuota oppinut, Elke?"

"Mitä oppinut?" kysyi tyttö.

"Noita lintuja neulomaan", sanoi Hauke.

"Niitäkö? Oo, Trine Jans tuolla padolla on minua opettanut. Hän osaa yhtä ja toista. Trine oli aikoinaan täällä isoisän palveluksessa."

"Silloin sinä kai et vielä ollut syntynytkään?" sanoi Hauke.

"Tuskinpa, mutta Trine käy vieläkin usein meillä."

"Pitääkö hän linnuistakin?" kysyi Hauke. "Luulin hänen välittävän ainoastaan kissoista."

Elke pudisti päätään: "Hänhän kasvattaa hanhia myötäväksi. Mutta toissa kevännä, kun sinä olit tappanut angorakissan, alkoivat rotat tehdä vahinkoa hänen hanhitarhassaan. Nyt hän aikoo rakentaa uuden tarhan talon etupuolelle."

"Vai niin", sanoi Hauke ja vihelsi hiljalleen. "Sitä vartenko hän on vedättänyt mantereelta savea ja kiviä! Mutta silloin hänen tarhansa joutuu sisätielle — ja onko hänellä siihen lupaa?"

"En tiedä", arveli Elke. Mutta Hauke oli lausunut viimeisen sanan niin kovalla äänellä, että patopäällikkö heräsi. "Mitä lupaa?" kysyi hän katsoen miltei rajusti toisesta toiseen. "Mihinkä tarvitaan lupaa?"

Mutta kun Hauke oli hänelle selittänyt asian, taputti hän nauraen poikaa olkapäälle: "Eikös mitä, sisätie on kyllin leveä. Pitäisikö patopäällikkö-paran huolehtia yksin hanhitarhoistakin!"

Hauken mieleen johtui että hän väittelyä jatkamalla vielä voisi joutua syypääksi Trinen hanhenpoikien kuolemaan ja vaiken. "Mutta, isäntä", alotti hän uudestaan, "eiköhän pieni muistutus tekisi hyvää yhdelle ja toiselle, Ellette itse tahdo siihen ryhtyä, niin muistuttaisitte valtuusmiehiä, joiden tulee huolehtia patojärjestyksestä."

"Niin, isäntä", jatkoi Hauke. "Olette jo pitänyt kevättarkastuksenne, mutta siitä huolimatta Peter Jansen ei ole vielä tähän päivään mennessä puhdistanut palstaansa rikkaruohoista. Kesällä tulevat tiklit siellä jälleen iloisesti leikkimään ohdakkeiden ympärillä. Ja aivan vieressä, en tiedä kenelle se palsta kuuluu, on padon ulkosyrjään uurtautunut kokonainen kehto. Kauniilla säällä se on aina täynnä pieniä lapsia, jotka siellä myllertävät. Mutta — Jumala varjelkoon meitä tulvavedestä!"

Vanhan patopäällikön silmät suurenvivat yhä.

"Ja sitte" — jatkoi Hauke.

"Mitä vielä, poika?" kysyi patopäällikkö. "Etkö vielä lopettanut?" Kuului siltä kuin pikkurengin puhe olisi alkanut mennä jo liian pitkälle.

"Niin sitte, isäntä", jatkoi Hauke, "tunnette tuon paksun Vollinan, valtuusmies Hardersin tyttären, joka aina tuo isänsä hevoset marskilta. Kun hän istuu pyöreine pohkeilleen keltaisen valakan selässä, hui hai, silloin käy padon kaltevuus yhä kaltevammaksi."

Hauke huomasi vasta nyt, että Elke oli katsonut häntä viisailla silmillään hiljaa päätään pudistaen.

Hän vaiken, mutta nyt tärähti pöytään vanhuksen nyrkinisku.

"Siitä on alkava myrsky!" huusi hän ja Haukea melkein pelotti se karhunääni, minkä vanhus näytti omistavan. "Sakotetaan! Pane muistiin tuo paksu ihminen, Hauke! Tyttö näpisti minulta viime kesänä kolme nuorta hanhea. Niin niin, pane muistiin vaan!" uudisti hän käskynsä, kun Hauke vitkasteli. "Luulenpa melkein että niitä oli neljä."

"Mutta, isä", sanoi Elke, "eikö se ollut saukko, joka hanhet vei?"

"Suuri saukkopa tosiaankin!" huusi vanhus ylenkatseellisesti. "Luulisin voivani erottaa toisistaan

paksun Vollinan ja saukon! Ei, ei; neljä hanhea, Hauke. Mutta siitä muusta, mistä puhuit, tahdon sanoa että viime keväänä ylipatopäällikkö ja minä, syötyämme täällä minun talossani yhteisen aamiaisen, kulimme juuri tuon sinun rikkaruohopalstasi ja kehtosi sivu mitään huomaamatta. Mutta te kaksi" — hän nyökäytti pari kertaa mieltäväisesti päätään Haukelle ja tyttärelleen, "kiittäkää Jumalaa, ettette ole patopäälliköitä! Ihmisellä on vain kaksi silmää ja kuitenkin pitäisi nähdä sadalla. — — Ota nyt esiin urakkatyölaskut ja tarkasta ne; nuo miehet laskevat usein niin perin kurjasti."

Sitte hän nojautui jälleen taaksepäin tuolissaan, raskas ruumiinsa vavahti pari kertaa ja vaipui pian huolettomaan uneen.

* * * * *

Samantapaisia näytelmiä uudistui monena iltana. Hauke oli teräväsilmäinen eikä jättänyt paljastamatta minkäänlaisia väärinkäytöksiä ja laiminlyöntejä patoa koskevista asioista. Ja kun ukko ei voinut aina hänen huomautuksiaan umpisilmin sivuuttaa, tuli koko virantoimitukseen huomaamatta virkeämpi henki. Ne, jotka olivat totuttuun tapaansa yhä jatkaneet vanhoja syntejään ja tunsivat nyt äkkiä näpäytettävän laiskanpulskeille sormilleen, katsoivat paheksuen ja hämmästyneinä ympärilleen, ihmetellen mistä nuo lyönnit olivat lähtöisin. Ja Ole, isorenki, piti kyllä siitä huolen, että oikea tieto levisi mahdollisimman laajalle, herättäen siten noissa piireissä vastenmielisyyttä Haukea ja hänen isäänsä kohtaan, joka myöskin sai osan syyllisyydestä. Mutta ne, joihin ei oltu kosketeltu tai jotka hyväksyivät itse asian, nauroivat ja tekivät pilaa siitä, että poikanen kerrankin oli saanut vanhuksen liikkeelle. "Vahinko vain", sanoivat he, "ettei poikapahalla ole asianmukaista maaosuutta jalkainsa alla. Muuten saataisiin hänestä vielä kerran patopäällikkö semmoinen, kuin tämän edellisetkin ovat olleet. Mutta isäukon pari marskikaistaletta, ne eivät siihen riitä."

Kun ylipatopäällikkö saapui seuraavana syksynä tarkastukseen, katseli hän vanhaa Tede Volkertsia kiireestä kantapäähän, tämän tarjotessa hänelle aamiaista. "Tosiaankin, patopäällikkö", virkkoi hän, "minusta tuntuu kuin te itse asiassa olisitte tullut puolikymmentä vuotta nuoremaksi. Olette pitänyt korvani aivan kuumina kaikilla noilla uusilla ehdotuksillanne. Kunpa vaan saisimme ne kaikki suoritetuiksi."

"Mainiosti, mainiosti, arvoisa herra ylipatopäällikkö", vastasi vanhus suutaan maiskuttaen. "Tuo hanhenpaisti kyllä voimia lisää. Niin, olen vielä, Jumalan kiitos, kaikin puolin terve ja reipas." Ja vilkaistuaan ympärilleen ettei Hauke ollut lähitienoilla, jatkoi hän arvokkaan rauhallisesti: "Toivon voivani Jumalan avulla vielä pari vuotta esteettä hoitaa virkaani".

"Sen asian menestykseksi tahdomme, rakas päällikkö, juoda maljan", vastasi esimiehensä kohoten istualtaan.

Elke, joka oli askaroinut aamiais-puuhissa, puikahti juuri kuin lasit kilahtivat vastakkain hiljaa nauraen tuvan ovesta ulos. Sitte hän haki kyökistä lautasellisen ruuanjätteitä ja läksi juoksuttamaan niitä navetan läpi siipikarjalle. Navetassa seisoivat Hauke, nostellen huonojen säiden tähden jo sisäruokintaan otetuille lehmille tadikolla heiniä rehuvasuihin. Mutta nähdessään tytön tulevan, työnsi hän tadikon maahan. "Mitä nyt Elke?" kysyi hän.

Tyttö jäi seisomaan nyökäyttäen hänelle päätään. "Niin, Hauke, sinun olisi pitänyt olla äsken sisällä!"

"Sisällä? Minkätähden, Elke?"

"Herra ylipäällikkö on kiittänyt isäntää!"

"Isäntää? Mitä se minuun kuuluu?"

"Eipä tietenkään, minähän tarkotinkin että hän on kiittänyt patopäällikköä!"

Tumma puna lensi nuorukaisen kasvoille. "Tiedän kyllä", sanoi hän, "mitä tähtää."

"Älähän nyt punastu, Hauke. Sinuahan se ylipäällikkö oikeastaan kiitti!"

Hauke katsoi häneen heikosti hymyillen. "Entä sinua, Elke?" sanoi hän.

Mutta tyttö pudisti päätään: "Ei, Hauke; silloin kuin minä yksin olin auttajana, ei meitä silloin kiitetty. Enhän minä osaa muuta kuin laskea. Mutta sinä näet siellä ulkona kaikki, mitä patopäällikön itsensä pitäisi nähdä. Sinä olet työntänyt minut varjoon!"

"Sitä en ole tahtonut tehdä, kaikkein vähimmän sinulle", sanoi Hauke ujosti, työntäen muutaman lehmän syrjään. "Hoi, Kirjo, älä toki syö tadikkoa kädestäni, riittää vähempikin!"

"Älä luule että olen siitä millänikään", sanoi tyttö vähän mietittyään. "Nehän on miesten töitä!"

Silloin ojensi Hauke hänelle kätensä: "Elke, annappas kättä sille asialle".

Tumma puna kohosi tytön ruskeille kasvoille. "Minkätähden? Enhän valehtele!" huudahti hän.

Hauke aikoi vastata, mutta tyttö oli jo juossut ulos navetasta ja seisoi tadikko kädessään eikä kuullut enää muuta kuin hanhien ja kanojen huutoa ja kaakatusta.

* * * * *

Tammikuu Hauken kolmatta palvelusvuotta oli kulumassa, kun päätettiin viettää yhteistä talvijuhlaa — "jääkeilajuhlaksi" sitä sanottiin. Yhtämittaiset pakkassäät ja tyynnet ilmat olivat laskeneet kaikkiin marskialueen kanaviin lujan, sileän kristallipeitteen. Nämät alueet tarjosivat siten laajan kentän pienten, lyijyllä täytettyjen puupallojen maaliin heittämiseksi. Päivän toisensa perään puhalsi vieno koillistuuli. Kaikki oli jo kunnossa. Manterelaiset marskimaan itäpuolella olevassa kirkonkylässä, jotka viime vuoden leikissä olivat päässeet voittajiksi, olivat saaneet ja vastaanottaneet kutsun kilpailuun. Kummallakin puolella oli valittu yhdeksän heittäjää; johtaja ja järjestysmiehet olivat niinikään valitut. Viimemainittujen tehtäviin kuului neuvotella ja sopia epäilyksenalaisista heitoista. Semmoisiksi valittiin aina henkilöitä, jotka osasivat paraiten pitää puoliaan, mieluummin nuoria miehiä, joilla paitsi tavallista tervettä järkeä oli sukkela kieli. Näihin kuului ennen kaikkea Ole Peters, patopäällikön isorenki. "Heittäkää kuin paholaiset!" sanoi hän. "Kokkapuheet seuraa itsestään!"

Oli juhlapäivän aattoilta. Kirkonkylän kapakan sivuhuoneeseen oli kokoontunut joukko heittäjiä päättämään muutamien vielä viime hetkenä pyrkineiden hyväksymisestä. Hauke Haienkin oli niiden joukossa. Ensin hän ei ollut tahtonut ottaa osaa, huolimatta siitä että tiesi olevansa harjaantunut heittäjä. Hän pelkäsi pyyntönsä tulevan hyläytyksi Ole Petersin vaikutuksesta, jolla oli leikissä kunniavirka. Tätä tappiota Hauke tahtoi välttää. Mutta Elke oli viime hetkenä kääntänyt hänen mielensä. "Hän ei uskalla sitä tehdä, Hauke", oli tyttö sanonut. "Ole Peters on päiväläisen poika, sinun isälläsi on lehmä ja hevonen ja hän on kylän viisain mies."

"Mutta jos hän sen kuitenkin tekee?"

Elke käänsi häneen tummat silmänsä ja vastasi hymyillen: "Silloin hän pyyhkiköön suutaan, jos tahtoo illalla tanssia isäntänsä tyttären kanssa!" — Siitä oli Hauken rohkeus kasvanut.

Nyt seisoivat nuoret miehet, jotka vielä halusivat leikkiin osanottajiksi, palellen ja jalkojaan tömistellen kirkonkylän kapakan ulkopuolella ja tähystelivät kivilohkareista rakennetun kirkon tornia, jonka vieressä kapakka sijaitisi. Pastorin kyyhkys, jotka kesäisin elättivät henkensä kylän vainiolla, palasivat nyt talonpoikien pihoista ja aitoista, joista olivat etsineet jyviä, ja katosivat tornin koloissa oleviin pesiinsä. Lännessä kultasi merta hohtava iltarusko.

"Huomenna on hyvä sää", sanoi muuan nuori poika ja alkoi astua kiivaasti edestakaisin. "Mutta kylmä, kerrassaan kylmä!" Kun ei enää nähty ainoatakaan kyyhkystä lentävän, meni toinen pojista taloon ja asettui kuuntelemaan sen oven ulkopuolelle, jonka takaa paraikaa kuului äänestä vilkasta väittelyä. Patopäällikön pikkurenki oli niinikään astunut lähemmäksi. "Kuuleppas, Hauke", sanoi äskeinen nuorukainen, "nyt he väittelevät sinusta!" Selvästi kuuluikin, sisästä Ole Petersin rämisevä ääni: "Pikkurengit ja poikanulikrat eivät ole asiaankuuluvia".

"Tule", kuiskasi toinen ja koetti vetää Haukea takinhihasta tuvanovelle. "Täällä voit kuulla kuinka korkealle sinua taksotetaan."

Mutta Hauke riuhtasihe irti ja meni jälleen ulos. "He eivät ole meitä sulkeneet pois sitä varten, että kuuntelisimme mitä puhuvat", virkkoi hän mennessään.

Talon edessä seisoivat kolmas ilmotautunut. "Pelkään että minulla on muuan este", huusi hän Hauken tullessa. "En ole vielä täyttänyt kahdeksaatoista; kunpa eivät kysyisi kastetodistustani! Sinut, Hauke, isorenkisi kyllä potkii ulos!"

"Niin, ulos!" mumisi Hauke potkaisten jalallaan kiven tien yli, "vaan ei sisään!"

Tuvassa kävi melu yhä äänekkäämmäksi. Sitte syntyi jälleen vähitellen hiljaisuus. Ulkona olevat kuulivat taasen vienon koillistuulen suhinaa ylhäällä kirkontornin huipussa. Kuuntelija tuli heidän luokseen. "Kenestä he nyt väittelivät?" kysyi kahdeksantoistavuotias.

"Tuosta", sanoi poika osottaen Haukea. "Ole Peters tahtoi tehdä hänet poikanulikaksi, mutta kaikki huusivat vastaan. 'Hänen isällensä on karjaa ja maata', sanoi Jess Hansen. — 'Maata tosiaankin', huusi Ole Peters, 'täsmälleen sen verran, että se sopii kolmeentoista kärrikuorman!' Viimeksi puhui Ole Hensen. 'Hiljaa!' huusi hän. 'Tahdon opettaa teille huutia; sanokaahan kuka on kylän ensimmäinen mies?' Silloin he ensin vaikenivat ja näyttivät miettivän, kunnes joku sanoi: 'Se kai on patopäällikkö!' Ja kaikki

toisetkin huusivat: 'Niin niin, sehän on patopäällikkö!' — 'Entä kuka sitte on patopäällikkönä?' huusi Ole Hensen jälleen. 'Ajatelkaa tarkoin!'—Silloin alkoi joku hiljaa nauraa ja sitte taas joku toinen, kunnes lopulta kaikki nauroivat täyttä kurkkua. 'No, valitkaa siis', sanoi Ole Hensen, 'ettehän toki aijo patopäällikköä syrjäyttää.' Luulen että nauravat vieläkin. Mutta Ole Petersin ääntä ei siellä enää kuulu!"

Miltei samana silmänräpäyksenä avattiin tuvan ovi. "Hauke! Hauke Haien!" kuului selvä ääni kylmässä yössä.

Hauke astui sisään eikä enää kuullut kuka tuo patopäällikkö oikeastaan oli. Siitä, mitä hänen mielessään silloin liikkui, ei ole kukaan saanut koskaan tietää.

— — Kun Hauke jonkun ajan päästä lähene isäntänsä taloa, näki hän Elken seisovan alhaalla portin luona. Aava, huurteinen alanko kimmelsi kuunvalossa. "Sinäkö täällä, Elke?" kysyi hän.

Tyttö vain nyökäytti päätään. "Kuinka on käynyt?" kysyi hän. "Onko se uskaltanut?"

"Mitäpä se ei uskaltaisi?"

"Entä nyt?"

"Niin, Elke, voinhan ainakin koettaa huomenna!"

"Hyvää yötä, Hauke!" Tyttö juoksi keveästi kummun rinnettä ylös ja katosi rakennuksen ovesta sisään.

Hauke seurasi häntä hitaasti.

* * * * *

Laajalla tasangolla patoalueen itäkolkassa liikkui seuraavan päivän iltapuolella sankka ihmisjoukko. Se seiso i aluksi liikkumattomana paikallaan, mutta sittemmin — puupallon lennettyä pari kertaa sen keskuudesta auringon huurasta sulattaman maan yli — se eteni vähitellen yhä kauvemmas takana olevien pitkien, matalien rakennusten luota. Keskellä seisovat kilpailijat kansan ympäröimänä, joka miehissä, vanhoineen nuorineen oli rientänyt tänne ei ainoastaan läheisistä taloista, vaan aina ylhäältä mantereelta saakka. Siellä oli pitkiin takkeihin puettuja vanhoja miehiä, jotka polttelivat mieltiväisinä lyhyitä piippujaan, ja naisia huivit päässä ja lyhyet päällystakit yllä, monet taluttaen tai käsivarrellaan kantaen lapsia. Jäätyneissä ojissa, joita myöten vähitellen edettiin, loisti terävien ruokojen päissä iltauringon kelmeä valo. Oli tuima pakkane n. Mutta leikkiä jatkettiin keskeytymättä ja kaikkien silmät seurasivat lentäviä palloja, sillä niistä riippui sinä päivänä kylän kunnia. Marskikylän järjestysmiehellä oli valkoinen, mannerkylän miehellä musta rautakärkinen sauva. Siihen paikkaan, minne pallo pysähtyi, lyötiin sauva maahan vastapuolueen joko vaijetessa tai pilkallisesti nauraessa. Se, jonka pallo saapui ensimmäisenä maaliin, se oli hankkinut voiton omalle puolueelleen.

Paljo ei tuossa suuressa ihmisjoukossa puhuttu. Ainoastaan silloin, kun tehtiin joku huomattavampi heitto, kuultiin nuorten miesten ja naisten huudahtavan. Taikka joku vanha mies otti piipun suustaan ja naputti sillä hyväntahtoisesti heittäjän olkapäätä: "Olipa se heitto, sanoi Sakari kun eukkonsa luukusta nakkasi". Tahi: "Heitähän kuin isävainajas ennen heitti", tai jotain muuta leikkipuhetta.

Hauken ensimmäinen heitto ei onnistunut. Juuri kun hän oli taivuttanut kätensä heittoon, vetäytyi auringon edestä pilvi, joka oli sitä siihen asti peittänyt, ja valonsäteet hypähtivät suoraan hänen kasvoilleen. Heitosta tuli aivan lyhyt, pallo osui syrjään ja jäi jälle makaamaan.

"Ei hyväksytä! Ei hyväksytä! Hauke heittäköön uudestaan", huusivat hänen puoluelaisensa.

Mutta mantereen järjestysmies juoksi paikalle: "On pakosta hyväksyttävä; heitto kuin heitto!"

"Ole, Ole Peters!" huusi marskinuoriso. "Missä on Ole? Minne järjestysmiehemme on piiloutunut?"

Mutta Ole oli jo paikalla: "Mikä hätänä, kun noin huudatte? Heittikö se Hauke kätensäkin? Sitähän minäkin."

"Mitä vielä! Hauken täytyy saada heittää uudestaan. Näytä nyt että kielesi ei ole aivan suun täyteinen."

"Sen olen jo näyttänyt!" huusi Ole ja astui mantereen järjestysmiehen luo ladellen koko joukon hullunkurisuuksia. Mutta sitä terävyyttä ja ivaa, jota tavallisesti sinkoili hänen sanoissaan, ei niissä tällä kertaa ollut. Hänen vieressään seiso i muuan tyttö rypistetyin kulmakarvoin ja katsoi häneen terävin, säihkyvin silmin. Puhua ei hän uskaltanut, sillä naisilla ei ollut tässä leikissä mitään sanomista.

"Lörpöttelet tyhmyyksiä, kun ei sulia kerran järkeä ole!" huusi toinen järjestysmies. "Aurinko, kuu ja tähdet kuuluvat meille kaikille ja ovat aina taivaalla. Heitto oli huono ja huonotkin heitot otetaan lukuun."

Näin kiistelivät he vielä hetkisen, mutta lopputulos oli, että johtaja kielsi Hauken uudistamasta heittoaan.

"Eteenpäin!" huusivat manterelaiset ja heidän järjestysmiehensä irrotti maasta mustan sauvan. Heittäjä astui numeronsa huudettua esille ja heitti pallon eteenpäin. Kun patopäällikön isorenki meni tarkastamaan heiton tulosta, oli hänen pakko astua Elken ohi. "Kehenkä sinä olet niin rakastunut, että olet tänään unohtanut järkesi kotiin?" huusi tyttö hänelle.

Silloin katsoi Ole häneen melkein raivostuneena ja leikillisuus katosi hänen leveiltä kasvoiltaan. "Rakkaudesta sinuun", sanoi hän, "sillä sinäkin olet unohtanut järkesi."

"Mene sinä vaan, kyllä minä sinun tunnen, Ole Peters!" vastasi tyttö ja oikaisihe suoraksi. Mutta Ole käänsi päänsä eikä ollut koko puhetta kuulevinaan.

Kilpailua yhä jatkui, ja musta ja valkea sauva siirtyivät yhä edemmäs. Hauken toisella vuorolla lensi hänen pallonsa jo niin kauvas, että maali, suuri valkeaksi kalkittu tynnyri, tuli selvästi näkyviin. Hauke oli nyt voimakas, nuori mies ja hän oli lapsuudestaan saakka harjottanut laskutaitoa ja pallonheittämistä. "Ohoi, Hauke!" huusi joku joukosta. "Sehän oli kuin arkkienkeli Mikaelin heitto!" Vanha, leivoksia ja paloviinaa myöskentelevä nainen tunkeutui väkijoukon läpi hänen luokseen. Nainen kaasi lasin kukkuralleen ja tarjosi sen Haukelle. "Tule", sanoi hän, "sovitaan pois! Äskeinen heittosi oli parempi kuin silloinen, kun kissani tapoit!" Hauke katsoi häneen ja huomasi että se olikin Trine Jans. "Kiitän sinua, vanhus", sanoi hän, "mutta minä en maista tuota juomaa." Hän otti taskustaan kirkkaan hopearahan ja pisti sen Trinen käteen. "Ota tuo ja juo itse lasisi, silloin olemme täydellisesti sopineet."

"Oikein, Hauke!" vastasi vanhus seuraten hänen neuvoaan. "Oikein puhut; se sopiikin paremmin tällaiselle vanhalle naiselle kuin minä olen!"

"Kuinka hanhesi voivat?" huusi Hauke Trinelle, kun tämä jo oli lähtemässä korineen. Mutta vanha nainen pudisti päätään takaisin kääntymättä ja huitoi ilmaan kurtteisilla käsillään. "Tyhjä, tyhjä, Hauke! Teidän kaivannoissanne on liian paljon rottia, Jumala paratkoon; täytyy hankkia elatuksensa toisella tavalla!" Samassa tunkeutui hän takaisin väkijoukkoon tarjoten jälleen ryyppyjään ja leivoksiaan.

Aurinko oli vihdoinkin laskenut padon taakse. Sen sijalla punasi taivasta sinipunerva hohde. Mustat varikset, jotka lensivät kisakentän yli, loistivat sen hohdossa aivan kullankellerviltä. Tuli ilta. Mutta marskilla kulki tumma ihmisjoukko yhä edemmäs taakse jääneistä asumuksista tynnyriä kohti. Oltiin jo niin lähellä, että se oli erittäin taitavalla heitolla saavutettavissa. Nyt oli marskilaisten vuoro. Hauken piti heittää.

Valkaistu tynnyri hohti illan varjossa. "Annatte kai meidän voittaa vielä kerran!" huusi joku manterelainen. Kilpailu oli ankara ja viimeainitut ainakin kymmentä jalkaa edempänä.

Hauken hoikka vartalo pistäysi samalla esiin väkijoukosta. Noiden soikeiden friissiläiskasvojen harmaat silmät tähystivät tynnyriä kohti. Sivulla riippuvassa kädessä oli pallo.

"Tynnyri on kai sinulle liian suuri", kuuli hän samassa Ole Petersin rämisevän äänen aivan korvansa juuressa. "Vaihdetaanko harmaaseen ruukkuun?"

Hauke kääntyi, tähdäten häneen terävän silmäyksen. "Heitän marskin puolesta!" sanoi hän. "Mihin sinä kuulut?"

"Ajattelin minäkin siihen kuuluvani. Sinä kai sentään heität Elke Volkertsin puolesta?"

"Pois tieltä!" huusi Hauke asettuen heittoasentoon. Mutta Ole työnsi päänsä vieläkin lähemmäksi. Silloin äkkiä, ennenkuin Hauke vielä itse oli ennättänyt tehdä mitään, tarttui muuan käsi tunkeilevaan kiusantekijään ja tempasi hänet taaksekäsin niin voimakkaasti, että poika pyörähti keränä nauravien toveriensa joukkoon.

Se ei ollut mikään suuri käsi, joka tuon tempasun teki, sillä kun Hauke käänsi hiukan päätään, näki hän vieressään Elke Volkertsin, joka veti ylöskohonneita hihojaan alas. Tummat kulmakarvansa olivat tuimasti rypistetyt ja kasvoilla paloi harmin puna.

Silloin tunsu Hauke oudon voiman jännittävän käsivarttaan. Hän kyyristyi hiukan ja heilautti pari kertaa palloa kädessään. Sitte käsi liikahti ja ilma suhahti, kuolon hiljaisuuden vallitessa molemmin

puolin. Kaikkein silmät seurasivat lentävää palloa, kuultiin kuinka se halkoi suhisten ilmaa. Äkkiä, pallon ollessa jo kaukana heittopaikasta, varjostivat sitä kalalokin hopeiset siivet, linnun lentäessä huutaen padolta päin. Mutta samassa kuultiin pallon tuolla kaukana kumahtavan tynnyrin laitaan. "Eläköön Hauke!" huusivat marskilaiset ja voimakkaasti vyöryi pitkin sankkaa joukkoa: "Hauke! Hauke Haien on voittanut!"

Mutta voittaja, jonka ympärillä kaikki tunkeilivat, tavotti sivulta vain yhtä ainoata kättä. Ja kun he jälleen huusivat: "Mitä siinä seisot, Hauke; pallohan on tynnyrissä!" — silloinkin hän vain nyökäytti päätään paikaltaan liikahtamatta. Vasta kun tunsi erään pienen käden lujasti omaansa puristetuksi, virkkoi hän: "Taidatte olla oikeassa, luulenpa itsekin että olen voittanut!"

Silloin alkoi ihmisjoukko liikehtiä takaisinpäin ja Elke ja Hauke joutuivat toisistaan eroon kulkeutuen väkijoukon kera kapakkaan vievälle tielle. Se kääntyi patopäällikön talon kohdalla mantereelle päin ja täällä onnistui molempien irtautua tungoksesta. Sillaikaa kuin Elke meni huoneeseensa, seisoi Hauke tallin oven edessä, katsellen miten sankat ihmisjoukot vähitellen vetäytyivät kirkonkylän kapakkaan päin, missä oli huone tanssijoita varten. Hämärä kääri vähitellen seudun vaippaansa ja päivän äänet sammuiivat, kuului vain eläinten liikehtimistä hänen takanaan tallissa. Nyt oli hän erottavinaan huilun ääntä kapakasta. Sitten kuului Hauke asuinrakennuksen nurkkauksessa hameiden kahinaa ja lyhyet, varmat askeleet riensivät alas polkua, joka vei marskipalstojen kautta mantereelle. Hämärässä erotti hän kulkijan vartalon ja huomasi että se oli Elke. Hänkin meni siis tansseihin! Veri syöksähti Hauken päähän. Eikö hänen pitäisi rientää tytön jälessä ja seurata häntä? Mutta Haukehan ei ollut mikään naisten hauskuttaja, ja niin hän tuota miettien jäi seisomaan, kunnes tyttö hävisi pimeään hänen näkyvistään.

Kun Hauken ei enää tarvinnut pelätä saavuttavansa Elkeä, läksi hänkin samaa tietä kulkemaan ja saapui kapakan luo, jonka ulkopuolella ja porstuassa tungeskelevan väkijoukon huudot ja pilapuheet, huilujen ja pillien äänet huomasivat hänen korviaan. Kenenkään huomaamatta tunkeutui hän tanssitupaan. Se oli pieni ja niin täyteen ahdattu, että tuskin voi nähdä askelta eteensä. Vajajeten asettui Hauke ovipieleen, katsellen levotonta hyörinää. Ihmiset näyttivät hänestä narrimaisilta. Ei tarvinnut onneksi ajatellakkaan, että kukaan olisi enää muistellut iltapäivän tapahtumia ja häntä, joka aivan äskettäin oli leikin voittanut. Jokainen katseli ainoastaan tyttöään ja pyöri hänen kanssaan piirissä. Hauken silmät hakivat jotakin, sitä yhtä, ja vihdoin — siellä hän olikin! Hän tanssi serkkunsa, nuoren patovaltuusmiehen kanssa. Mutta pian hän katosi Hauken näkyvistä eikä enää ilmautunut. Siellä pyöri vain toisia tyttöjä, marskin ja mantereen kassapäitä, joista hän ei välittänyt. Silloin vaikenivat äkkiä viulut ja huilut ja tanssi taukosi. Mutta samassa se alotettiin taas uudestaan. Hauken mieleen johtui nyt että pitäisiköhän Elke hänelle antamansa lupauksen, vai saisiko nähdä hänen karkeloivan Ole Petersin kanssa tuosta aivan ohitse. Tuo ajatus oli häneltä melkein huudon pusertaa. Silloin niin, mitä hän silloin tekisikään? Mutta Elkeä ei näkynyt tällä kertaa lainkaan tanssijain joukossa.

Vihdoin sekin tanssi loppui ja alkoi toinen, muuan kaksiaskeleinen hyppy, joka aivan äsken oli päässyt paikkakunnalla kuosiin. Kuului hurja soitto, nuoret miehet syöksähtivät tyttöjen luo, valot seinillä välkkyivät. Hauke kurkotti kaulaansa nähdäkseen paremmin tanssijoita. Tuolla olikin Ole Peters kolmantena parina, mutta kuka oli hänen toverinaan? Hauken edessä seisova harteikas marskipoika peitti häneltä tytön kasvot. Mutta tanssi riehui edelleen ja Ole tyttöineen vetäytyi pyörteestä. "Vollina! Vollina Harders!" huusi Hauke miltei ääneen ja rinnasta kohosi helpotuksen huokaus. Mutta missä oli Elke? Eikö häntä ollut kukaan tanssiin pyytännyt, vai oliko hän kieltäytynyt kaikille, kun ei ollut tahtonut tanssia Olen kanssa? — Soitto alkoi uudestaan ja uusi tanssi, mutta Elkeä hän ei vaan nähnyt. Tuollapa tanssi Olekin, paksu Vollina jälleen käsipuolellaan. "Kas, kas", sanoi Hauke, "Jess Harderspa taitaa pian joutua viisinekolmansine marskipalstoineen eläkkeelle! — Mutta missä on Elke?"

Hauke jätti paikkansa ovipielessä ja tunkeutui peremmälle salia. Silloin joutui hän äkkiä Elken eteen, joka istui erään vanhemman ystävättären kanssa muutamassa nurkassa. "Hauke!" huudahti tyttö häneen katsahtaen. "Oletko sinäkin täällä? En ole nähnyt sinun tanssivan!"

"En olekkaan tanssinut", vastasi Hauke.

"Miksikä et?" Ja puoleksi istualta kohoutuen sanoi tyttö: "Tahdotko tanssia minun kanssani? En ole mennyt Ole Petersin kanssa. Hän ei tule toista kertaa pyytämään!"

Mutta Hauke ei halunnut tanssia. "Kiitos, Elke", sanoi hän, "en osaa tuota oikein, he voisivat sinulle nauraa ja silloin..." Hauke keskeytti puheensa ja katsoi harmaine silmineen häneen niin sydämellisesti, kuin olisi jättänyt niiden tulkittavaksi lopun sanottavastaan.

"Mitä tarkoitat, Hauke?" kysyi tyttö hiljaa.

"Tarkotan, Elke, ettei tänään voi kuitenkaan minulle tapahtua mitään sen onnellisempaa, kuin jo on tapahtunut."

"Niin", vastasi tyttö, "sinä olet voittanut kilpailussa."

"Elke!" kuiskasi Hauke tuskin kuuluvasti.

Silloin hulmahti kuuma veri tytön kasvoihin: "Mene!" sanoi hän. "Mitä tahdot?" Ja hän loi katseensa alas.

Mutta kun muuan poika juuri tuli pyytämään Elken ystävätärtä tanssiin, sanoi Hauke vähän kovemmalla äänellä: "Luulin, Elke, voittaneeni jotain parempaakin!"

Vielä pari silmänräpäystä viivähtivät tytön silmät lattiassa. Sitte hän kohotti ne hitaasti ja loi Haukeen katseen, jossa ilmeni koko hänen olentonsa hiljainen voima, voima joka väreili Haukea vastaan kuin kesäillan väkevä lämpimyys. "Tee, niinkuin sydämesi käskee, Hauke", sanoi hän. "Me ymmärrämme toisiamme!"

Elke ei sinä iltana enää tanssinut, ja kun molemmat menivät kotiin, kulkivat he käsi kädessä. Ylhäällä taivaalla tuikkivat tähdet ja katselivat äänetöntä marskimaata. Vieno itätuuli toi mukanaan ankaraa pakkasta. Tuuli puhalsi ja nuo kaksi ihmislasta kulkivat tietään ohuissa pukineissaan, mutta kuitenkin tuntui kuin kevät olisi äkkiä puhjennut heidän ympärilleen.

* * * * *

Hauke aikoi hankkia itselleen erään esineen, jonka varsinainen tarkoitus tosin siirtyi epämääräiseen tulevaisuuteen, mutta jonka omistaminen tuottaisi hänelle hiljaista riemua. Sitä varten meni hän seuraavana sunnuntaina kaupunkiin vanhan kultasepän Andersenin luo. "Ojentakaa sormenne, niin mitataan", sanoi vanhus tarttuen hänen nimettömäänsä. "Tämä teidän ei olekkaan niin paksu, kuin teidänlaisilla on tavallista!" Mutta Hauke sanoi: "Mitakkaa mieluummin pikkusormesta!" ja ojensi sen hänelle.

Kultaseppä katsoi häneen vähän hämmästyneenä, mutta mitäpä häntä liikutti talonpoikaisnuorukaisten päähänpistot. "Sellaisia on meillä valmiina tyttöjen sormusten joukossa", sanoi hän Hauken punastuessa korvia myöten. Pieni kultasormus sopi hänen pikkusormensa, hän otti sen äkkiä ja maksoi kirkailla hopearahoilla. Sitte pisti hän sen tykkivin sydämin liivintaskuunsa. Siellä hän sitä alati kantoi, levottomana ja kuitenkin ylpeänä, ikäänkuin olisi liivintasku olemassa ainoastaan sitä varten, että siellä lymyilisi tuommoinen pieni sormus.

Siellä kantoi hän sitä pitkän aikaa, pitipä sen muuttaa majaa vielä toisenkin liivin taskuun. Tilaisuutta vangin vapauttamiseen ei ollut vielä kukaan ilmaantunut. Kerran oli kyllä hänen mielessään kytenyt ajatus astua suorinta tietä isäntänsä eteen; olihan hänenkin isänsä tilallinen! Mutta hiukan tyynnyttyään oli hän täysin selvillä, että vanha patopäällikkö olisi nauranut pikkurenkiään vasten naamaa. Ja niin puuhailivat hän ja patopäällikön tytär edelleen vanhaan totuttuun tapaansa toistensa rinnalla, jälkimäisenkin naisellisen luontonsa mukaisesti vajeten ja kuitenkin tuntui kummastakin kuin he olisivat näinkin ollen kulkeneet käsikkäin.

Vuosi viimemainitun talvijuhlan jälkeen erosi Ole palveluksesta ja vietti hänsä Völlina Hardersin kanssa. Hauke oli arvannut oikein: vanhus otti eläkkeen, ja keltaista valakkaa ei enää vienyt laitumelle hänen paksu tyttärensä, vaan lystikäs vävy-poika, jonka kerrottiin ratsastavan aina takaperin hevosen selässä Haukesta oli tullut isorenki ja hänen sijaansa oli astunut nuorempi. Patopäällikkö ei tosin ensin olisi suonut hänen ylenemistään. "Olkoon vaan pikkurenkinä", jupisi hän, "tarvitsen häntä kirjojuteni ääressä!" "Mutta silloinpa menee Haukekin tiehensä", sanoi Elke. Tämä vanhusta pelotti ja Hauke sai isonrenkin paikan. Siitä huolimatta hän kuitenkin entiseen tapaan auttoi isäntäänsä patotoimissa.

Toisena vuotena alkoi hän puhua Elkelle, että hänen isänsä oli käynyt kivuloiseksi ja että niistä muutamista päivistä, jotka hän sai kesäisin olla isänsä apuna, ei enää nykyään ollut suurtakaan hyötyä. Vanhus valitteli, ja hän ei voi sitä kauvemmin sietää.

Oli kesäilta. Molemmat seisivat tuon suuren saarnin alla lähellä ovea. Tyttö katseli hetkisen vajajeten ylös puun lehvistöön. Sitte hän virkkoi: "Minä en ole tahtonut sanoa sinulle, Hauke, tuosta asiasta mitään; arvelin että voit itse parhaiten päättää mitä on tehtävä".

"Minun täytynee siis erota teiltä", vastasi Hauke, "enkä voi tulla koskaan takaisin."

He olivat hetkisen vaiti ja katselivat iltaruskoa, joka haipui vähitellen padon taakse mereen.

"Kaipa sinun täytynee", sanoi Elke. "Olin eilen aamuna isääsi katsomassa ja tapasin hänet nojatuoliinsa nukahtaneena. Hänellä oli piirrin kädessään ja piirustuslauta keskeneräisille töineen edessään pöydällä. Ja kun hän havahduttuaan oli haastellut vaivaloisesti neljännestantia kanssani ja minä aijoin lähteä, silloin puristi hän kättäni niin tuskaisesti, kuin olisi pelännyt että näimme toisiamme

viimeisen kerran — mutta..."

"Mitä, Elke?" kysyi Hauke, kun tyttö keskeytti empien.

Pari kyyneltä vierähti Elken poskelle. "Ajattelin vain omaa isääni", sanoi hän. "Usko minua, hänen käy vaikeaksi luopua sinusta." Ja ikäänkuin väkivalloin itseään pakottaen lisäsi hän: "Minusta tuntuu usein kuin minunkin isäni varustautuisi pitkälle matkalle".

Hauke ei vastannut. Hänestä tuntui kuin sormus olisi liikahtanut taskussa. Mutta jo ennen kuin hän oli ennättänyt hillitä mielenliikutuksensa, jatkoi Elke: "Ei, ei; älä ole pahoillasi, Hauke! Luulen ettet sinä ole silti meistä kokonaan eroava."

Silloin tarttui Hauke kiihkeästi tytön käteen — tämä ei vetänyt sitä pois. He seisoivat vielä hetkisen käsitysten iltahämyn laskeutuessa ympärilleen, kunnes vihdoin irtausivat ja menivät kumpikin suuntaansa. — Tuulen puuska kohahti saarnin lehvistössä ja sai ikkunaluukut narahtelemaan. Yö saapui kuulumattomin askelin ja hiljaisuus laskeusi äärettömän tasangon yli.

* * * * *

Elken välityksellä päästi vanha patopäällikkö Hauken palveluksestaan kesken vuotta, ja talossa oli nyt kaksi uutta renkiä.

Pari kuukautta myöhemmin kuoli Tede Haien. Mutta ennenkuin hän ummisti silmänsä, huusi hän poikansa vuoteen ääreen: "Istu tänne luokseni, poikani", sanoi vanhus sammuvalla äänellä, "tänne aivan lähelle. Sinun ei tarvitse pelätä, sillä se, joka on luonani, on vain Herran kuolonenkeli, joka on tullut minua noutamaan."

Ja liikutuksesta värisevä poika istui vanhan seinäsängyn ääreen:
"Puhu, isäni, jos sinulla on jotakin sanomista!"

"Niin, poikani; onhan sitä jotakin", sanoi vanhus ja nosti kätensä peitteelle. "Kun silloin, vielä keskenkasvuaisena nuorukaisena, menit patopäällikön palvelukseen, niin liikkui mielessäni ajatus, että pääsisit kerran itsekin patopäälliköksi. Se jäi mieleeni, ja aloinpa vähitellen arvella, että sinä olisit oikea mies sillä paikalla. Mutta sinun perintösi oli liian pieni semmoiseen virkaan kohotaksesi — siksi olen palvelusaikanasi elänyt säästeliäästi — olen koettanut lisätä perintöäsi."

Hauke tarttui kiihkeästi isänsä käsiin ja vanhus koetti kohoutua istualleen, voidakseen häntä paremmin nähdä. "Niin, niin, poikani", jatkoi kuoleva, "tuolla peililaatikon ylimmässä lokerossa on muuan asiakirja. Sinä tiedät että vanhalla Antje Wohlersilla on viiden ja puolen demaatin palsta, mutta vanhuudenheikkoutensa vuoksi ei hän ole enää jaksanut maksaa veroa. Sen vuoksi olen aina Martinpäivän aikana antanut tuolle köyhälle vaimolle määrätyn summan — ja monesti muulloinkin, kun minulla vaan on varoja ollut. Ja niin on hänen palstansa siirtynyt minulle, kaikki on käynyt laillista tietä. — — Nyt makaa hänkin kuolinvuoteellaan; tuo marskimaittemme sairaus, syöpä, on hänetkin kukistanut — sinun ei tarvitse maksaa enää enempää."

Hän sulki hetkiseksi silmänsä. Sitte sanoi hän vielä: "Se ei tosin ole paljon, mutta kuitenkin enemmän, kuin jos olisit ollut koko ajan luonani. Olkoon se onneksesi elämäsi matkalla!"

Pojan lausuessa kiitoksiaan nukahti vanhus uneen. Hänellä ei ollut enää mitään huolehtimista. Ja jo muutamien päivien päästä sulki Herran kuolonenkeli hänen silmänsä ainaiseksi ja Hauke otti hänen isällisen perintönsä haltuunsa.

— — Hautauksen jälkeisenä päivänä pistäysi Elke Hauken kodissa.

"Kiitos, Elke, että tulit katsomaan!" huusi Hauke hänelle tervehdykseksi.

Mutta tyttö vastasi: "En tullut vain katsomaan, minä tahdon täällä hiukan järjestääkin, jotta voit asua ihmisiksi talossasi. Isäsi oli niin kiintynyt numeroihinsa ja piirtimeensä, ettei hän liioin muusta huolehtinut. Sitä paitsi on kuolemakin tuottanut sekasortoa. Koetanpa saada kotisi taas hiukan hauskemman näköiseksi."

Hauke katsoi häneen luottavasti harmaine silmineen: "Niinpä koetakkin", sanoi hän; "siitä minäkin pidän."

Sitte alkoi siivoaminen. Piirustuslauta, joka vielä lepäsi paikoillaan, vietiin ylisille; piirrin ja lyijykynä ja liitu pantiin huolellisesti peililaatikkoon. Sitte kutsuttiin talon nuori palvelustyttö avuksi ja huonekalut asetettiin kokonaan uuteen järjestykseen, jonka jälkeen huone näytti paljoa avarammalta ja valoisammalta. Nauraen sanoi Elke: "Näitä asioita ymmärrämme vain me naiset!" ja Hauke, niin paljon kuin hän kunnioittikin isänsä muistoa, seurasi säteilevin silmin tuota puuhaa, jopa oli itsekin apuna

milloin tarvittiin.

Ja kun iltahämyn saapuessa — oltiin syyskuun alussa — kaikki oli saatu haluttuun kuntoon, tarttui Elke Hauken käteen ja kiinnitti häneen tummat silmänsä: "Nyt tulet meille illalliselle, sillä minun on täytynyt luvata isälleni tuoda sinut mukana. Kun sitte palaat kotiin, voit astua tyytyväisenä taloosi."

Kun he sitte saapuivat patopäällikön avaraan tupaan, jonka ikkunaluukut jo olivat suljetut ja molemmat kynttilät pöydällä sytytettyt, aikoi päällikkö nousta lepotuolista seisalleen, mutta raskas ruumiinsa vaipui väsähtäneesti takaisin. Hän vain huusi entiselle rengilleen: "Oikein, oikein, Hauke, että tulet vanhaa ystävääsi katsomaan! Käyppä lähemmä, tänne aivan lähelle!" Ja kun Hauke astui hänen tuolinsa viereen, tarttui hän molempine pulleine käsineen nuorukaisen käteen ja virkkoi: "Kas niin, poikaseni; koeta vaan olla levollinen, sillä kuolla meidän kaikkien täytyy, eikä sinun isäsi suinkaan ollut haurainta lajia! Mutta kuulehan, Elke! Laitappa nyt paisti pöytään, meidän pitää hiukan itseämme vahvistaa. Meillä on paljo työtä, Hauke! Syksytarkastus tulossa, pato- ja kaivantolaskuja huoneenkorkuinen kasa, äskeinen patovahinko — minun pääni menee aivan pyörälle! Mutta sinä, Jumalan kiitos, olet koko joukon nuorempi; sinä olet kelpo poika, Hauke."

Tämän pitkän puheen jälkeen, johon vanhus oli vuodattanut sisimmät huolensa, heittäysi hän takanojoo tuolissaan ja katseli ikävöivin silmin ovelle, josta Elke juuri tuli sisään paistivati kädessä. Hauke seiso i hymyillen vanhuksen vieressä.

"No istutaan", sanoi patopäällikkö, "etemme tärvää aikaa turhaan; kylmänä se ei maistu miltään."

Ja Hauke istuutui. Oli aivan luonnollista että hän auttoi Elken isää töissään. Ja kun syystarkastus oli mennyt ja sen lisäksi pari kuukautta uuttakin tilivuotta kulunut, silloin oli Hauke puolestaan suorittanut suurimman osan työstä.

* * * * *

Kertoja pysähtyi ja katsahti ympärilleen. Ulkona kuului lokin huutoa ja eteisessä askeleiden kopinaa, aivan kuin joku olisi puhdistanut saappaitaan sitkeästä savesta.

Patopäällikkö ja valtuutetut katsahivat ovelle päin. "Mitä se?" huusi ensinmainittu.

Tanakka mies, sadelakki päässään, astui sisään. "Herrani", sanoi hän, "me molemmat olemme hänet nähneet, Hans Nickels ja minä. Rannikon ratsastaja ajoi marskipatamaan!"

"Missä näitte hänet?" kysyi patopäällikkö.

"Eihän ole kuin yksi 'wehle'; Jansenin palstalla, siinä mistä Hauke Haienin padontamaa alkaa."

"Näittekö hänet vain yhden kerran?"

"Vain kerran; sitä paitsi se näyttikin vain varjolta. Mutta eihän se silti tarvinnut olla ensi kerta kun hän näyttäysi."

Patopäällikkö oli nousnut. "Suonette anteeksi", sanoi hän minuun kääntyen, "meidän täytyy käydä katsomaan missä onnettomuus uhkaa." Sitte hän meni sanantuojan kanssa ovelle päin; kaikki muutkin nousivat ja seurasivat mukana.

Jäin koulumestarin kera kahden tuohon suureen, autioon huoneeseen. Verhoamattomista ikkunoista, joita ei nyt enää niiden edessä istuvien vierasten selät peittäneet, näki selvästi kuinka myrsky kiidätti synkkiä pilviä taivaalla. Vanhus istui yhä vieläkin paikallaan, hieman ivallinen mutta kuitenkin samalla myötätuntoinen hymy huulillaan. "Tupa näyttää käyneen tyhjäksi. Saanko pyytää teitä huoneeseeni — minä asun tässä samassa talossa? Ja voitte uskoa minua, minä tunnen tämän seudun ilmat: meidän ei tarvitse mitään pelätä."

Kiitin tarjouksesta, sillä minua alkoi hiukan vilustaa. Kynttilä kädessä nousimme portaita myöten muutamaan ylliskamariin, joka tosin oli rakennuksen länsipuolella, mutta jonka ikkunoita peitti paksut villakangasverhot. Kirjahyllyllä näin sievosen kirjaston, sen vieressä kahden vanhan professorin muotokuvat; pöydän edessä oli suuri nojatuoli. "Olkaa kuin kotonanne", sanoi ystävällinen isäntäni ja viskasi turpeenkappaleen vielä hehkuvaan pieneen uuniin, jonka päällä näkyi pieni läkkikattila. "Hetkinen vain, ja se rupeaa kiehumaan. Laitan sitte meille pienet totilasit, se pitää mielenne virkeänä."

"Totia ei tarvita", vastasin minä. "En tule lainkaan uniseksi, jos vain annatte minun seurata Haukenne elämäntarua."

"Niinkö arvelette?" ja hän vilkutti minulle älykkäitä silmiään, jonka jälkeen heittäysin mukavaan

nojatuoliin. "Kas niin, mihinkä me jaimmekään? — — Niin, niin; kyllä muistan! Siis":

Hauke oli saanut isänsä perinnön haltuunsa, ja kun vanha Antje Wohlers oli päättänyt kärsimyksensä, tuli hänen omistamansa palsta vielä lisäksi. Mutta isän kuolemasta, tai oikeammin hänen viimeisistä sanoistaan alkaen oli Haukessa alkanut orastaa jotakin, jonka siementä hän oli aina poikavuosiltaan asti sielussaan kantanut. Hän toisti tuon tuostakin mielessään sitä ajatusta, että hän olisi oikea mies, kun tulee aika valita uusi patopäällikkö. Niin se oli: hänen isänsä, jonka kai olisi pitänyt ymmärtää asia, koskapa oli kylän viisain mies, oli liittänyt nämät sanat viimeiseksi lahjaksi hänen perintöönsä. Wohlersin palsta, josta hänen niinkään oli isäänsä kiittäminen, tiliisi olemaan ensimmäinen porras hänen noustessaan tuota päämäärää kohti. Sillä, vaikka nekin olivat hyvät olemassa — patopäälliköllä piti toki olla enemmänkin palstoja hallussaan. — — Mutta hänen isänsä, oli yksinäisinä vuosinaan elänyt säästeliäästi, ja niillä varoilla, mitkä hän siten oli kokoonsaanut, oli hän päässyt tuon uuden palstan omistajaksi. Samoin voisi Haukekin tehdä, voisipa enemmänkin, sillä isänsä voimat olivat olleet jo murtuneet, mutta hän voisi raataa vuosikausia nuorin voimin. — — Sen pahempi, vaikkapa hän pyrkisikin tuota tietä päämaaliinsa, ei hänellä ollut ainoatakaan ystävää koko kylässä, sillä niitä kulumia ja särmiä, jotka olivat ilmutuneet hänen palvellessaan vanhaa isäntäänsä, ei oltu unohdettu, ja hänen vanha vastustajansa Ole Peters oli hiljattain saanut perinnön ja alkanut kohota hyvinvoivaksi mieheksi. Hänen sielunsa silmien ohi kiiti joukko kasvoja, ja ne kaikki katsoivat häneen ilkein silmin. Hän tunsi syvää vihaa noita ihmisiä kohtaan; hän ojensi käsivartensa ikäänkuin olisi tahtonut käydä heihin käsiksi, sillä he tahtoivat syrjäyttää hänet virasta, johon hän yksin heistä kaikista oli sopiva. Ja nuo ajatukset eivät hellittäneet, vaan palasivat yhä uudelleen ja uudelleen. Hänen nuoreen sydämeensä kasvoi miehekkyyden ja rakkauden ohella myöskin kunnianhimo ja viha. Mutta nämät viimeainitut kätki hän syvälle sisimpäänsä, eipä edes Elke tietänyt niistä mitään.

Uudenvuoden aikana vietettiin eräitä häitä. Morsian oli sukua Haieneille, ja Hauke ja Elke olivat molemmat kutsutut vieraksi, jopa sattui niin, että he erään lähemmän sukulaisen poissaolon vuoksi saivat hääpöydässä sijansa toistensa vieressä. Ainoastaan siinä hymyssä, joka värähti kummankin kasvoilla, ilmeni heidän ilonsa tuosta sattumasta. Mutta Elke istui tänään hajamielisenä keskustelun sorinassa ja lasien kilinässä.

"Mikä sinua vaivaa?" kysyi Hauke.

"Oi, ei mikään; on vaan liiaksi ihmisiä täällä."

"Mutta sinä näytät niin surulliselta!"

Tyttö pudisti päätään. Sen enempää ei puhuttu.

Silloin herätti Elken vaiteliaisuus ikäänkuin mustasukkaisuutta Haukessa ja hän tarttui salaa pöytäliinan alitse tytön käteen. Sepä ei vetäytynytkään takaisin, vaan liittyi luottavaisesti hänen käteensä. Olikohan tytön ehkä yllättänyt yksinäisyyden ja avuttomuuden tunne, nähdessään joka päivä edessään isänsä riutuvan olennon? — Hauken mieleen ei johtunut kysyä tuota asiaa, mutta henkeään pidättäen veti hän kultasormuksen taskustaan. "Annatko sen olla siinä?" kysyi hän vavisten, työntäessään sormuksen tytön nimettömään.

Vastapäätä, pöydän toisella puolella, istui pastorinrouva. Hän laski äkkiä kahvelinsa syrjään: "Jumala, tuota tyttöä!" huudahti hän kääntyen naapurinsa puoleen. "Sehän on kalman kalpea!"

Mutta veri palasi Elken kasvoihin. "Voitko odottaa, Hauke?" kysyi hän hiljaa.

Viisas friissiläinen mielti kuitenkin hetkisen. "Mitä sitten?" kysyi hän lopulta.

"Tiedät sen hyvin; en tarvitse sitä sinulle sanoa."

"Olet oikeassa", sanoi hän. "Kyllä, Elke, saatan hyvinkin odottaa — kunhan tuosta odottamisesta vaan kerran tulee loppu!"

"Oi Jumalani, pelkään sen loppuvan hyvinkin pian! Älä puhu noin, Hauke; onhan isäni kuolema kysymyksessä!" Elke laski kätensä povelleen: "Siihen saakka", sanoi hän, "kannan sormustasi täällä. Et tarvitse pelätä saavasi sitä takaisin minun elinaikanani!"

Silloin hymyilivät molemmat ja heidän kätensä puristivat toisiaan niin lujasti, että tyttö kai jossakin toisessa tilassa olisi huutanut ääneensä.

Pastorinrouva oli sille aikaa lakkaamatta tarkastanut Elken silmiä, jotka paloivat kahtena tummana liekinä pitsitetyn kultakankaisen lakin alla. Heidän puheestaan ei hän kuitenkaan ollut ymmärtänyt mitään pöydässä vallitsevan hälinän takia. Naapurinsa puoleen ei hän myöskään enää kääntynyt huomautuksillaan, sillä hänen ei ollut tapana häiritä alkavia liittoja — niistä hän koitui vain hänen

miehelleen, pastorille, kuulutus- ja vihkimätuloja.

* * * * *

Elken aavistus kävi toteen. Eräänä aamuna Pääsiäisen jälkeen tavattiin patopäällikkö Tede Volkerts sängyssään kuolleena. Kasvojen sävy osotti että hän oli nukkunut rauhallisesti. Hän olikin viimeisinä kuukausina monesti valittanut elämään kyllästymistä. Mieliruokansa uunipaisti, yksinpä tuo herkkujen herkku hanhipaistikin oli kadottanut viehätöksensä.

Kylässä oli nyt ylhäinen ruumis. Mantereen hautuumaalla, lähellä kirkkoa, oli muuan käsintaotulla rauta-aidalla ympäröity hauta. Kookas sininen hautakivi seiso siinä saarnia vasten ja sen kylkeen oli hakattu kuolleen kuva vahvoine leukoineen. Alle oli piirretty suurin kirjaimin:

Se kuolo on, mi kaikki vie,
Se taiteen, tieteen loppu lie;
Jo nukkui viisas mieskin tuo,
Jumala hälle autuun suo!

Se oli edellisen patopäällikön Volkert Tedsenin hautakivi. Nyt oli viereen kaivettu uusi hauta, johon laskettaisiin hänen poikansa, äsken kuollut patopäällikkö Tede Volkerts. Jo tuli alhaalta marskilta ruumissaattue, joukko vaunuja kaikista seurakunnan kylistä. Ensimmäisissä oli raskas kirstu. Sitä vetivät patopäällikön molemmat kiiltävät hevoset ylös hiekkaista mäkeä mantereelle. Hevosten harjat ja hännät liehuivat rajussa kevätuulessa. Vainajainpelto kirkon vieressä oli ääriään myöten väkeä täynnä, yksinpä muuratulle portille oli kiivennyt poikia, joilla oli pieniä lapsia mukanaan. Kaikki tahtoivat nähdä hautajaisia.

Peijaistalossa alhaalla marskilla oli Elke varustanut hautajaispidot. Vanhaa viiniä asetettiin katettuun pöytään ylipatopäällikön ja pastorin paikalle — ensinmainittukin oli tänään juhlaan saapunut — pullo vanhaa viiniä kummankin kohdalle. Kun kaikki oli järjestetty, meni Elke tallin läpi takaportille. Hän ei tavannut ketään matkallaan; rengitkin olivat ruumissaatossa. Tänne hän jäi seisomaan, katsellen miten tuolla ylhäällä kylässä viimeiset vaunut juuri pääsivät kirkolle. Hetken päästä syntyi jonkunlainen liike, jota näytti seuraavan kuolonhiljaisuus. Elke risti kätensä. Nyt kai kirstu laskettiin hautaan: "Maaksi pitää sinun jälleen tuleman!" Vastustamattomasti, aivan kuin ne olisivat kuuluneet hautuumaalta tänne asti, lausui Elke nuo sanat hiljaa itsekseen. Hänen silmänsä täyttyivät kyynelin ja rinnan yli ristityt kätensä vaipuivat helmaan. "Isä meidän, joka olet taivaissa!" rukoili hän hartaasti. Ja kun Herranrukous oli päättynyt, seiso hän vielä kauvan liikkumattomana, hän, tuon suuren marskitalon nykyinen omistajatar, ja kuoleman ja elämän ajatukset alkoivat taistella ylivallasta hänen sielussaan.

Kaukainen jyrinä herätti hänet mietteistään. Avatessaan silmänsä näki hän jo vaunujen toistensa jälkeen pyörivän kiireistä vauhtia marskia pitkin ja lähenevän taloa. Elke oikasihe, katsahti vielä kerran terävästi sinnepäin ja meni sitte, samoin kuin oli tullutkin, tallin kautta takaisin juhlallisesti järjestettyihin pitohuoneisiin. Täälläkään ei ollut ketään, ainoastaan seinäin läpi kuuli hän palvelijoittensa ääniä kyökistä. Juhlapöytä oli siellä niin hiljainen ja yksinäinen. Ikkunoiden välissä oleva peili oli valkoisella vaatteella peitetty ja samoin kaikki muukin, mikä oli kiiltävää ja kirkasta. Elke näki seinäsängyn ovet olevan auki, tuon sängyn, jossa hänen isänsä oli nukkunut kuolemaan. Hän meni luo ja sulki ne huolellisesti. Kun tajuttomana luki hän ruusujen ja neilikkojen keskelle oveen kultakirjaimin piirretyn mietelmän:

"Kun päivätyösi hyvin laatuu,
Niin uni toverikses saapuu."

Se oli aina isoisän ajoilta! — Tyttö heitti silmäyksen seinäkaappiin. Se oli miltei tyhjä, mutta lasiovien läpi näki hän siellä vielä hiotun lasipikarin, jonka hänen isänsä oli kertonut voittaneensa nuorina päivinänsä eräässä kilparatsastuksessa. Hän otti sen kaapista ja asetti ylipatopäällikön lautasen eteen. Sitte hän meni ikkunan luo, sillä kummun rinteeltä kuului jo vaunujen jyrä. Toinen toisensa perästä pysähtyivät ne portaiden eteen, ja paljoa hilpeämmällä mielellä kuin lähtiessään hyppäsivät vieraat nyt alas istuimiltaan. Käsiään hieroen ja jutellen tunkeutuivat he asuinsuojiiin.

Vähän ajan päästä istuivat vieraat juhlapöytään, missä maukkaat ruuat höyrysisivät, ylipatopäällikkö ja pastori kunniapaikalle "vierashuoneeseen". Melu ja äänekäs puhelu täytti suojat, ikäänkuin ei kuolema olisi milloinkaan levittänyt tänne äänetöntä suruverhoaan. Mykkänä kävi Elke palvelijainsa kanssa pöytien ympäri, katsoen ettei vierailta mitään puuttunut. Hauke Haienkin istui pöydässä Ole Petersin ja muiden pienempäin tilanhaltijain joukossa.

Aterian päätyttyä otettiin nurkasta esiin valkoiset merenvahapiiput ja pantiin tupakaksi. Elke taasen hääräili tarjoten vieraille kahvia; sitäkään ei tänään säästetty. Vastahaudatun pulpetin ääressä seiso ylipatopäällikkö puhellen pastorin ja valkohapsisen valtuutetun Jewe Mannersin kanssa. "Kaikki hyvin

herrani", lausui ensinmainittu. "Vanhan patopäällikön olemme haudanneet kunnialla, mutta mistä otamme uuden? Arvelen, Manners, että teidän on siihen toimeen ryhtyminen!"

Vanha Manners kohotti hymyillen pienen mustan patalakin valkoisilta hiuksiltaan: "Herra ylipatopäällikkö", sanoi hän, "se leikki tulisi olemaan liian lyhyt. Tulin valtuusmieheksi silloin, kuin Tede Volkerts vainaja nimitettiin patopäälliköksi, ja siitä on nyt jo neljäkymmentä vuotta."

"Se ei ole mikään vika, Manners. Sitä paremmin tunnette tehtävät, ettekä joudu pulaan."

Mutta vanhus pudisti päätään: "Ei, ei, teidän armonne. Sallikaa minun olla se kuin olen, niin voinen vielä laahautua muiden mukana parisen vuotta."

Pastori riensi hänen avukseen: "Miksikäs ei nimitettäisi toimeen sitä, joka kuitenkin on viime vuosina pääasiallisesti virkaa hoitanut?"

Ylipatopäällikkö katsoi häneen: "En ymmärrä, herra pastori?"

Mutta pastori osotti sormellaan toiseen huoneeseen, jossa Hauke näytti selittävän hitaasti ja vakavasti jotakin asiaa parille vanhemmalle miehelle. "Tuolla hän seisoo", sanoi pastori. "Tuo pitkä friissiläisvartalo, viisaat harmaat silmät lähellä ohutta nenää ja niiden yläpuolella kaarevat kulmakarvat. Hän oli vanhuksen renkinä ja on nyt oman pikkutilan haltijana. Tosin on hän vielä jotenkin nuori."

"Näyttää olevan noin kolmenkymmen vuotias", sanoi ylipatopäällikkö tarkastellen osotettua henkilöä.

"Hän on tuskin neljääkolmatta täyttänyt", huomautti valtuusmies Manners. "Mutta pastori on oikeassa. Mitä hyviä ehdotuksia meillä liekin viime vuosina tehty patoja ja kaivantoja koskevissa asioissa, ne ovat hänestä lähteneitä; vanhus ei enää viime vuosina paljoa jaksanut."

"Vai niin?" sanoi ylipatopäällikkö. "Ja te olette sitä mieltä, että hän olisi myöskin oikea mies entisen herransa virkaan?"

"Oikea mies hän kyllä olisi", vastasi Jewe Manners. "Mutta häneltä puuttuu, niinkuin täällä sanotaan, savea jalkain alta. Hänen isällään oli noin viisitoista, pojalla itsellään lienee noin kaksikymmentä demaattia. Mutta niin pienellä osuudella ei ole vielä kukaan patopäälliköksi tullut."

Pastori aukasi jo suunsa jotain sanoakseen, kun Elke Volkerts, joka oli ollut jo jonkun aikaa huoneessa, astui äkkiä heidän luokseen. "Suvaitseeko teidän armonne minun lausua pari sanaa?" kysyi hän ylipatopäälliköltä. "Tarkotan vain, ettei erehdyksestä tulisi vääryys tapahtuneeksi!"

"Niin, puhukaa vaan, Elke neiti!" vastasi tämä. "On aina mieluista kuulla järkeä kauniilta neidonhuuililta!"

"Ei se ole järkeä, teidän armonne; tahdon vain sanoa totuuden."

"Sitäkin meidän pitää kuulla, Elke neiti."

Tytön tummat silmät katsahivat vielä kerran ympärille, ikäänkuin varmistuakseen ettei ollut tarpeettomia kuuntelijoita lähellä. "Teidän armonne", alotti hän poven kohoillessa kiihkeästi. "Kummisetäni, Jewe Manners, sanoi teille ettei Hauke Haienilla ole kuin noin kaksikymmentä demaattia. Asia on kyllä, niin tällä hetkellä. Mutta niin pian kuin toisin tarvitaan, on Hauke Haien oleva sensuuruisen tilan omistaja, kuin tämä isäni entinen, nykyään minun omistamani talo on. Ne yhteenlaskettuna kai riittänevät yhden patopäällikön osaksi."

Vanha Manners kumarsi valkohapsisen päänsä häntä kohden, ikäänkuin paremmin nähdäkseen puhujan. "Mitä se merkitsee?" sanoi hän. "Mitä puhut, lapsi?"

Mutta Elke veti povestaan mustaan nauhaan pujotetun sormuksen: "Olen kihloissa, kummisetä", sanoi hän. "Tässä on sormus ja Hauke Haien on sulhaseni."

"Ja milloin — voinenhan tuota kysyä, koska olin ristiäisissäsi, Elke Volkerts — milloin tämä on tapahtunut?"

"Siitä on jo aikoja. Olin kuitenkin jo silloin laillisessa ijässä, kummisetä", vastasi Elke. "Isäni oli käynyt heikoksi, ja kun tunsin hänen voimainsa vähyiden, en tahtonut enää tuolla asialla hänen rauhaansa häiritä. Nyt hän siellä Jumalan luona näkee, että lapsensa on tuon miehen rinnalla hyvässä turvassa. Olisin vajennut vielä suruvuoden loppuun, mutta nyt olen ollut pakotettu puhumaan Hauken ja marskimaan tähden." Ja kääntyen ylipatopäällikköön lisäsi hän: "Suokaa anteeksi rohkeuteni, teidän armonne!"

Nuo kolme miestä katselivat häntä. Pastori hymyili, vanha valtuutettu hymähteli: "hm, hmm!" ja ylipatopäällikkö hieroi otsaansa, niinkuin ainakin tärkeätä ratkaisua tehdessään. "Niin, niin, rakas neitiseni", sanoi hän lopulta. "Mutta kuinka määrää laki täällä marskeillanne aviollisista omistusoikeuksista? Minun täytyy tunnustaa, etten tällä hetkellä oikein käsitä tätä sekasotkua."

"Se ei ole tarpeenkaan, teidän armonne", vastasi patopäällikön tytär. "Aijon ennen häitä siirtää omaisuuteni sulhaselleni. Minussakin on, nähkääs, rahtunen ylpeyttä", lisäsi hän; "tahdon mennä naimisiin kylän rikkaimman miehen kanssa!"

"No, Manners?" sanoi pastori. "Arvelen ettei teillä liene mitään sitä vastaan, että liitän yhteen nuoren patopäällikön ja edellisen päällikön tyttären?"

Vanhus pudisti hiljaa päätään. "Jumala suokoon heille siunauksensa!" sanoi hän hartaasti.

Mutta ylipatopäällikkö ojensi tytölle kätensä: "Totta ja järkevää olette puhunut, Elke Volkerts. Kiitän teitä hyvistä tiedonannoistanne ja toivon tulevaisuudessa saavani olla vieraananne hauskemmassa tilaisuudessa, kuin tämänpäiväinen on. Mutta että noin nuori neitonen asettaa patopäällikön, se on tässä asiassa merkellisintä."

"Teidän armonne", vastasi Elke katsoen hyväntahtoiseen patopäällikköön totisin silmin, "kunnon miestä auttaa nainenkin mielellään!" Sitte meni hän toiseen huoneeseen ja laski ääneti kätensä Hauken käteen.

II.

Useita vuosia on kulunut. Tede Haienin pienessä talossa asui uuras työmies vaimoineen lapsineen; nuori patopäällikkö Hauke Haien hallitsi vaimonsa Elke Volkertsin kanssa viimemainitun isän tilalla. Kesäisin suhisi mahtava saarni entiseen tapaan talon edustalla. Mutta sen juurella oli nykyään penkki, ja penkillä nähtiin iltasin enimmäkseen ainoastaan nuori rouva käsitöineen. Tämä avioliitto oli yhä vielä lapseton ja miehellä oli muutakin tekemistä kuin viettää iltaa saarnin alla. Aikaisemmasta avustuksestaan huolimatta oli edelliseltä viranhoitokaudelta vielä peruna joukko keskeneräisiä asioita, joihin hänkään ei ollut siihen aikaan tahtonut tarttua käsiksi. Mutta nyt oli vähitellen kaikki saatava kuntoon, ja hän ponnisteli sen vuoksi tarmonsä takaa. Lisäksi tuli vielä tilan hoito, joka hänen oman maapalstansa kautta vielä suureni ja jota hän kuitenkin koetti hoitaa ilman pikkurengin apua. Näin näkivät molemmat aviopuolisot toisiaan enimmäkseen vain Haukien syödessä kiireisesti päivällistä sekä päivän alkaessa ja päättyessä — paitsi sunnuntaisin, jolloin kävivät kirkossa. Se oli jatkuvaa työtä ja ponnistusta, mutta työtä, joka tuotti samalla tyydytystä.

Silloin liehahti liikkeelle harmillinen juttu. — Kerran eräänä sunnuntaina, kirkonmenojen jälkeen, oli muuan jotenkin levoton joukkue nuorempia tilanhaltijoita marskilta ja mantereelta jäänyt kirkonkylän kapakkaan lasia kilistelemään. Siellä istuessaan ja juodessaan alkoivat he neljättä tai viidettä lasia härppiessään arvostella, ei tosin kuningasta eikä hallitusta — niin korkealle ei vielä silloin kiivetty — mutta kyllä kunnallisia ja muita ylempiä virkamiehiä, ennen kaikkea kunnallisveroja ja velvollisuuksia. Ja mitä kauvemmin he puhuivat, sitä vähemmän löysi mikään armoa heidän silmissään, eivät varsinkaan uudet patoverot. Kaikki kaivannot ja sulut, jotka aina tähän asti olivat kestäneet varsin hyvin, olivat nyt korjauksen tarpeessa; padolla taas ilmausi yhä uusia ja uusia kohtia, jotka vaativat satoja kärrikuormia maata. Paholainenko siinä piti peliään!

"Se johtuu teidän viisaasta patopäälliköstänne", huusi joku manterelainen. "Sehän se aina käy siellä mietiskellen ja pistää sormensa joka koloon."

"Niin, Marten", sanoi Ole Peters, joka istui vastapäätä viimeistä puhujaa, "olet oikeassa. Hän on salapuhainen mies ja koettaa päästä ylipatopäällikön suosioon. Mutta minkä sille teemme; emme pääse hänestä!"

"Minkätähden olette ottaneet hänet niskoillenne? Nyt saatte siitä kärsiä!"

Ole Peters nauroi. "Niin Marten Fedders, asia on nyt kerta kaikkiaan sillä lailla, että edellinen patopäällikkö sai viran isänsä, tämä vaimonsa tähden." Pöydän ympärillä räjähtävä naurunrähäkkä todisti parhaiten minkä suosion nuo pilasanat saavuttivat kuulijajoukossa.

Mutta ne lausuttiin julkisessa paikassa, siksi ne eivät jääneetkään pelkäksi kapakkasukkeluudeksi,

vaan kulkivat pian ympäri sekä manner- että marskikylässä. Niinpä saapuivat vihdoinkin Haukenkin korviin. Ja hänen silmänsä ohi kiiti taas tuo rivi pahansuopia kasvoja ja hän oli kuulevinaan heidän naurunsa vielä pilkallisempaan kuin mitä se oli ollut kapakkapöydän ääressä. "Koirat!" huusi, hän ja silmänsä välähtivät julmistuneina, ikäänkuin hän olisi tahtonut katseillaan naurajiaan piiskata.

Silloin laski Elke kätensä hänen käsivarrelleen: "Anna heidän olla! He olisivat kaikki mielellään sinun paikallasi."

"Siinäpä se onkin!" vastasi Hauke katkerasti.

"Niin", sanoi Elke, "eikö Ole Peters itsekin ole pyrkinyt tuolle paikalle?"

"On, Elke. Mutta se omaisuus, jonka hän Vollinan kanssa sai, ei riittänyt patopäälliköksi pääsemiseen!"

"Sano mieluummin: hän itse ei riittänyt siihen toimeen!" Ja Elke veti miehensä mukanaan, niin että tämä joutui seisomaan peilin eteen, joka oli ikkunoiden välillä heidän huoneessaan. "Siellä seisoo patopäällikkö!" sanoi hän. "Katsele häntä tarkoin. Väin se saa viran, joka osaa sitä hoitaakin."

"Olet oikeassa", sanoi hän mieltien. "Ja kuitenkin... Niin, Elke, minun täytyy mennä itäkululle; portit eivät taaskaan oikein sulkeudu."

Elke puristi hänen kättään. "Katsohan ensin minuun kerran! Mikä sinua vaivaa, silmäsi tuijottavat niin synkästi?"

"Ei mikään, Elke; olethan aivan oikeassa."

Hauke meni. Mutta hän ei ollut ennättänyt kauvas, kun jo oli unohtanut koko sulun korjauksen. Toinen ajatus, jota hän oli puolittain suunniteltuna mielessään hautonut, mutta joka oli kiireisten ammattitointen tähden joutunut melkein unohduksiin, valtasi uudelleen hänen mielensä, ja voimakkaammin kuin milloinkaan ennen, ikäänkuin hänen siipensä olisivat äkkiä kasvaneet.

Tuskin itsekään tietämättään oli hän kulkenut pitkin meripatoa, hyvän matkaa eteläänpäin kaupunkia kohti. Kylä, joka ulottui tähän suuntaan, oli jo aikoja kadonnut hänen näkyvistään. Hän vaan astui yhä eteenpäin, silmät lakkaamatta suunnattuina leveään, padon kohdalla olevaan edusmaahan. [Edusmaa: meren puolella patoa oleva osa mannermaata.] Kuka hyvänsä olisi häntä vastaan tullessa voinut huomata miten kiihkeästi aivot työskentelivät noiden palavien silmien takana. Vihdoinkin hän jäi seisomaan. Edusmaa yhtyi täällä aivan kapeana kannaksena patoon. "Sen täytyy onnistua!" puheli hän itsekseen. "Seitsemän vuoden päästä ette ole enää sanova että olen patopäällikkö ainoastaan vaimoni tähden!"

Hän seisoikin yhä edelleen paikallaan, tarkastellen terävin katsein vihreätä edusmaata edessään. Sitte hän kääntyi takaisin erääseen toiseen paikkaan, missä niinikään tuo leveä maa kapeni suikeaksi kaistaleeksi. Mutta täällä katkasi kaistaleen aivan lähellä patoa voimakas merivirta, joka erotti edusmaan melkein kokonaan mantereesta, muodostaen sen nousuveden aikana saareksi. Tuohon saareen johti mantereelta karkeatekoinen puusilta, jota myöten heinä- ja jyväkuormat sekä karja kuletettiin edestakaisin. Paraikaa oli pakoveden aika ja kultainen syyskuun aurinko kimalteli noin sadan askeleen levyisellä liejukolla ja sen keskellä olevan syvän virran pinnalla, jonka kautta merivesi nytkin virtaili. "Sen voi sulkea", puheli Hauke itsekseen, katseltuaan hetkisen virran kulkua. Sitte hän katsahti jälleen ylös ja veti ajatuksissaan padosta, jolla hän seisoikin, viivan virran yli edusmaan rantaa pitkin etelään päin ja toisen itään päin virran jatkoon yli aina patoon saakka. Hauken vetämä näkymätön viiva oli uusi pato, uusi myöskin ulkoreunansa muotoon nähden — suunnitelma joka oli olemassa ainoastaan hänen ajatuksissaan.

"Siitä tulisi noin tuhannen demaatin padontamaa" [padontamaa: patoamalla voitettu uusi maa-alue, joka ei ole vielä "marskimaaksi" tekeytynyt], puheli hän itsekseen hymyillen. "Ei aivan suurikaan, mutta..."

Toinenkin lasku johtui hänen mieleensä. Edusmaa oli seurakunnan oma, sen yksityiset jäsenet omistivat siitä osia aina tilustensa suuruuden mukaan taikka muuten tapahtuneen laillisen oston kautta. Hauke alkoi laskea yhteen miten monta osuutta hän oli saanut oman isänsä, miten monta Elken isän perintönä ja miten monta hän oli naimisissa olonsa aikana itse ostanut, osaksi hämärästi aavistaen sen edullisuuden ja lammaslaumansa lisäämisen mahdollisuuden. Noita osuuksia oli jo koko joukko. Ole Peters oli hänelle myynyt kaikki edusmaalla olevat osuutensa, suututtuaan siitä että hänen paras oinaansa oli hukunut muutamassa tulvassa. Tuo tulva oli kuitenkin ollut harvinainen onnettomuus, sillä mikäli Hauke muisti, oli tulva korkeinkin nousuveden aikana huuhdellut ainoastaan äärimmäisiä reunoja. Miten erinomaisia laitumia ja peltoja siitä tulisikaan, kun uusi pato sen rantoja ympäröisi. Tuo ajatus huimasi hänen päätään, mutta hän puristi kyntensä lujasti kämmenlihaan ja pakotti silmänsä tarkastamaan selvästi ja kylmästi edessään olevaa todellisuutta: suurta, patoamatonta, myrskyn ja

tulvien valtaan heitettyä aluetta, jonka äärimmillä reunoilla paraikaa kuleskeli joukko likaisia lampaita. Lisäksi vielä hänelle itselleen runsaasti työtä, taistelua ja harmia! Ja kaikesta tästä huolimatta tuntui hänestä kuitenkin, poiketessaan patotieltä marskien läpi taloonsa johtavalle polulle, kuin olisi hän tuonut mukanaan suuren aarteen.

Porstuassa tuli Elke vastaan. "Kuinka oli sulun laita?" kysyi hän.

Hauke katsoi vaimoonsa salaperäisesti hymyillen: "Tarvitsemme pienen uuden sulun", virkkoi hän, "ja uusia kaivantoja ja uuden padon".

"En ymmärrä sinua", vastasi Elke heidän sisään mennessään. "Mitä tuumit, Hauke?"

"Minä tuumin", vastasi tämä hitaasti ja sitte hetkeksi pysähtyen, "minä tuumin että se suuri edusmaa, joka ulottuu meidän tilamme kohdalta länteen päin, on padottava kuivaksi. Tulvat ovat miltei ihmisijän antaneet meidän olla rauhassa. Mutta jos semmoinen joskus nousisi vesijättömaallemme, silloin voi äkkiä tulla kaiken loppu. Ainoastaan tuo ijänikuinen saamattomuus on voinut jättää asian sikseen aina tähän päivään saakka!"

Elke katsoi häneen hämmästyneenä: "Silloinhan tuomitset itsesikin!" sanoi hän.

"Sen teenkin, Elke! Vaikka onhan sitä ollut tähän asti muutakin tekemistä."

"On, Hauke; olet varmaan tehnyt mitä olet voinut."

Hauke oli istunut vanhan patopäällikön nojatuoliin ja tarttui lujasti kaidepuihin.

"Onko sinulla rohkeutta tuommoiseen yritykseen?" kysyi vaimonsa.

"Sitä minulla on, Elke", vastasi hän arvelematta.

"Älä ole liian nopsa päätöksessäsi, Hauke; siitä sukeutuu taistelu elämästä ja kuolemasta. Sinua vastustetaan miltei joka taholla ja harva on sinua kiittävä vaivoistasi ja huolenpidostasi."

Hauke nyökäytti päätään. "Tiedän sen", sanoi hän.

"Ja jospa se ei onnistuisikaan!" jatkoi Elke uudestaan. "Lapsesta asti olen kuullut että tuota rannikko virtaa ei voi sulkea ja että sentähden siihen ei pidä kajota."

"Se oli laiskuuden puolustelua!" sanoi Hauke. "Minkätähden ei muka kyettäisi virtaa sulkemaan?"

"Syytä en ole kuullut. Mahdollisesti on se liian voimakas, kun se juoksee aivan suoraan." Samassa hän muisti jotakin ja hänen totisiin silmiinsä kohosi miltei veitikkamainen ilme. "Kun olin lapsi, kuulin kerran renkien siitä puhelevan. He arvelivat että sulku ei kestäisi virran painoa, ellei joku elävä olento kätettäisi sen sisään. Kun tuolla toisella puolella, hyvinkin sata vuotta sitte, rakennettiin patoa, kerrotaan sinne upotetun mustalaislapsen, jonka he olivat ostaneet äidiltään suuresta summasta. Nyt ei kai enää kukaan lastaan möisi!"

Hauke pudisti päätään: "Onpa hyvä ettei meillä ole lasta, muuten piankin vaatisivat sen".

"Sitä he eivät saisi!" sanoi Elke syleillen häntä tuskaisesti.

Hauke hymyili.

"Entä suunnattomat kustannukset! Oletko niitä ajatellut?" kysyi hänen vaimonsa.

"Olenhan niitäkin ajatellut, Elke. Mutta tulot tulevat korvaamaan monenkertaisesti menot. Kustannukset vanhan padon korjaamisesta siirtyvät osaksi tähän uuteen. Teemmehän itsekkin työtä, kunnassamme on yli kahdeksankymmentä hevosta ja nuorista voimista ei ole puutetta. Et ole minua turhan vuoksi auttanut patopäälliköksi, Elke; tahdon näyttää heille että olen sen viran ansainnut!"

Elke oli polvistunut hänen eteensä, katsellen surumielisesti miestänsä silmiin. Nyt hän nousi huoaten. "Menen työhöni", sanoi hän silitellen hitaasti Hauken poskea. "Ja niin tee sinäkin, Hauke!"

"Amen, Elke!" vastasi nuori patopäällikkö vakavasti hymyillen. "Työtä on kyllin kummallakin."

— — Ja työtä olikin molemmilla riittävästi. Raskain taakka joutui kuitenkin miehen hartioille. Sunnuntai-iltapuolina ja useimmiten arki-iltoinkin, päivätyön päätyttyä, istui Hauke taitavan maamittarin kanssa laskien, piirustaen ja suunnitellen. Yksinkin jäätyään jatkoi hän työtään usein yli puoliyön. Silloin hän hiipi yhteiseen makuuhuoneeseen — asuinhuoneen tummaa seinäsänkyä ei enää käytetty Hauken isännyyden aikana — ja jotta hän vihdoinkin asettuisi lepoon, makasi hänen vaimonsa suletuin silmin kuin nukkunut, vaikka hän sitä ennen oli tykkivin sydämin odottanut vain hänen tuloaan.

Hauke suuteli Elkeä otsalle lausuen hiljaa jonkun hyväilynimen ja vaipui uneen, jota hänelle usein oli suotu vain kukon ensi lauluun.

Talvimyrskyssä seisoivat hän ulkona padolla, kädessään kynä ja paperi, laskien ja piirtäen tuulenpuuskan riistäessä lakin hänen päästään, niin että pitkät vaaleat hiuksensa liehuivat tuulessa kasvojensa ympärillä. Toisinaan, milloin jäät eivät sulkeneet tietä, läksi hän rengin seuraamana veneellä rantavesille, mitaten virran syvyyttä niissä kohti, joista ei ollut vielä varma.

Elke oli useinkin huolissaan hänen hengestään. Mutta kun Hauke jälleen oli kotona, ei olisi voinut tuota pelkoa huomata muusta kuin hänen lujasta kädenpuristuksestaan tai hänen muuten niin rauhallisten silmiensä välkkeestä. "Kärsivällisyyttä, Elke!" sanoi Hauke kerran, kun hänestä tuntui että vaimonsa perin vastahakoisesti päästi hänen menemään. "Minun täytyy ensin itse olla asiasta selvillä, ennenkuin voin tehdä ehdotukseni!" Silloin Elke nyökäytti päätään ja päästi hänet.

Matkoja kaupunkiin ylipatopäällikön luo karttui useita, ja kaikki nämät sekä tilanhoitohuolet jatkoivat työpäivää myöhään yöhön. Hänen kanssakäymisensä muitten ihmisten kanssa, muulloin kuin työssä ja toimessa, loppui melkein tykkänään, yksinpä vaimonsakin kanssa hän seurusteli entistä vähemmin. "Nyt on huonot ajat, ja niitä tulee jatkumaan vielä kauvan", sanoi Elke työhön mennessään.

Vihdoin, kun aurinko ja kevätuuulet olivat murtaneet jään kaikkialta, olivat tarpeelliset valmistustyötkin loppuun suoritetut. Ylipatopäällikölle oli korkeampaan paikkaan lähetettäväksi jätetty asiapaperit, jotka sisälsivät ehdotuksen ennenmainitun edusmaan patoamisesta yleishyödyn edistämiseksi, mutta yhtähyvin valtion kassankin, koska viimeainitulle karttuisi siitä verraten lyhyen ajan kuluttua noin 1,000 demaatin vero. Tämä ynnä siihen kuuluvat suunnitelmat ja piirustukset sekä nykyisestä asemasta että vastaisista suluista ja kaivannoista olivat nyt puhtaaksi kirjoitettuna sovitettuna suureen kuoreen ja varustettuna patopäällikön virkaleimalla.

"Siinä se on, Elke", sanoi nuori patopäällikkö. "Anna sille nyt siunauksesi!"

Elke laski kätensä Hauken käteen. "Me tahdomme pitää yhtä", sanoi hän.

"Niin tahdomme."

* * * * *

Sitte lähetettiin ratsastaja viemään asiapapereita kaupunkiin.

"Tahdon Teille huomauttaa, herrani", keskeytti koulumestari kertomuksensa, katsoen minuun ystävällisesti, "että kertomukseni tähänastiset tapahtumat olen koonnut miltei neljäkymmenvuotisen täälläoloni aikana ymmärtäväisten ihmisten suusta. Se, mikä nyt seuraa ja jonka kerron teille saattaakseni alkuosan sopusointuun lopun kanssa, oli jo entisaikaan ja on yhä vieläkin koko marskikylän tarujen aiheena, niin pian kuin vaan rukit alkavat pyöriä pyhäinpäivän aikana."

Patopäällikön talosta noin viisi- kuusisataa askelta pohjoiseen oli siihen aikaan rantaliejukon keskellä, parintuhannen askeleen päässä padosta, pieni saari nimeltä Jeversinsaari. Entisaikoina oli sitä käytetty lammasten laitumena, sillä se oli silloin ruohon peittämä. Mutta ruohopa oli hävinnyt tuon matalan saaren jouduttua pari kertaa juuri keskikesän aikana veden valtaan. Siten se oli käynyt kelpaamattomaksi edes lammasten laitumeksi. Ja niin ei enää kukaan käynyt saarella, lukuunottamatta lokkia ja muita rannikkolintuja tai jotakuta silloin tällöin sinne eksyvää merikotkaa. Valoisina kuutamoiltoina näki padolla seisvoja saaren sumuharsoon kääriytyneenä. Ja kuun paistaessa idästä päin saattoi sen valossa erottaa saaren rannalla muutamien hukkuneiden lampaiden vaalenneita luita ja erään hevosenluurangon, jonka ilmaantuminen pienelle saarelle oli jokaiselle arvotus.

Eräänä maaliskuun iltana, päivätyön päätyttyä, seisoivat äskenmainitussa paikassa Tede Haienin talossa asuva työmies ja nuoren patopäällikön renki Iven Johns, tarkastellen liikkumattomina niukassa kuunvalossa epäselvästi esiintyvää pikkusaarta. Joku merkillisyys näytti siellä kiinnittävän heidän huomiotaan. Työmies pisti väristen kädet taskuunsa: "Tule, Iven", sanoi hän. "Se ei ole oikeata peliä, mennään kotiin!"

"Katsohan tuota!" naurahti toinen, vaikkapa naurussaan värähtikin kauhunsekainen sävy. "Sehän on oikein suuri, elävä elukka! Mikä kumma lie sen ajanut liejukkosaarelle! Katsoppas, nyt se kurkottaa kaulaansa meitä kohti! Eipä, se taivuttaakin päänsä, se syö! Olen luullut että siellä ei olisi juuri mitään syömistä. Mikähän tuokin lienee?"

"Mitä se meihin kuuluu!" vastasi toinen. "Hyvää yötä, Iven, ellet tahdo minua seurata; minä menen kotiin."

"Niin, niin; sinulla on vaimo, sinä pääset lämpimään vuoteeseen!"

Minun huoneessani on yhtä kolkkoa kuin täällä ulkonakin!"

"Hyvää yötä vaan", huusi työmies astuen pitkin patoa kotiin päin. Renki katsahti pari kertaa menevän jälkeen, mutta halu katsella tuota salaperäistä näkyä kiinnitti hänet vielä paikalleen. Silloin tuli lyhyenlainen, tumma olento patoa myöten kylästä päin häntä vastaan. Se oli patopäällikön juoksupoika. "Mitä sinä tahdot, Carsten?" huusi renki hänelle.

"En mitään omasta puolestani", sanoi poika. "Mutta isäntä tahtoo puhua kanssasi, Iven Johns."

Rengin huomio kiintyi jälleen saareen. "Tulen paikalla", sanoi hän.

"Mitä sinä sinne katselet?" kysyi poika.

Renki kohotti käsivartensa ja viittasi äänetönnä saarelle päin. "Ohoh!" kuiskasi poika; "siellähän kävelee hevonen — kimo. Nyt on paha liikkeellä — kuinka on hevonen päässyt Jeversinsaareen?"

"En tiedä, Carsten. Mutta lieneekö tuo oikea hevonen?"

"Onpahan vaan, Iven; katsoppas, se syö kuin hevonen ainakin! Mutta kuka on sen sinne vienyt? Meidän kylässä ei ole niin suuria veneitä! Ehkä se onkin lammas. Pietari-setäni on sanonut että kuunvalossa näyttää kymmenen turveläjää kokonaiselta kylältä. Ei, mutta katsohan! Nyt se juoksee — se on sittenkin hevonen!"

Molemmat seisoivat hetkisen vaiti, silmät suunnattuina salaperäiseen hevoseen, jonka he näkivät epäselvästi saarella kävelevän. Kuu oli korkealla, valaisten laajaa rannikkoa, jonka kimalteleva liejukko vähitellen katosi nousuveden alle. Tuolta äärettömältä vesiaavikolta ei kuulunut ainoankaan elävän olennon ääntä, ei muuta kuin veden hiljaista kohinaa. Autio ja hiljainen oli patojen takana oleva marskikin. Lehmät ja muu karja olivat vielä navettoihin ja talleihin sulettuina. Ei näkynyt muuta liikkuvaa, kuin tuo hevosentapainen Jeversinsaarella. "Ilma kirkastuu", huusi renki keskeyttäen äänettömyyden. "Näen selvästi vaaleain leukaluiden hohtavan tuolla!"

"Niin minäkin", sanoi poika sinnepäin tähystellen. Sitte hän yhtäkkiä veti renkiä hihasta: "Iven", kuiskasi hän, "missä on se hevosenuuranko, joka on siellä ollut? En näe sitä nyt!"

"En minäkään! Merkillistä!" vastasi renki.

"Eipä niinkään merkillistä, Iven! Sanotaan että muutamina öinä, en tiedä varmaan milloin, luurangot saavat liikkumiskyvyn."

"Mutta sehän on akkain pakinaa!" sanoi renki.

"Voi olla, Iven", arveli poika.

"Mutta sinun kai oli määrä hakea minua. Tule, meidän täytyy mennä kotiin! Tuo pysy ennallaan."

Poika ei olisi mitenkään lähtenyt, mutta renki veti hänet väkisin mukaan. "Kuulehan, Carsten", sanoi Iven, kun olivat jo hyvän matkan päässä saaresta, "sinuahan pidetään oikeana huimapäänä; etkö tahtoisit tutkia tuotakin asiaa?"

"Miksikäs en", vastasi Carsten, vieläkin hieman väristen, "tutkitaan vaan, Iven!"

"Sanotko aivan tosissasi?" kysyi renki, ja kun poika vahvasti sanansa lujalla kädenlyönnillä, virkkoi hän: "Silloin irrotamme huomeniltana rannasta veneen. Sinä menet Jeversinsaareen ja minä seison sillaikaa padolla odottamassa."

"Niin", vastasi poika, "mennään vaan! Otan piiskani mukaan!"

"Tee se!"

Vaijeten saapuivat he isäntänsä talon kohdalle ja nousivat hitaasti korkeata kumpua ylös.

* * * * *

Seuraavana iltana samaan aikaan istui renki suurella kivellä tallinoven edessä, kun poika astui hänen luokseen piiskaansa läimäytellen. "Sehän vinkuu komeasti", sanoi toinen.

"Komeasti, varo vaan itseäsi", vastasi poika. "Olen punonut siimaan naulojakin."

"Niinpä lähdemme!" sanoi renki.

Kuu oli, niinkuin eilenkin, korkealla itäisellä taivaalla, valaisten kirkkaasti seutua. Pian olivat

molemmat padolla ja katsoivat Jeversinsaareen, joka oli veden keskellä kuin mikähän sumupilkku. "Siellä se on taasen", sanoi renki. "Olin täällä iltapäivällä, mutta silloin en nähnyt muuta kuin valkoisen hevosenluurangon maassa."

Poika kurkotti kaulaansa: "Se ei olekkaan siellä enää, Iven", kuiskasi hän.

"No Carsten, miltä tuntuu?" kysyi renki. "Haluttaako vieläkin mennä saareen?"

Carsten mietti hetkisen. Sitte hän läimäytti piiskalla ilmaan. "Irrotahan vene, Iven!"

Näytti siltä kuin olisi se, mikä saarella käveli, nostanut päätään ja kurkottanut kaulaansa mantereelle päin. Sitte he eivät enää sitä nähneet astuessaan padolta alas siihen paikkaan, missä vene oli. "Kas niin, astuhan veneeseen!" sanoi renki irrotettuaan sen rannasta. "Odotan, kunnes tulet takaisin! Laske itäiselle rannalle; sieltä on helppo nousta maihin."

Poika nyökäytti äänetönnä päätään ja alkoi soutaa. Renki palasi takaisin padolle samaan paikkaan, missä olivat äsken seisoneet. Hän näki pian miten vene laski maihin ja kuinka siitä nousi maalle lyhyenlöntä olento. Kuului kuin poika olisi läimäyttänyt piiskallaan. Mutta se saattoi yhtä hyvin olla nousuveden kohina. Moniaita satoja askeleita pohjoisempana hän näki sen, mitä olivat pitäneet kimona, ja juuri nyt meni poika aivan suoraan sitä kohti. Nyt nosti hevonen päätään ja hörästi korviaan, ja aivan selvästi kuului pojan piiskan läimäys. Mutta — mikä hänen nyt tuli? Poika kääntyi ympäri ja palasi takaisin samaa tietä kuin oli mennytkin. Ja se tuolla vastapäätä näytti jatkavan keskeytymättä syöntiään. Hirnumista ei kuulunut, näytti vain kuin näky olisi ajoittain ollut valoisain vesijuovain ympäröimänä. Renki katsoi kuin lumottuna sinne.

Silloin kuuli hän veneen laskevan rantaan ja näki pian pojan nousevan padolle. "No, Carsten?" kysyi hän. "Mikä se oli?"

Poika pudisti päätään. "Eihän siellä ollut mitään!" vastasi hän. Näin sen vielä veneessä ollessani. Mutta sitten — kun pääsin saarelle ties mihin tuo eläin lie kätkeytynyt, vaikka kuu paistaa täydeltä terältä. Kun tulin tuohon paikkaan, en nähnyt muuta kuin puolen tusinaa vaalenneita lampaanluita ja vähän matkan päässä hevosenluurangon pitkine valkoisine kalloineen, jonka tyhjiä silmäkoloja kuu valaisi.

"Hm!" arveli renki. "Katsoitko tarkoin?"

"Kyllä, Iven; seisoin ihan vieressä. Muuan sirriäinen jumalaton, joka oli asettunut luurangon taakse yölepoonsa, pyrähti huutaen lentoon, niin että pelästyin ja läimäytin pari kertaa piiskallani."

"Ja siinä kaikki?"

"Niin, Iven; muuta en tiedä."

"Sepä riittääkin", vastasi renki, veti poikaa kädestä ja osotti vastapäätä olevaa saarta. "Näetkö siellä mitään. Carsten?"

"Tosiaankin, siellähän se kävelee taasenkin!"

"Taasenko?" vastasi renki. "Olen tarkastellut tuota paikkaa koko ajan, eikä se ole poistunut siitä hetkeksikään. Sinä menit suoraan hirviötä kohti."

Poika katsoa toljotti toveriinsa. Kauhu kuvastui hänen muuten niin reippailla kasvoillaan, niin että renkikin sen huomasi. "Tule", sanoi tämä, "mennään kotiin. Täältä katsoen se on elävä hevonen, ja siellä makaa ainoastaan luut — se on enemmän kuin me voimme käsittää. Mutta älä hiisku mitään, tällaisista asioista ei puhuta."

Niin puhuen kääntyivät he kotiinpäin. Kumpikaan ei virkkanut sanaakaan ja marski lepäsi heidän edessään autiona ja hiljaisena.

— — Mutta kuun vaihteessa, kun yöt olivat pimenneet, tapahtui jotain muuta.

Hauke Haien oli sattumalta ratsastanut kaupunkiin hevosmarkkinoiden aikana. Tarkotuksensa ei suinkaan ollut puuttua hevoskauppoihin, mutta siitä huolimatta hän kotiin palatessaan toi mukanaan toisenkin hevosen. Se oli pitkätakkuinen raukka ja niin laiha, että saattoi laskea jokaisen luun; raukeat silmät olivat syvällä kuopissaan. Elke oli astunut ovesta ulos, tullakseen puolisoaan vastaan. "Taivas!" huudahti hän. "Mitä me tuolla vanhalla kimolla teemme?" Sillä kun Hauke saapui hevosineen saarnin luo, näki Elke että eläinraukka kaiken lisäksi ontuikin.

Mutta nuori patopäällikkö hyppäsi nauraen ruskean valakkansa selästä:

"Älä ole milläsikään, Elke; ei se paljoa maksakkaan".

Viisas rouva vastasi: "Tiedäthän että halvin tavara tulee aina lopulta kalleimmaksi".

"Eipä sentään aina, Elke! Eläin on korkeintaan neljän vuoden vanha, katsohan tarkemmin. Se on nälkiintynyt ja räähkätty; meidän kaurat kyllä kohottavat sen päätä. Tahdon pitää itse huolta, etteivät anna sille liiaksi."

Eläin seiso paikallaan pää nuupuksissa ja pitkä harja aina kaulan alapuolelle riippuen. Elke-rouva tarkasteli sitä joka puolelta sillaikaa, kuin miehensä kutsui rengin paikalle. "Tuollaista ei ole vielä milloinkaan meidän tallissa ollut", sanoi hän päätään pudistaen.

Kun nuori renkipoika tuli huoneen nurkkauksen takaa, seisautui hän äkkiä pyörein silmin. "No, Carsten!" huusi patopäällikkö. "Mikä sinun tuli? Eikö kimoni miellyttäkään?"

"Kyllä, kyllä vaan, isäntä; minkäs tautta se ei miellyttäisi?"

"Vie hevoset talliin, äläkä anna niille ruokaa; tulen itse katsomaan!"

Poika tarttui varovasti kimon päitsiin ja sitte, ikäänkuin turvakseen, valakan ohjaksiin. Hauke meni vaimonsa kanssa sisään. Elke oli varistanut hänelle olutta ja pannut pöydälle voita ja leipää.

Tuota pikaa oli mies ravittu. Hän nousi ja käveli vaimonsa kanssa huoneessa edestakaisin iltaruskon valaistessa seinäkaakeleita. "Tahdon sinulle kertoa, miten jouduin tuon eläimen omistajaksi. Olin hyvinkin tunnin ajan ylipäällikön luona; hänellä oli hyviä uutisia. Pääasia on, että minun ehdotukseni on hyväksytty, jos kohta yksi ja toinen kohta tuleekin hiukan toisenlaiseksi kuin suunnitelmassani oli. Jo muutamien päivien päästä saatamme odottaa uuden padon rakentamislupaa."

Elke huokasi. "Siis kuitenkin!" sanoi hän surumielisesti.

"Niin, vaimoni", vastasi Hauke. "Tulee kova ottelu, mutta luulen että Herra on meidät sitä varten yhteen liittänyt! Taloutemme on nykyään hyvässä kunnossa ja sen voitkin sinä tästäpuoleen ottaa suureksi osaksi yksin huoleksesi. Ajattelehan kymmentä vuotta eteenpäin, silloin on meillä uusi omaisuus hallussamme."

Elke oli, Hauken lausussa ensimmäisiä sanojaan, liittänyt kätensä lujasti miehensä käteen. Hänen viimeiset sanansa tekivät vaimon mielen surulliseksi. "Ketä varten me kokoamme omaisuutta?" sanoi hän. "Sinun täytyy ottaa itsellesi toinen vaimo, minä en voi antaa sinulle lapsia."

Kyyneleet vierähtivät silmiin, mutta Hauke sulki hänet syliinsä. "Sen asian jätämme Jumalan haltuun", sanoi hän. "Mutta nyt, ja vielä kymmenenkin vuoden päästä, olemme kyllin nuoret itsekkin iloitaksemme töittemme hedelmistä."

Elke katsoi mieheensä kauvan tummine silmineen. "Suo anteeksi, Hauke", sanoi hän, "olen väliin epäilevä raukka!"

Hauke kumartui ja suuteli häntä: "Olet minun vaimoni ja minä sinun miehesi, Elke! Toisiksi eivät asiat enää muutu."

Elke kiersi kätensä kiihkeästi miehensä kaulaan: "Olet oikeassa, Hauke, ja se mitä tulee, se tulee meille kummallekin." Sitte hän irtaantui punastuen. "Lupasit kertoa minulle kimosta", sanoi hän hiljaa.

"Niin lupasin, Elke. Sanoin äsken että olin riemuissani ylipatopäällikön ilmottamasta hyvästä uutisesta. Ratsastaessani kotiinpäin kohtasin sulun luona, lähellä satamaa, ryysyisen miehen — mikä lie ollut maantienkulkija, padonpaikkaaja tai muu sellainen. Mies talutti kimoa päitsistä. Mutta kimo katsoi minuun arasti, tuntui kuin se olisi tahtonut pyytää minulta jotakin. Ja olinhan tällä hetkellä kyllin rikas. 'Hoi, mies!' huusin hänelle, 'mihin tuota konia viette?'"

Mies pysähtyi ja samoin kimo. "Aijon sen myydä", sanoi hän iskien viekkaasti silmää.

"Et kai sentään minulle?" huudahdin leikilläni.

"Arvelen että se on hyvä hevonen ja ettei sata taaleria ole siitä liian paljo."

Nauroin häntä vasten partaa.

"No", sanoi hän, "älkää toki noin kovasti naurako. Eihän teidän ole pakko aivan tuota hintaa maksaakkaan. Minä en voi sitä kauvemmin elättää, vaan teidän luonanne siitä tulisi pian toisen näköinen."

Silloin hyppäsin alas valakkani selästä, ja katsoessani kimon suuhun, näin että se oli vielä nuori. "Mikä on viimeinen hintanne?" kysyin minä, kun hevonenkin jälleen katsoi niin rukoilevasti.

"Olkoon menneeksi kolmestakymmenestä taalerista!" sanoi mies, "päitset seuraa mukana."

"Silloin, vaimoni, pistin nuo kolmekymmentä taaleria hänen ruskeaan käteensä, joka oli kuin haukan kynsi. Sain mielestäni kimon hyvällä kaupalla. Merkillistä vain oli, että kun ratsastin hevosteni kanssa kotiinpäin, kuulin takanani naurua, ja kääntyessäni katsomaan, näin tuon mustan miehen seisovan hajasäärin kädet selän takana ja nauravan pirullista naurua."

"Hui!" huusi Elke, "kunhan kimosi vaan ei toisi mukanaan mitään pahaa vanhalta isännältään! Toivon että se olisi sinulle onneksi, Hauke!"

"Ainakin hevosen luulisin löytävän meillä onnensa, mikäli se minusta riippuu!" — Patopäällikkö läksi talliin, niinkuin oli pojalle luvannut.

— Mutta hän ei ruokkinut kimoa ainoastaan sinä iltana, vaan piti siitä yhä edelleenkin alituista huolta. Hauke tahtoi näyttää tehneensä hyvän kaupan, tai ei ainakaan huonoa. Ja jo muutamien viikkojen päästä korjautui eläimen ryhti ja ulkomuoto. Karkea takku katosi vähitellen ja sijaan ilmaantui kiiltävä, harmaantäplikäs karva. Kun Hauke eräänä päivänä talutti kimoaan pihalla, asteli se siinä niin notkeana ja varmana. Nuori patopäällikkö ajatteli että tuntematon myyjä oli ollut joko narri tai voro, joka oli sen varastanut. — Ja pian muuttuivat asiat siksi, että kun hevonen vain kuuli hänen askeleensakin tallissa, nosti se päänsä ja hirnui hänelle. Hauke huomasi myöskin että sillä oli, niinkuin araapialaisilla hevosilla, hienopiirteinen lihaton naama, jossa säihkyi kaksi ruskeata tulista silmää. Kerran toi hän sen tallista ja kiinnitti selkään kevyen satulan. Mutta hän oli tuskin ennättänyt nousta satulaan, kun eläimen kurkusta helähti ilohuudon tapainen hirnunta, ja nyt tuulena kumpua alas, sieltä tielle ja patoa kohti. Mutta ratsastaja istui lujasti satulassa, ja kun he saapuivat padolle, kulki se tyynemmin, kuin keveästi tanssien ja kaarrutti kaulaansa merelle päin. Hauke taputteli ja silitteli sen kiiltävää kaulaa; mutta sepä ei enää ollutkaan tyynnyttelemisen tarpeessa. Hevonen näytti olevan jo täysin yhtä mieltä ratsastajan kanssa, ja kulettuaan jonkun matkaa pohjoiseen pitkin patoa, käänsi Hauke sen helposti ja saapui jälleen kotipihalle.

Rengit seisoivat yhä paikallaan, odottaen isäntänsä palaamista. "No niin, John", huusi tämä hypäten selästä alas, "vie se nyt laitumelle muitten luo. Se keinuttaa sinua selässään kuin kehdoissa vain!"

Kimo pudisti päätään ja hirnui äänekkäästi päiväpaisteisessa kevättilmassa rengin irrottaessa satulaa ja pojan viedessä sen kalustohuoneeseen. Sitte asetti se päänsä isäntänsä olkapäälle nauttien tämän hyväilyistä. Mutta kun renki aikoi hypätä selkään, teki se aika loikkauksen sivulle, jääden liikkumattomana paikoilleen, kauniit silmät herraansa suunnattuina. "Hohoi, Iven; loukkaannuitko?" Ja Hauke koetti auttaa renkiä seisoaalleen.

"En sanottavasti, herra; kyllä se menee ohi", vastasi renki lonkkaansa hieroen. "Mutta paholainen istukoon sen selässä!"

"Ja minä!" lisäsi Hauke nauraen. "No vie se sitte taluttaen laitumelle!"

Ja kun renki hiukan nolon näköisenä läksi taluttamaan, asteli kimo aivan rauhallisesti jälessä.

— Muutamia päiviä myöhemmin seisoivat renki ja poika tallinoven edessä. Iltarusko padon tuolla puolen oli jo sammunut ja tällä puolen olevan padontamaan peitti synkkä hämärä. Ainoastaan silloin tällöin kuului kaukaa lepuustaan häirityn karjan ammumista taikka kärpän tai vesirotan saaliiksi joutuneen leivon piipitystä. Renki nojautui ovipieltä vasten, poltellen lyhyttä piippunysäänsä, josta tuprahtelevia röyhylöitä hän ei enää pimeässä erottanut. Hän ja poika eivät olleet vielä vaihtaneet sanaakaan. Viimemainitulla oli jotain mielessä, vaikkei oikein tiennyt miten sovittaa sanansa harvapuheiselle rengille. "Kuulehan Iven!" sanoi hän lopulta. "Muistat kai tuon hevosenluurangon Jeversinsaarella?"

"Entä sitte?" kysyi renki.

"Niin, Iven, entä sitte? Se ei ole siellä enää lainkaan; yhtä vähän päivällä kuin kuunvalossakaan. Olen ollut sitä padolta käsin katselemassa ainakin parikymmentä kertaa."

"Vanhat luut ovat kai hajonneet", sanoi Iven rauhallisesti, edelleen piippuaan poltellen.

"Mutta minä olin siellä kuunvalossakin, eikä se kävele enää Jeversinsaarella!"

"Niin", sanoi renki, "jos kerran luuranko on hajonnut, niin tuskinpa se silloin enää pystyyyn pääseekään."

"Älä laske leikkiä, Iven! Sillä nyt minä sen tiedän ja voin sanoa sinullekin, missä se on."

Renki kääntyi äkkiä häneen päin: "Vai niin, missä se sitte on?"

"Missä?" toisti poika painokkaasti. "Se on meidän tallissamme. Siellä se on nyt, koska se ei enää ole saarella. Eikä isäntämme sitä ilman aikojaan itse ruoki; kyllä minä tiedän asiat, Iven!"

Renki höyräytti muutamia suuria savupilviä. "Oletko hupsu, Carsten?" sanoi hän sitte. "Meidän kimoko? Jos jossakin hevosessa on tulta ja eloa, niin on sitä siinä! Kuinka semmoinen huvilipoika, kuin sinä olet, voi uskoa mokomia ämmäin loruja!"

— Mutta poika ei luopunut luulostaan. Jos kerran paholainen asusti kimossa, miksikäs hän ei voisi tehdä sitä eläväksikin? Hän hätkähti säikähtyneenä joka kerta, kun astui iltasin talliin, jossa kimoa pidettiin joskus kesäisinkin, ja tämä käänsi äkkiä tuliset silmänsä poikaan. "Vieköön sun paholainen!" jupisi hän silloin. "Me emme tule kauvan yksissä olemaan."

Ja niin hän tiedusteli salaa uutta palveluspaikkaa, sanoutui irti ja rupesi syksystä Ole Petersin palvelukseen. Täällä hän tapasi hartaita kuulijoita kertoessaan patopäällikön kummitushevosesta. Paksu Vollina-rouva ja hänen vanhuudenhöperö isänsä, entinen valtuusmies Jess Harders, kuuntelivat tuota juttua ilonsekaisella kauhulla ja kertoivat sitä edelleen kaikille, joilla oli kaunaa patopäällikköä kohtaan tai joita sellaiset jutut muuten miellyttivät.

* * * * *

Sillä välin, jo maaliskuun loppupuolella, oli ylipatopäällikön kautta saapunut käsky uuden padon rakentamisesta. Hauke kutsui ensiksi patovaltuusmiehet neuvotteluun, ja eräänä päivänä kokoontuivat kaikki kirkon luona olevaan kapakkaan. Siellä luki Hauke Haien heille pääkohdat tähän saakka syntyneistä asiakirjoista: omasta hakemuksestaan, ylipatopäällikön lausunnosta ja lopullisesta päätöksestä, ennen kaikkea padon ulkoreunan rakentamista koskevan kohdan, jonka mukaan uusi pato ei tulisi jyrkkäreunaiseksi niinkuin edelliset, vaan loivasti viettäväksi. Mutta hänen kuulijainsa joukossa ei näkynyt ainoatakaan iloista eikä tyytyväistä naamaa.

"Niin, niin", sanoi muuan vanha valtuusmies. "Se oli kaunis juttu, eikä siinä auta vastaväitteetkään, kun ylipatopäällikkö suosii tätä meidän päällikköä."

"Olet oikeassa, Dethlev Wiens", sanoi toinen. "Kevättyöt ovat kynnyksellä ja nyt on vielä tehtävä tuo hirmuisen pitkä pato — sen vuoksihan kaikki muu jää syrjään."

"Ne voitte kyllä myöhemminkin suorittaa", sanoi Hauke. "Eiväthän toki aidat yhtenä kevännä kumoon lahoa."

Se selitys ei tyydyttänyt moniakaan. "Entä sinun patosi reuna!" sanoi kolmas ottaen uuden puheenaineen. "Sen leveydellähän ei ole mitään määrää! Mistä saadaan siihen tarvittavat ainekset ja milloinka työ valmistuu?"

"Ellei tänä vuonna, niin ainakin seuraavana; se riippuu etupäässä meistä itsestämme", vastasi Hauke.

Joukosta kuului ilkeätä naurua: "Mutta mitä varteta tuota hyödytöntä työtä? Eihän padosta silti tule sen korkeampaa kuin vanhakaan", huusi joku. "Ja se on kuitenkin kestänyt yli kolmekymmentä vuotta."

"Olette oikeassa", vastasi Hauke, "siitä on todellakin kolmekymmentä vuotta, kun vanha patoa viimeksi korjattiin, sitä ennen viisineljättä vuotta aikaisemmin ja ensi kerran viisiviidettä vuotta aikaisemmin. Sittemmin, niin jyrkärintainen ja kelvoton kuin se onkin, ovat tulvat meitä säästäneet. Mutta uusi pato tulee kaikista tulvista huolimatta seisomaan sata vuotta, ja vieläkin sata vuotta. Sitä eivät tulvat murra, sillä sen loivaan rintaan eivät aallot pysty. Sitä paitsi voitatte itsellenne ja lapsillenne hyvän viljelysalueen. Tässä syyt, minkätähden hallitus ja ylipäällikkö ehdotustani suosivat, ja se teidän pitäisi oman etunnekin kannalta käsittää."

Kun kokouksessa olijat eivät voineet tätä kieltää, nousi muuan vanha valkeahapsinen mies vaivaloisesti istuimeltaan. Se oli Elke-rouvan kummi Jewe Manners, joka Hauken pyynnöstä oli yhä edelleen pysynyt valtuusmiestoimessaan. "Patopäällikkö Hauke Haien!" puheli hän. "Sinä tuotat meille paljo vaivaa ja kuluja, ja minä olisin toivonut että olisit odottanut, kunnes Herramme olisi päästänyt minut rauhaan. Mutta — oikeassa sinä olet, sitä ei voi kukaan kieltää. Saamme joka päivä kiittää Jumalaa, että hän hitaudestamme huolimatta on suojannut tuon suuriarvoisen edusmaan myrskyiltä ja tulvilta; mutta nyt on yhdestoista hetki tullut, jolloin meidän täytyy tarttua itse asiaan käsiksi, säilyttääksemme sen itsellemme ominkin neuvoin eikä yksinomaan Jumalan pitkämielisyyteen luottaen. Ystävänä, olen vanhus, joka olen nähnyt patoja rakennettavan ja korjattavan, mutta sitä patorakennusta, jonka Hauke Haien Jumalan hänelle antaman ymmärryksen mukaan nyt on suunnitellut ja

rakennettavaksi anonut, sitä ei kukaan teistä nykyään elävistä ole näkevä tulvan murtamana. Ja jos ette itse tahtoisikaan häntä kiittää, niin eivät ainakaan lapsenlapsenne tule häneltä kunnioitustaan kieltämään!"

Jewe Manners istuutui jälleen, otti sinisen nenäliinansa taskusta ja pyyhki otsaltaan pari hikikarpaloo. Vanhusta oli aina pidetty arvossa kuntonsa ja lahjomattoman rehellisyytensä vuoksi, ja kun kokouksessa olijat eivät halunneet hänen mielipiteeseensä yhtyä, vaikenivat he edelleen. Mutta Hauke Haien otti puhevuoron ja kaikki huomasivat miten kalpeaksi hän oli käynyt. "Kiitän teitä, Jewe Manners", sanoi hän, "että vielä olette joukossamme ja että olette puhunut niinkuin vast'ikään puhuitte. Toivon että te muut herrat valtuusmiehet pidätte uutta patorakennusta, johon tosin minä yksin olen syypää, vähintään asiana, jota ei nyt enää voida peruuttaa, ja suostutte sen mukaisesti päättämään esillä olevista tehtävistä."

"Puhukaa!" sanoi muuan valtuusmiehistä ja Hauke levitti uuden padon piirroksen pöydälle: "Joku kysyi äsken, mistä tarvittava täytemaa saadaan. — Niinkuin näette, on padonreunan ulkopuolella jätetty kapea kaistale edusmaan reunaa. Tästä reunasta sekä siitä edusmaan osasta, joka on pohjoisessa ja etelässä uuden padon molemmin puolin, saamme kylliksi maata. Jos meillä vaan on merenpuoliseen reunaan vahva kerros sitkeätä savea, niin voimme sisäpuoleen ja keskikohtaan käyttää hiekkaa! — Mutta nyt on ensiksikin kutsuttava maamittari, joka viitottaa uuden padon suunnan. Se, joka on ollut minun apunani suunnitelmaa tehdessä, soveltuisi kai siihen paraiten. Vielä täytyy meidän saven ja muiden tarpeiden kulettamista varten tilata joltakin ammattimieheiltä haara-aisaisia kaatokärryjä. Tarvitsemme myöskin liejukkovirran patoamiseen ja padon sisäsyöjän kattamiseen niissä kohti, missä käytämme hiekkaa täytteeksi, jonkun määrän olkia, en voi sanoa montako sataa kuormaa, kenties enemmän kuin mitä omalta marskiltamme on saatavissakaan. — Neuvotelkaamme miten tämä kaikki järjestetään ja suoritetaan. Myöskin täytyy meidän myöhemmin tilata kunnolliselta kirvesmieheiltä länsipuolelle tuleva uusi sulku."

Kokouksen osanottajat seisoivat pöydän ympärillä, tarkastelivat välinpitämättömästi karttaa ja alkoivat vähitellen puhua; kuitenkin tuntui kuin he olisivat puhuneet vain puhuakseen. Kun keskusteltiin maamittarin valitsemisesta, arveli muuan nuoremmista: "Te olette ajatellut asiaa, päällikkö, ja kai myöskin tiedätte parhaiten kuka siihen kelvannee".

Mutta Hauke vastasi: "Kun kerran olette valantehneitä miehiä, niin tulee teidän lausua oma mielipiteenne, Jacob Meyen, ja jos teette paremman ehdotuksen kuin minun, niin luovun omastani".

"No niin, saattaahan se olla niinkin hyvä", vastasi Jacob Meyen.

Mutta erään vanhemman valtuusmiehen mielestä se ei kuitenkaan ollut aivan hyvä. Hänellä oli veljenpoika, ja sellaista maamittaria ei oltu vielä nähty marskimaalla; se kuului olevan patopäällikön isää, vanhaa Tede Haieniakin etevämpi. Niin sitä keskusteltiin molemmista maamittareista ja vihdoin päätettiin antaa työ heidän yhteisesti suoritettavakseen. Samaten puhuttiin sinne tänne kaatokärryistä, olkitilauksesta ja kaikesta muusta. Hauke palasi kotiinsa myöhään ja melkein uupuneena. Mutta istuessaan vanhassa nojatuolissa, joka oli perua häntä painavamman mutta elämänsä paljoa keveämmältä kannalta käsittäneen edeltäjänsä ajoilta, tuli vaimonsakin hänen viereensä: "Olet niin väsyneen näköinen, Hauke", puheli hän, silittäen kapealla kädellään hiuksia hänen otsaltaan.

"Saatampa ollakkin hiukan", vastasi mies.

"Ja asiasi kai luonnistuu?"

"Luonnistuuhan se", vastasi hän katkerasti hymyillen. "Mutta minun täytyy pyörittää yksin koneistoa, ja saanpa olla iloinen, jos eivät estä sitäkin!"

"Eiväthän toki kaikki?"

"Eivät, Elke. Kummisi, Jewe Manners, on kelpo mies. Soisin että hän olisi kolmeakymmentä vuotta nuorempi."

* * * * *

Kun patolinja muutamien päivien päästä oli mitattu ja suurin osa kaatokärryjä valmistunut, kutsui patopäällikkö kirkonkylän kapakkaan kaikki uuden padontamaan omistajat sekä vanhan padon takana samalla kohdalla olevien tilain haltijat. Tarkoituksensa oli esittää työnjako- ja kustannussuunnitelma sekä kuulla kaikkien mahdolliset verukkeet, sillä viimeainittujenkin tuli siinä määrässä, kuin uusi pato ja uudet kaivannot vähensivät vanhan kustannuksia, ottaa rakentamiseen osaa. Tämä suunnitelma oli tuottanut Haukelle paljo työtä, ja hän ei olisi sitä saanut niinkään pian valmiiksi, ellei hänen avukseen olisi yliatopäällikön toimesta määrätty paitsi patolähettä vielä patokirjurikin, ja sittenkin oli hänen pakko joka päivä valvoa myöhään yöhön saakka. Kun hän vihdoin lopen väsyneenä meni makuulle, niin

eipä vaimonsa enää odottanutkaan häntä entiseen tapaan vain nukkuvaksi teeskennellen: hänenkin jokapäiväinen työtaakkansa oli siksi raskas, että hän vaipui heti unen helmaan.

Hauken luettua suunnitelmansa ja pantua asiaa koskevat paperit, jotka olivat olleet jo kolme päivää kapakassa jokaisen nähtävänä, takaisin pöydälle, oli läsnäolevien joukossa niitäkin miehiä, jotka kunnioituksella katsoivat tuota omantunnontarkkaa työtä ja rauhallisesti mietittyään suostuivat patopäällikkönsä kohtuullisiin ehtoihin. Mutta toiset, joiden osuudet uudella alueella olivat heidän itsensä tai vanhempainsa taikka edellisten omistajain myyminä joutuneet toisiin käsiin, valittivat että heidätkin oli kytketty osallisiksi uuden padontamaan kustannuksiin, vaikkeivät nuo osuudet enää heille kuuluneet, ajattelematta ollenkaan että uudet työt koituisivat aikaa myöten vanhojenkin maiden suojaksi. Ja toiset, joilla oli uudella padontamaalla runsaasti osuuksia, vaikeroivat pyytäen että joku vapauttaisi heidät niistä; ne olivat halvasta myytävänä, itse he eivät voisi noin kohtuuttomia työtaakkoja suorittaa. Mutta Ole Peters, joka seisoj kasvot julmistuneina ovipieltä vasten nojaten, huusi joukkoon: "Miettikää ensin ja myykää ne sitte uudelle patopäälliköllemme! Hän osaa laskea. Kun hänellä jo oli useimmat osuudet, osti hän minunkin osuuteni, ja kun hän oli ne saanut, päätti hän että maa on padottava!"

Olen sanoja seurasi kuolon hiljaisuus. Patopäällikkö seisoj pöydän luona, jolle äsken oli levittänyt paperinsa. Hän kohotti päänsä ja katsoi Ole Petersiin: "Sinä tiedät aivan hyvin että panettelet minua, mutta teet sen kuitenkin, koska tiedät että suuri osa sitä lokaa, jota heität päälleni, jää minuun riippumaankin! Todellisuudessa on asia niin, että sinä tahdot päästä osuuksistasi ja että minä tarvitsin niitä lampaitteni laitumeksi. Ja jos tahdot tietää lisää, niin on minut tähän puuhaan kannustanut se hävyttömyys, jonka kerran lausuit täällä kapakassa, sanoessasi että minä olin päässyt patopäälliköksi ainoastaan vaimoni tähden. Niin, Ole Peters, olen tehnyt mitä jo minun edeltäjäni olisi pitänyt tehdä. Vaan jos paheksut että sinun osuutesi ovat joutuneet minun haltuuni kuulethan että on kyllin niitä, jotka myyvät osuutensa halvasta, koska niistä koituu heille liiaksi työtä!"

Osa miehiä hymisi tyytyväisenä ja vanha Jewe Manners huusi ääneen: "Hyvä, Hauke Haien! Jumala suokoon työsi menestyä!"

Mutta asioita ei saatu loppuun suoritetuksi, vaikka Ole Peterskin vaikenä ja vaikka keskusteltiin aina illallisaikaan saakka. Vasta toisessa kokouksessa saatiin kaikki järjestetyksi, ja siinäkin vasta senjälkeen, kun Hauke oli luvannut hänen osaltaan seuraavana kuukautena tulevan kolmen hevosen sijasta panna neljä vetäjää liikkeelle.

Vihdoin, kun jo helluntaikellot soivat, oli työkin saatu alkuun. Lakkaamatta kulki kaatokärkyjä edusmaalta patolinjalle, siellä tyhjentyäkseen savikuormastaan, ja sama jono taasen takaisin uutta noutaman. Linjalla oli joukko miehiä, jotka kihveleineen ja lapioineen tasottelivat sinne tuotua savea. Tavattomat määrät olkia tuotiin paikalle ja käytettiin keveämmän aineen, kuten hiekan ja mullan, sideaineeksi. Vähitellen valmistuivat jotkut padon osat, ja turpeet, joilla padon rinne katettiin, peitettiin vahvalla olkikerroksella suojaksi aaltoilua vastaan. Palkatut päällysmiehet kävivät joka kohtaa tarkastamassa ja huusivat käskyjään myrskyn kohun ja tuulen ulvonnankin läpi. Aina silloin tällöin ratsasti siellä patopäällikkökin kimonsa selässä, joka nykyään oli hänen vasituisena ratsuhevosenaan. Eläin kiitti ratsastajansa käskystä edestakaisin hänen antaessaan ripeästi ja lyhyeen määräyksiään, milloin kiittäen työmiehiä, milloin taasen armotta erottaen työstä laiskan tai taitamattoman. "Tässä ei auta mikään", huudahti hän tällöin, "sinun laiskuutesi takia ei meidän patoa tärvätä!" Jo kaukaa, Hauken tullessa padontamaata pitkin, kuulivat he hänen hevosesensa korskunnan ja kaikki kävivät rivakammin työhön käsiksi: "Joutuun! Kimonratsastaja tulee!"

Jos sattui olemaan aamiaisaika, jolloin työmiehet istuivat ryhmittäin maassa syöden eväspusseistaan, ratsasti Hauke pitkin tyhjiä työpaikkoja, ja hänen terävä silmänsä huomasi pian missä oli lapiota käytetty huolimattomasti. Vaan jos hän ratsasti työmiesten luo ja selitti heille miten työ olisi tehtävä, niin he tosin katsoivat häneen pureskellen kärsivällisesti leipäänsä, mutta myöntymistä taikka edes jotain lausuntoa sanojensa johdosta, sitä hän ei kuullut. Kerran tämmöisellä matkalla, kun hän oli huomannut työn eräässä kohti erittäin huolellisesti suoritetuksi, ratsasti hän lähinnä olevan murkinoivan joukon luo, hyppäsi alas kimonsa selästä ja kysyi iloisesti, kutka olivat tuon kauniin päivätyön tehneet. Mutta työmiehet katsoivat häneen arkailevan synkästi, ja ainoastaan hitaasti, melkein vastenmielisesti mainittiin pari nimeä. Mies, jolle hän oli antanut hevosesensa pideltäväksi — se seisoj paikoillaan lauhkeana kuin lammas — katseli tuskallisesti tuon kauniin eläimen silmiin, jotka tavallisuuden mukaan olivat herraansa suunnatut.

"Hoi, Marten!" huusi Hauke. "Mitä sinä seisot kuin olisi salama sinuun iskenyt?"

"Herra, teidän hevosenne on niin rauhallinen, kuin jos sillä olisi jotain paha mielessä!"

Hauke nauroi ja tarttui itse hevosesensa ohjaksiin, joka samassa hieroi hyväillen päätään hänen olkaansa vasten. Muutamat työmiehet katsoivat arasti hevosta ja ratsastajaa, toiset taas pureksivat

vaijeten aamiaistaan, ikäänkuin asia ei olisi heitä ensinkään liikuttanut, heittäen silloin tällöin jonkun murusen lokeille, jotka olivat huomanneet ruokapaikan ja laskeutuneet alas miltei heidän päänsä kohdalle. Patopäällikkö katseli mitään ajattelematta kerjääviä lintuja, jotka tavottivat nokillaan niille heitettyjä paloja. Sitte ratsasti hän taakseen katsomatta pois. Muutamat sanat, jotka tunkeutuivat hänen korviinsa heidän joukostaan, kuuluivat miltei pilkalta. "Mitä se oli?" kysyi hän itseksensä. "Onko Elke lopultakin oikeassa siinä, että kaikki ovat minulle vihamielisiä? Nuo rengit ja päivätyöläisetkin, joista monet kuitenkin uuden patotyön kautta pääsevät jonkunlaisen hyvinvoinnin alkuun?"

Hän kannusti hevostaan niin, että se lensi kuin hurja pitkin padontamaata. Mutta siitä salaperäisestä hohteesta, johon hänen entinen renkipoikansa oli Kimonratsastajan verhonnut, ei Hauke tietänyt mitään. Olisipa kansa nyt vain nähnyt miten silmät hehkuivat noissa laihoissa kasvoissa, miten hänen vaippansa liehui ja miten tulisesti hevosensa korskui!

— — Niin lähenei loppuaan kesä ja syksy. Aina marraskuun viimeisiin päiviin tehtiin työtä; silloin lakkautti sen kylmä ja lumi. Padontatyötä ei saatu loppuun suoritetuksi ja se päätettiin jättää ensi kesään. Kahdeksan jalan korkuisena kohosi pato edusmaan reunalla. Ainoastaan länsiosaan, minne oli sulku asetettava, oli jätetty aukko. Myöskin ylempänä, vanhan padon kohdalla, oli virta vielä koskematta. Siten voi tulva, kuten ennenkin viimeisen kolmenkymmenen vuoden kuluessa, tunkeutua edusmaalle kuitenkin vahingoittamatta mainittavammin uutta patoa. Ja niin jätettiin ihmiskätten työ Jumalan haltuun ja huomaan, kunnes kevätaurinko taas tekisi sen jatkamisen mahdolliseksi.

— — Sillävälän oli patopäällikön talossa sattunut iloinen tapahtuma: yhdeksäntenä aviovuotena oli vihdoin syntynyt lapsi. Se oli punakka ja vilkas ja painoi seitsemän naulaa, niinkuin sellaisten pitääkin, jotka kuuluvat naissukuun, niinkuin tämä. Ainoastaan itku oli omituisen salaperäistä eikä oikein miellyttänyt kättilöä. Pahinta oli että Elke kolmantena päivänä makasi täydessä kuumeessa, hourien ja tuntematta enemmän miestänsä kuin vanhaa hoitajaakaan. Vallaton ilo, joka oli tarttunut Haukeen lapsensa nähdessään, muuttui suruksi. Kaupungista tuotiin lääkäri. Hän istui vuoteen ääressä, koetellen valtimoa, määräten lääkkeitä ja katsellen neuvotonna ympärilleen. Hauke pudisti päätään: "Tuo ei kykene auttamaan; Jumala yksin voi sen tehdä". Hän oli kyllä selvillä omasta kristinuskostaan, mutta joku pidätti häntä rukouksesta. Kun vanha tohtori oli lähtenyt pois, seisoi hän ikkunan luona, katsellen ulos talviseen maisemaan, ja sairaan houraillessa risti hän kätensä. Oliko se hartaudesta vai tavattomasta tuskasta, siitä hän ei ollut itsekään selvillä.

"Tulva, tulva!" valitti sairas. "Tue minua!" huusi hän; "tue minua, Hauke!" Äänensä hiljeni ja hän puhui kuin itkien: "Veteen, mereenkö? Jumalani, en näe häntä enää milloinkaan!"

Silloin Hauke kääntyi, ja työntäen hoitajavaimon vuoteen äärestä, lankesi polvilleen ja veti vaimonsa puoleensa: "Elke! Elke, etkö tunne minua, olenhan luonasi?"

Mutta Elke avasi vain kuumeesta hohtavat silmänsä ja katsoi kuin hukkuva eteensä.

Hauke painoi hänet takaisin päänaluselle. Sitte hän puristi kätensä tuskaisesti ristiin: "Herra Jumala!" huusi hän. "Älä ota häntä minulta. Sinä tiedät, etten voi elää ilman häntä." Sitte hän lisäsi hiljaa, ikäänkuin mietteissään: "Tiedänhän, ettet aina voi tehdä mitä tahdot, et Sinäkään. Olet kaikkietävä, Sinun täytyy toimia viisautesi mukaisesti — oi Herra, puhu minulle edes tuulen henkäyksenä!"

Äkkiä syntyi kuin tyyni rauha. Hauke ei kuullut muuta kuin hiljaista hengitystä. Kun hän kääntyi vuoteeseen päin, makasi vaimonsa rauhalliseen uneen vaipuneena. Vaan hoitajanainen katsoi häneen pelästynein silmin. Hauke kuuli jonkun käyvän ovesta. "Kuka se oli?" kysyi hän.

"Piika Anna Greetta vain meni ulos; hän toi tänne vuoteenlämmittäjän."

"Mitä katsotte minuun niin säikähtyneenä, rouva Levke?"

"Minäkö? Teidän rukouksenne on minua säikähdyttänyt. Siten ette voi kenellekään terveyttä rukoilla."

Hauke loi häneen läpitunkevan katseen: "Käyttekö tekin, niinkuin meidän Anna Greetta, hollantilaisen paikkaräätälin Jantjen seuroissa?"

"Käyn, herra; meillä on kummallakin autuaaksi tekevä usko."

Hauke ei vastannut. Siihen aikaan niin tavallinen uskonnollinen lahkolaisliike kokouksineen kukoisti myöskin friissein keskuudessa. Hunningolle joutuneet käsityöläiset tai virasta erotetut koulunopettajat olivat sen johtajina, ja naiset, nuoret ja vanhat, tyhjäntoimittajat ja yksinäiset ihmiset juoksivat innokkaasti salaisissa seuroissa, joissa jokainen voi näytellä papin osaa. Patopäällikön palvelijoista viettivät Anna Greetta ja häneen rakastunut renkipoika siellä vapaat iltansa. Tosin oli Elke lausunut Haukelle arvelunsa noitten käyntien suhteen, mutta tämä oli ollut sitä mieltä, ettei pitäisi sekaantua

kenenkään uskonasioihin. Sellainen ei vahingoita ja on joka tapauksessa parempaa kuin kapakassa istuminen.

Siihen oli asia jäänyt, ja Hauke vaikenä tälläkin kertaa. Mutta häneen nähden ei vajettu; hänen lausumansa rukous kulki talosta taloon. Hän oli kieltänyt Jumalan kaikkivallan. Mutta mitä oli Jumala ilman kaikkivaltiutta? Patopäällikkö oli jumalankieltäjä, juttu aavehevosesta mahtoi lopultakin olla tosi!

Hauke ei näistä asioista kuullut mitään; hän ei niinä päivinä kuullut eikä nähnyt muuta kuin vaimonsa. Eipä edes lapsi voinut kiinnittää hänen huomiotaan.

Vanha lääkäri tuli jälleen, tuli joka päivä, väliin kahdestikin. Jäi sitte kerran koko yöksi ja kirjotti jälleen reseptin, jonka renki Iven Johns vei täyttä lentoa ratsastaen apteekkiin. Mutta sen jälkeen muuttuivat hänen kasvonsa iloisemmiksi ja hän nyökäytti tuttavallisesti päätään patopäällikölle: "Hyvin käy, vallan hyvin! Jumalan avulla!" Ja eräänä päivänä — oliko sitte lääkärin taito kukistanut sairauden vai Jumala kuitenkin Hauken rukouksen johdosta jonkun keinon löytänyt — tohtorin ollessa sairaan kanssa kahden kesken, puhui hän Elkele, vanhat silmänsä hymyilevinä: "Rouvani, nyt voin teille sanoa täydellä varmuudella: tänään iloitsee tohtori. Teidän tilanne oli kovin huono, mutta nyt kuulutte jälleen meidän, elävien joukkoon!"

Silloin loisti sairaan tummissa silmissä kuin sädemeri. "Hauke! Hauke, missä olet?" huusi hän. Ja kun tämä vaimonsa huudon johdosta syöksyi huoneeseen hänen vuoteensa ääreen, kietoi Elke molemmat kädet hänen kaulaansa: "Hauke, mieheni; olen pelastettu! Jään luoksesi!"

Vanha tohtori veti silkkisen nenäliinan taskustaan, pyyhki otsaansa ja poskiaa ja meni päätään nyökäyttäen huoneesta ulos.

— — Kolmantena iltana tämän jälkeen lausui muuan hurskas puhuja — Hauken patotyöstä erottama suutari — hollantilaisen räätälin pitämässä seurassa, selittäessään Jumalan ominaisuuksia, seuraavat sanat: "Mutta ken vastustaa Jumalan kaikkivaltaa, ken sanoo: tiedän, ettet aina voi tehdä mitä tahtoisit — tunnemmehan kaikki tuon onnettoman, hän raskauttaa synnillään koko seurakuntaa — se on Jumalasta langennut ja hakee lohdutusta periviholliselta, synnin isältä. Sillä johonkin täytyy meidän tässä maailmassa turvautua. Mutta te varokaa häntä, joka niin rukoilee, sillä hänen rukouksensa on sadatusta!"

— — Tämäkin lausunto kulki talosta taloon. Mikä ei kulkisikaan pienessä yhteiskunnassa? Tuli se vihdoinkin Haukenkin korviin. Hän ei puhunut siitä sanaakaan, ei edes vaimolleen. Hän vain veti hänet väliin kiihkeästi syliinsä: "Ole minulle uskollinen, Elke; ole minulle uskollinen!" — Silloin katsoi vaimonsa häneen hämmästyneenä: "Sinulle uskollinen? Kenelle sitte olisin uskollinen?" Hetken päästä hän oivalsi miehensä sanat. "Niin, Hauke; olemme toisillemme todella uskollisia, emmekä ainoastaan sentähden, että tarvitsemme toisiamme." Sitte meni kumpikin taas työhönsä.

Näin pitkälle olisi kaikki ollut hyvin. Mutta kaikesta utterasta työstään huolimatta vallitsi Hauken ympärillä yksinäisyys. Hänen sydämeensä hiipi uhka ja hän muuttui umpimieliseksi muita ihmisiä kohtaan, Ainoastaan vaimolleen pysyi hän yhä samana, ja lapsensa kehdon ääressä hän makasi polvillaan aamuin illoin, kuin se olisi ollut hänelle pyhä paikka. Mutta palvelijoita ja työmiehiä kohtaan hän muuttui ankaraksi. Taitamattomat ja huolettomat, joita hän ennen oli oikaissut rauhallisesti lausutulla moitteella, saivat nyt kuulla kovia sanoja, joidenka vaikutusta Elke koetti toisinaan hiljaisuudessa lieventää.

* * * * *

Kevään joutuessa alkoi jälleen patotyö. Lännessä oleva padon aukko sulettiin sinne rakennettavan sulun laitanta-ajaksi puolikuunmuotoisella suojustadolla sekä ulko- että sisäpuolelta. Ja mikäli sulun rakentaminen edistyi, sikäli kohosi vähitellen pääpatokin määrättyyn korkeuteensa. Mutta tehtävä ei käynyt edes nytkään töitä johtavalle palopäällikölle keveämmäksi. Talvella kuolleen Jewe Mannersin sijaan oli Ole Peters päässyt valtuusmieheksi, eikä Hauke ollut yrittänytäkään sitä estämään. Mutta rohkaisevien sanojen ja ystävällisen olallelyönnin sijasta, jommoisia hän oli niin usein saanut vaimonsa vanhalta kummilta, sai hän tämän seuraajalta osakseen salaista vastustusta ja turhia verukkeita, sillä Ole oli mahtaileva mutta patoasioissa perin tietämätön ja hänellä oli yhä vieläkin vanhaa kaunaa "kirjurirenkiä" kohtaan.

Taasen lepäsi marski ja meri kevään hehkuvassa auringonpaisteessa, laajoilla padontamailla käveli kirjavat laumat riemusta ammuva karjaa ja korkealla sinitaivaalla soi leivojen liverrykset. Mikään rajuilma ei häirinnyt työtä ja sulku oli jo paikoillaan viimeistelemättömine liitoksineen, ilman että se ainoanakaan yönä olisi ollut väliaikaisen padon suojan tarpeessa. Jumala näytti suosivan uutta yritystä. Elke-rouvakin tervehti hymyillen miestään, kun tämä palasi kimonsa selässä padolta kotiin. "Siitäpä tulikin oiva eläin!" sanoi hän taputtaen hevosen kiiltävää kaulaa. Mutta Hauke hyppäsi alas, otti

vaimonsa sylistä lapsen ja hypitteli tuota pientä hentoa olentoa käsivarsillaan. Kun hevonen silloin katseli tyttöstä ruskeilla silmillään, sanoi Hauke: "Tule tänne, saat sinäkin siitä ilosta osasi". Ja hän asetti pikku Wienken — se oli tyttösen nimi — satulaan, kulettaen kimoa ympäri kumpua. Vanhalle saarnillekin suotiin sama kunnia: hän asetti lapsen sen oksalle, keinuttaen sitä siinä. Äiti seisoi silmät ilosta loistaen ulko-oven luona. Mutta lapsi ei nauranut; hänen silmänsä, joiden välillä oli pieni hienopiirteinen nenä, katsoivat jäykästi eteen eivätkä pienet kädet tarttuneet keppiin, jota hänen isänsä piteli hänen edessään. Hauke ei kiinnittänyt siihen huomiotaan, hän ei tiennyt suuria näin pienistä lapsista. Ainoastaan Elke sanoi surullisesti, katsellessaan apuvaimonsa pientä poikaa, joka oli syntynyt samaan aikaan kuin hänenkin lapsensa: "Minun ei ole vielä niin pitkälle kehittynyt kuin sinun, Stina!" Ja vaimo vastasi äidillisellä ylpeydellä, katsoen paksuun poikaseen, jota hän talutti kädestä: "Niin, rouva, lapsia on monenlaisia; tämä minun varasti omenoita varastohuoneesta jo ennenkuin oli täyttänyt toisen ikävuotensa!" Ja Elke silitteli paksun pojan kiharoita ja painoi salaa sydäntään vasten omaa hiljaista lastansa.

— — Lokakuuhun mennessä oli länsipuolen uusi sulku jo kiinteästi liitetty patoon, joka laskeutui uljasreunaisena veteen ja kohosi viisitoista jalkaa nousuveden tavallista korkeusastetta yleemmäksi. Sen luoteiskulmalta voi Jeversinsaaren sivutse nähdä tuon laajan liejukon. Täällä tosin tuuletkin vinhemmin puhalsivat, niin että padolla seisojan hiukset liehuivat ilmassa ja hänen täytyi painaa lakkinsa lujempaan.

Marraskuun loppupuolella, jolloin myrskyt ja sadesäät alkoivat, oli vielä aivan lähellä vanhaa patoa täyttämättä se aukko, jonka kautta pohjoispuolen merivesi tunkeutui liejukkovirtaa myöten uuteen padontamaahan. Molemmiin puolin olivat padon seinämät; niiden välinen syväne oli nyt täytettävä. Kuiva kesäilma olisi tosin ollut soveliaampi, mutta se oli nyt joka tapauksessa tehtävä; nouseva myrskysää kun voisi muuten turmella koko työn. Hauke pani liikkeelle kaiken tarmonsä täyttämistyön jouduttamiseksi. Sade valui virtana, tuuli vinkui; mutta hänen laiha vartalonsa näyttäytyi tulisen kimon selässä milloin siellä, milloin täällä hyöriävässä työmiesjoukossa. Siellä hän nähtiin nytkin kaatokärkyjen luona, joiden täytyi nykyään noutaa savea jo kaukaa edusmaalta ja joita oli tungokseen asti virran luona kuormiaan tyhjentämässä. Sateen valuessa ja tuulen vinkuessa kuului tuon tuostakin patopäällikön terävät komentosanat. Hän käski esiin kärryjä numerojärjestyksessä ja pidatti liaksi tunkeilevia. "Seis!" kuului taas hänen komentonsa, ja työ herkesi. "Olkaa! kuorma olkia tänne!" huusi hän ylhäällä seisoville, ja muuan siellä oleva kuorma pudotettiin märkään savikasaan. Siellä juoksivat miehet niitä hajotellen ja huutaen ylhäällä oleville etteivät heitä toki olkiin hautaisi. Ja taasen tuli uusia kärryjä ja taasen oli Hauke ylhäällä ja katseli kimonsa selästä kuinka miehet lapioidivat ja kääntelivät alhaalla aukon pohjalla. Sitte heitti hän silmäyksen merelle päin ja näki miten vesiraja läheni yhä lähemmäksi patoa ja miten aallot kohosivat yhä korkeammalle. Hän näki myöskin miten vesi valui työmiesten vaatteista ja miten he saivat tuskin hengitetyksi kovan tuulen ja kylmän virtana valuvan sateen vuoksi. "Kestävyyttä, miehet! Kestävyyttä vain!" huusi hän heille. "Vielä yksi jalka lisäksi, ja me olemme turvassa!" Rajuilman keskestä kuului työnkin ääniä: alassyöksyvän saven jyminä, kärkyjen kolinaa ja olkikuormien suhinaa. Kaiken tuon lomasta kuului silloin tällöin pienen, keltaisen koiran ulinaa, joka palellen ja aivan kuin sekapäisenä pyöri milloin ihmisten jaloissa, milloin ajopelien välissä. Äkkiä kuului tuon pienen eläimen tuskasekainen vingahdus alhaalta aukon pohjalta. Hauke katsahti sinne. Hän oli nähnyt miten koira heitettiin ylhäältä tuonne ja harmin puna lennähti hänen kasvoilleen. "Seis, seis!" huusi hän aukon reunalla oleville kärrymiehille, sillä märkää savea työnnettiin lakkaamatta alas.

"Minkätähden?" huusi muuan raaka ääni. "Eihän toki tuon viheliäisen rakin tähden?"

"Seis, sanon minä!" huusi Hauke jälleen. "Tuokaa koira minulle! Työhömme ei saa mitään ilkityötä sekottaa."

Mutta yksikään käsi ei liikahtanut. Ainoastaan pari lapiollista savea lensi vielä huutavan eläimen viereen. Silloin hän kannusti hevostaan niin rajusti, että se syöksyi kiljahtaen padolta alas. Kaikki väistyivät, "Koira!" huusi hän. "Minä tahdon koiran!"

Silloin joku löi kädellään häntä olkapäälle, kuin ennen vanha Jewe Manners. Taakseen katsoessaan huomasikin hän sen erääksi vanhuksen ystäväksi. "Varokaa itseänne, patopäällikkö!" kuiskasi mies. "Teillä ei ole tässä joukossa ystäviä. Jättäkää tuo koira oman onnensa nojaan!"

Tuuli vinkui, sade sohisi ja väki oli uudestaan työntänyt lapionsa maahan, jotkut kuitenkin vielä seisovivat ennallaan. Hauke kääntyi vanhuksen puoleen: "Tahdotteko pidellä hevostani, Harke Jens?" kysyi hän. Tämä oli tuskin ennättänyt tarttua ohjaksiin, kun Hauke jo hypähti aukkoon ja otti pienen vinkuvan koiran syliinsä. Samana silmänräpäyksenä hän kiepsahti jälleen satulaan ja karautti takaisin padolle. Hänen silmänsä iskeytyivät kärkyjen luona oleviin miehiin. "Kuka se oli?" huusi hän. "Kuka heitti koiran sinne?"

Kaikki vaikenivat hetkisen, sillä patopäällikön laihoilla kasvoilla hehkui suuttumus ja he tunsivat häntä kohtaan yliluonnollista pelkoa. Silloin astui eräitten kärkyjen äärestä paksuniskainen mies hänen

luokseen. "Minä en sitä tehnyt, patopäällikkö", sanoi hän ja purasi kappaleen purutupakkaa, työntäen sen rauhallisesti suuhunsa. "Mutta se, joka sen teki, on tehnyt oikein. Jotta patonne kestäisi, täytyy sinne haudata joku elävä olento!"

"Joku elävä olento? Missä katkismuksessa olet semmoista lukenut?"

"En missään, herrani!" vastasi mies raa'asti naurahtaen. "Sen ovat tienneet jo esi-isämme, jotka hyvinkin voivat kilpailla uskonasioissa teidän kanssanne! Lapsi on siihen tarkotukseen vielä sopivampi, mutta kun ei semmoista ole, kelpaa kai koirakin!"

"Vaiti sinä pakanataruinesi!" huusi Hauke. "Aukko tukkeutuisi varmaankin paraiten, jos sinut sinne heitettäisiin."

"Vai niin!" kuului kymmenkunnasta kurkusta yhtäaikaan ja patopäällikkö näki ympäriltään julmistuneita kasvoja ja puristettuja nyrkkejä. Hän huomasi hyvin etteivät ne olleet ystäviä. Häntä rupesi jo pelottamaan padon puolesta: mitä siitä tulisi, jos nyt kaikki heittäisivät lapionsa? — Ja luodessaan katseensa alas, näki hän taas vanhan Jewe Mannersin ystävän. Tuo mies käveli siellä työmiesten keskellä, puhutteli täällä tuota, siellä tätä; kelle hymyili, ketä ystävällisesti olkapäälle taputteli. Vihdoin tarttuivat he vähitellen kaikki jälleen lapioihinsa; vielä hetkinen, ja työ oli taas täydessä käynnissä. Mitä muuta hän voisi pyytääkään? Virta oli sulettava ja koira hyvässä turvassa hänen vaippansa poimuissa. Nopealla liikkeellä käännutti hän kimonsa seuraaviin kärryihin päin: "Olkia padonreunaan!" huusi hän käskevästi, ja konemaisesti totteli ajomies hänen käskyänsä. Pian tyhjentyi kuorma syvyyteen ja kaikkien kädet olivat jälleen ahkerassa puuhassa.

Heiluttiin niin hetkinen. Kello oli jo kuusi ja alkoi hämärtää. Sade oli tauonnut. Silloin kutsui Hauke päällysmiehen luokseen. "Huomenaamuna aikaisin, jo kello neljältä", sanoi hän, "pitää kaikkien joutua työhön. Silloin on vielä kuunvalo. Saattakaamme työ loppuun Jumalan avulla! — Vielä yksi asia!" huusi hän miesten aikoessa poistua. "Tiedättekö kenenkä koira tämä on?" Hän otti vapisevan eläimen vaippansa alta?

Kukaan ei sanonut tietävänsä. Ainoastaan muuan sanoi: "Tuo on jo päiväkausia kuleksinut kylässä kerjäämässä, tokko kuulunee kenellekään!"

"Siinä tapauksessa se on minun!" vastasi patopäällikkö. "Älkää unohtako: huomenaamuna aikaisin, kello neljältä!" Ja Hauke ratsasti tiehensä.

Kotiin saapuessaan tuli Anna Greetta häntä vastaan ovelta. Tytöllä oli pyhävaatteet yllään, ja Hauken mieleen johtui että hän varmaankin oli menossa seuraraätälin luo. "Nostappa esiliinaasi!" huusi hän tälle, ja kun tyttö vaistomaisesti totellen kohotti esiliinaa, heitti hän siihen tuon pienen savisen koiran. "Vie se pikku Wienkelle, siitä tulee hänen leikkitoverinsa! Mutta pese ja lämmitä se ensin. Silloin teet Jumalalle otollisen työn, sillä eläin on miltei vilusta kangistunut."

Anna Greetta ei voinut olla isäntänsä käskyä täyttämättä ja siten jäi hän sinä iltana pois kokouksesta.

* * * * *

Seuraavana päivänä päätettiin uuden padon rakennustyöt. Tuuli oli tyyntynyt. Notkealiikkeiset lokit liitelivät meren ja maan yli edestakaisin. Jeversinsaarelta kuului hanhien moniäänistä rääkätystä ja marskia peittävän aamusumun keskeltä vaaleni vähitellen kultainen syyspäivä valaisten uutta ihmiskätten työtä.

Muutaman viikon päästä tuli ylipatopäällikkö valtion asiamiehen kanssa patoa tarkastamaan. Patopäällikön talossa pidettiin suuret juhlapäivälliset, ensimmäiset vanhan Tede Volkertsin hautajaiskestien jälkeen. Sinne oli kutsuttu kaikki valtuusmiehet ja suurimpain osuuksien omistajat. Aterian jälkeen valjastettiin kaikki vierasten ja patopäällikön ajopelit. Ylipatopäällikkö auttoi Elkerouvan kääseihin, joiden edessä seisoivat ruskea valakka jalkojaan tömistäen, hyppäsi itse taakse istumaan ja otti ohjokset käteensä. Hilpeällä mielellä ajettiin kumpua alas, poikettiin uudelle padolle johtavalle tielle ja ajettiin sitte koko uuden padontamaan ympäri. Sillä välin oli alkanut puhaltaa lievä luoteistuuli ja uuden padon pohjois- ja länsipuolella kohosi nousuvesi, mutta sen aallot sammuivat hiljaisesti tuota loivaa rintaa vasten. Valtion asiamies lausui niin runsaita kiitoksia patopäällikölle, että ne muistutukset, joita valtuusmiehet aina väliin tekivät, suorastaan hukkuivat tuohon tulvaan.

Tämäkin riemupäivä loppui, mutta vielä yksi tyydytys tuli Hauken osaksi. Hän ratsasti eräänä päivänä rauhallisesti mietiskellen pitkin uutta patoa. Mielessään oli toisinaan herännyt kummastelu siitä, että uusi padontama, joka oli hänen vaivojensa ja yövalvontainsa hedelmä, nyt lopullisesti oli saanut erään hallitsevan perheen prinsessan mukaan nimekseen: "Uusi Karoliinan padontamaa"; Mutta siksi se oli ristitty. Kaikissa asiapapereissa oli tämä nimi, muutamissa oikein punaisilla painokirjaimilla. Näissä mietteissä ratsastaen näki hän kaksi työmiestä tulevan vastaansa, toinen noin kaksikymmentä askelta

toisen edellä. "Odotahan toki!" kuuli hän taempänä olevan huutavan. Mutta toinen, joka juuri seiso padontamaalle johtavan tien käänteessä, huusi hänelle: "Toisen kerran, Jens! Nyt on jo myöhäistä, minun pitää nostaa täältä savea."

"Mistä?"

"Täältä Hauke Haienin padontamaalta!"

Hän huusi sen kovalla äänellä, ikäänkuin koko marskin kuultavaksi. Mutta Haukesta tuntui kuin hän olisi kuullut omaa kiitostaan julistettavan. Hän kohosi satulassaan, kannusti hevostaan ja tähysti terotetuin katsein laajaan maisemaan vasemmalla puolellaan. "Hauke-Haienin padontamaa!" toisti hän hiljaa. Tuntui kuin ei voisi toisin ollakkaan! Vastustakoot miten paljo tahansa, hänen nimestään he eivät voi irtautua; prinsessan nimi jää pian vain vanhoihin asiakirjoihin kummittelemaan! — Kimo kiiti uljasta laukkaa eteenpäin ja hänen korvissaan soi alinomaa: "Hauke Haienin padontamaa! Hauke Haienin padontamaa!" Uudesta padosta kasvoi Hauken ajatuksissa miltei maailman kahdeksas ihme; koko Friissien maassa ei ollut sen vertaista! Hän antoi kimonsa tanssia, kuvitellen seisovansa päätään muita pitempänä kaikkien friissein keskellä, ja mittailevansa heitä surkutellen läpituonkevin katsein.

— — Vähitellen kului patoamisesta kolme vuotta. Uusi laitos oli kestänyt, korjauskustannukset olivat olleet aivan mitättömät. Padontamaassa kukki nyt miltei kaikkialla valkoapila ja tuuli kuletti sieltä voimakkaan kukkatuoksumeren kulkijaa vastaa. Silloin oli aika tullut vaihtaa tähän asti ainoastaan paperilla olleet osuudet todellisiin ja määrätä kullekin ainaseksi omat palstansa. Hauke ei ollut laiminlyönyt sitä ennen hankkia itselleen joitakuuta uusiakin osuuksia. Ole Peters vaan oli pysynyt loukkaantuneena, syrjässä, hän ei omistanut tilkkuakaan uudella padontamaalla. Ilman ikävyyksiä ja riitaisuuksia ei tämä jakokaan suoriutunut, mutta lopulta se kuitenkin onnistui. Ja silloin siirtyi tuo kysymys kokonaisuudessaan olleiden ja menneiden asiain joukkoon.

* * * * *

Hauke eleli edelleen yksinäistä elämäänsä, täyttäen velvollisuuksiaan tilansa hoitajana, patopäällikkönä ja perheen isänä. Vanhat ystävät olivat muuttaneet tuonen tuville ja uusien hankkiminen ei ollut hänen luonteensa mukaista. Mutta hänen talossaan vallitsi rauha, jota ei heidän hiljainen lapsensakaan häirinnyt. Pikku Wienke puhui vähän; tuo alituinen kysymysten tekeminen, joka on vilkkaille, teräville lapsille ominaista, oli hänelle harvinaista, ja useimmiten silloinkin oli kysymys sen laatuinen, että vastaaminen kävi hyvinkin vaikeaksi. Mutta hänen herttaisilla, yksinkertaisilla pikku kasvoillaan asusti miltei aina tyytyväisyyden sävy. Kaksi leikkiveria hänellä oli, ja siinä oli kyllicksi. Kulkiessaan kummulla, hyppeli tuo pieni pelastettu koira alati hänen ympärillään, ja milloin koira näyttäytyi, silloin ei Wienkekään ollut kaukana. Toisena toverina oli lokki. Koiran nimi oli "Perle" ja lokin "Klaus".

Klaun oli tuonut taloon vanha ihmislapsi. Kahdeksankymmenvuotias Trine Jans ei ollut enää tullut toimeen pienessä mökissään ulkopadolla. Silloin oli Elke arvellut että hänen isoisänsä ijäkäs palvelija voisi viettää heidän luonansa hiljaisen elämänehtoonsa ja saada rauhaisan kuolinpaikan. Ja niin olivat Hauke ja Elke puolittain väkisin tuoneet hänet taloon ja antaneet eukon asuttavaksi pienen kamarin siinä uudessa rakennuksessa, jonka patopäällikkö oli muutamia vuosia sitten rakennuttanut taloutensa suuretessa. Pari palvelijataria oli saanut asuntonsa viereisessä huoneessa, voidakseen olla öisin vanhukselle avuksi. Huoneessa olivat saaneet sijansa eukon — vanhat huonekalut: kubasetripuusta tehty laatikkopeili, sen kohdalla kaksi tuhlaajapoikaa esittävää kuvaa, jo aikoja sitte lepoon päässyt rukki ja erittäin puhtaat sänkyverhot, joiden edessä oli kömpelö, angorakissavainajan valkoisella turkilla peitetty jakkara. Mutta hänellä oli myöskin muuan elävä olento, jonka oli tuonut mukanaan. Se oli lokki Klaus, joka jo vuosikausia oli pysytellyt hänen luonaan ja saanut häneltä ruokansa. Kun talvi joutui, muutti se tosin muiden lokiin kera etelään ja palasi vasta kun koiruoho kukki rannalla.

Uusi rakennus oli jonkun verran alempana kummun rinteessä, eikä vanhus voinut nähdä ikkunastaan padon yli merelle. "Olen täällä kuin vankina, patopäällikkö", mutisi hän eräänä päivänä Hauken astuessa hänen huoneeseensa ja osotti kurtteisella sormellaan alangolla olevia marskipeltoja. "Missäpäin onkaan Jeversinsaari? Tuon ruskeanko vai tuon mustan härän suuntaan?"

"Mitä te Jeversinsaaresta?" kysyi Hauke.

"Mitäkö Jeversinsaaresta?" mutisi vanhus. "Tahtoisinhan toki nähdä sen paikan, missä poikani on ennen minua mennyt Jumalan luo!"

"Jos sitä tahdotte nähdä", vastasi Hauke, "niin istuutukaa tuonne saarnin alle; sieltä näette koko aavan meren!"

"Niin", sanoi vanhus, "kunpa minulla olisi sinun nuoret jalkasi, patopäällikkö!"

Sentapaisia olivat pitkän aikaa ne kiitokset, joita eukko antoi patopäällikön väelle avustaan. Mutta yhtäkkiä muuttui kaikki. Wienken pienet lapsenkasvot kurkistivat eräänä päivänä hänen puoleksi avoimesta ovestaan sisään. "No", huusi vanhus, joka istui tuolillaan kädet helmassa, "mitä sinä täällä teet?"

Mutta lapsi tuli vajajeten eukon luo ja katseli häntä herkeämättä välinpitämättömine, elottomine silmineen.

"Oletko sinä patopäällikön lapsi?" kysyi Trine Jans, ja kun tyttö ikäänkuin myöntäen painoi päätään alas, jatkoi hän: "Istuhan tänne jakkaralleni! Tuo nahka on ennen ollut angorakissan turkkina — noin suuren mirripojan! Mutta sinun isäsi on lyönyt sen kuoliaaksi. Jos se vielä eläisi, niin voisit ratsastaa sen selässä."

Wienke katsoi äänetönnä valkoista turkkia. Sitte hän polvistui ja alkoi silitellä sitä pienillä käsillään, niinkuin elävää kissaa ainakin. "Kissa raukka!" sanoi hän ja jatkoi hyväilemistään.

"No niin", sanoi vanhus hetken päästä, "tuota jo riittää. Voit sinä istuakkin sen päällä — ehkä onkin isäsi sitä varten lyönyt sen kuoliaaksi!" Näin sanoen nosti hän tytön ilmaan ja asetti sen tanakasti jakkaralle. Mutta kun tyttönen jäi paikalleen istumaan, tuijottaen herkeämättä äänetönnä ja liikkumattomana eukkoon, alkoi tämä pudistaa päätään: "Sinä rankaiset häntä, Jumalani! Niin niin, Sinä rankaiset häntä!" jupisi hän itsekseen. Samassa tuli hänen kuitenkin sääli lasta. Hänen kyhmyinen kätensä siliteli tytön harvaa tukkaa ja lapsen silmistä näkyi kuin se olisi häntä miellyttänyt.

Tästä lähtien tuli Wienke joka päivä vanhuksen luo. Hän istuutui pian itsekin halusta angorajakkaralle, ja Trine Jans antoi hänen käteensä pieniä leipä- ja lihapalasia, joita vanhuksella aina oli varastossa. Kun tyttö heitti ne lattialle, tuli lokki huutaen ja siivet levällään esiin tarttuen saaliiseen. Ensin lapsi pelästyi ja huusi suuren, äänekkään linnun lähetessä. Mutta hän tottui pian leikkiin, ja tuskin oli Wienke pistänyt pienen päänsä ovesta sisään, kun lintu jo lähenei istuutuen tyttönsen päälle tai olalle, kunnes vanhus tuli avuksi ja ruokkiminen alkoi. Trine Jans, joka muuten ei voinut kärsiä, kenenkään edes ojentavan sormeaan hänen "Klaustaan" tavottaakseen, katseli nyt tyytyväisenä miten lapsi vähitellen kiinnitti linnun kokonaan itseensä. Wienke sai mielin määrin ajaa kaahotella sitä takaa. Hän kantoi sitä kaikkialla mukanaan ja kääri sen esiliinaansa. Ja kun tuo pieni keltainen koira lokille kademielisenä juoksi heidän ympärillään kummulla, hypellen lintua kohti, silloin nosti Wienke sen pienoisilla käsivarsillaan korkealle ilmaan huutaen koiralle: "Et saa ottaa, Perle; et saa ottaa!" Ja kun lintu lensi vapauteensa kummun yli, koetti koira liehien ja hypellen voittaa tyhjäksi jääneen paikan pienen haltijattarensa käsivarrella.

Kun Elke tai Hauke joutuivat sattumalta tarkastelemaan tuota omituista neliapilasta, jota yhdisti sama yhteinen seuran puute, ilmaisi vanhempain katse suurta hellyyttä. Mutta poiskääntyessään kuvastui silmissä syvä suru, jota kumpikin kantoi itsekseen, sillä ratkaisevaa sanaa ei oltu vielä heidän välillään vaihdettu. Silloin, eräänä kesäisenä aamupäivänä, Wienken istuessa vanhuksen ja leikkitoveriensa kanssa suurella kivellä ladon luona, sattuivat molemmat vanhemmat kulkemaan heidän ohitsensa, patopäällikkö kimoa ohjaksista taluttaen. Hauke aikoi padolle ja oli itse noutanut hevosen laitumelta, hänen vaimonsa taas oli tarttunut kummulla miehensä käsivarteen. Aurinko paistoi lämpimästi, vaikka sää oli muuten miltei viileä ja vähäväliä puhalteli tuulenpuuska kaakosta päin. Wienkestä lienee yhdessä kohti istuminen tuntunut vastenmieliseltä. "Wienke tahtoo mukaan!" huusi hän, ravisti lokin sylistään ja tarttui isänsä käteen.

"Tule vaan!" sanoi Hauke.

Mutta Elke-rouva huudahti: "Siellähän tuulee! Ja tuuli voi riistää hänet sylistäsi!"

"Minä jo hänelle lupasin. Tänään on lämmin ilma ja meri aaltoilee kauniisti. Voihan tyttö nähdä sen leikkiä."

Elke riensi sisään hakemaan pienen huivin ja päällysvaatteen lapselle. "Mutta siellä nousee rajuilma", sanoi hän. "Lähtekää pian matkaan ja palatkaa joutuisasti!"

Hauke nauroi: "Eihän se toki meihin satu!" ja nosti lapsen eteensä satulaan. Elke-rouva katseli vielä hetkisen kummulla miten nuo molemmat ratsastivat tietä pitkin ja poikkesivat sitte padolle. Trine Jans istui kivellä mumisten kurttuisten huultensa välistä käsittämättömiä sanoja.

Lapsi makasi liikkumattomana isänsä sylissä. Tuntui kuin olisi lähenevä ukkosilma raskauttanut sen hengitystä. Hauke kumartui hänen ylitseen: "No, Wienke?" kysyi hän.

Lapsi katsoi häneen hetkisen. "Isä", sanoi hän, "sinähän sen kyllä taidat! Etkö taidakkin kaikkea?"

"Mitä minun pitäisi taitaa, Wienke?"

Mutta tyttö vaikenä. Näytti kuin hän ei olisi käsittänyt omaa kysymystään.

Oli nousuveden aika. Kun he ennättivät padolle, häikäisi veden pinnalta heijastuva auringon loiste Wienken silmiä. Tuulenpyörre kohotti eräässä kohti aallot korkeaksi patsaaksi, jonka mainingit vyöryivät kohisten rantaan. Silloin tarttuivat hänen pienet kätensä tuskallisesti isänsä käteen, joka piteli ohjaksia, niin että kimo hypähti äkkiä syrjään. Tytön vaaleansinisissä silmissä kuvastui pelonsekainen kauhu hänen katsellessaan isäänsä. "Vesi, isä, vesi!" huusi hän.

Mutta Hauke irrotti hellästi lapsen kädet sanoen: "Hiljaa, lapsi, olethan isäsi luona; vesi ei tee sinulle mitään pahaa."

Tyttö työnsi vaaleat hiuksensa otsalta ja uskalsi jälleen katsella merta. "Eihän se tee meille mitään?" kysyi hän vavisten. "Sanohan ettei se saa tehdä meille mitään. Sinä voit sen, ja silloin se ei myöskään tee meille mitään!"

"Minä en sitä voi, lapseni", vastasi patopäällikkö vakavana; "mutta pato, jota nyt ratsastamme, se kyllä suojaa meitä, ja sen on isäsi ehdottanut ja antanut rakentaa."

Tyttö katsoi häneen ikäänkuin ei olisi tuota oikein ymmärtänyt, Sitte hän kätki pienenpienen päänsä isänsä avaraan takkiin.

"Miksi piiloudut, Wienke?" kysyi Hauke. "Vieläkö sinä yhä pelkää?" Ja takin poimuista kuului vapiseva ääni: "Wienke ei tahdo nähdä, mutta sinähän taidat kaikki, isä?"

Kaukainen ukkosenjyrinä kulki tuulen suuntaa vastaan. "Ohoi!" huudahti Hauke, "siinä se tulee!" Ja hän käänsi hevosesensa paluumatkalle. "Nyt mennään kotiin äidin luo!"

Lapsi veti syvän henkäyksen. Mutta vasta kun he olivat saapuneet kotikummulle, kohotti hän päänsä. Kun sitte sisään päästyä Elke-rouva riisui häneltä huivin ja palttoon, jäi tyttö seisomaan äitinsä eteen pienenä mykkänä keilana. "No, Wienke", sanoi tämä häntä hiljaa ravistaen, "mitä pidät siitä suuresta vedestä?"

Lapsi loi silmänsä äitiin. "Se puhuu", sanoi hän. "Wienke pelkää!"

"Eihän se puhu; se vaan kohisee ja pauhaa!"

Lapsi tuijotti eteensä. "Onko sillä jalat?" kysyi hän jälleen. "Voiko se astua padon yli?"

"Ei, Wienke; siitä pitää isäsi huolen, hän on patopäällikkö."

"Niin", sanoi lapsi ja taputti heikosti nauraen pieniä käsiään, "isä voi kaikki — kaikki!" Sitte hän sanoi, kääntyen äkkiä äitinsä luota: "Wienke tahtoo mennä Trine Jansin luo, hänellä on punaisia omenoita!"

Elke avasi oven ja päästi lapsen ulos. Sulettuaan sen jälleen, katsoi hän mieheensä mitä syvin suru silmissään, joista tämä muulloin oli tottunut ammentamaan vain lohdutusta ja uskallusta.

Hauke otti vaimonsa käden omaansa ja puristi sitä, niinkuin heidän ei olisi tarvinnut sen enempää asiasta puhua. Mutta vaimo sanoi hiljaa: "Ei, Hauke; anna minun puhua. Lapsi, jonka sinulle synnytin jo monta vuotta naimisissa oltuamme, tulee jäämään ainaisesti lapseksi. Oi Jumala! Hän on heikkoälyinen, minun täytyy vihdoinkin se sinulle sanoa."

"Olen tiennyt sen jo kauvan", sanoi Hauke ja piti kiinni vaimonsa kädestä, jonka tämä aikoi vetää pois.

"Ja niin olemme lopultakin jääneet yksinämme", sanoi hän jälleen.

Mutta Hauke pudisti päätään. "Minä rakastan häntä ja hän kiertää pienet käsivartensa minun ympärilläni ja puristautuu rintaani vasten. En tahtoisi olla häntä vailla mistään hinnasta."

Vaimo katsoi synkästi eteensä. "Mutta minkätähden?" kysyi hän. "Mitä olen minä, äiti raukka, rikkonut?"

"Niin, Elke, sitä olen minäkin ihmetellen kysynyt Häneltä, joka sen yksin tietää. Mutta sinähän tiedät että Kaikkivaltias ei vastaa ihmisten kysymyksiin — luultavasti senvuoksi, kun he eivät kuitenkaan sitä ymmärtäisi."

Hän oli tarttunut vaimonsa toiseenkin käteen ja veli hänet hellästi luokseen: "Älä väsy rakastamasta lastasi edelleenkin entisellä hellyydellä; ole varma, että ainakin sen hän käsittää!"

Silloin heittäytyi Elke miehensä rintaa vasten, itkien sydämensä kyllyydestä ja tuntien ettei hän enää kantanut yksin suruaan. Sitte hän katsoi äkkiä hymyillen Haukeen, riensi ulos huoneesta ja palasi lapsi

mukanaan Trine Jansin kamarista. Hän otti tuon pienen olennon syliinsä, hyväili häntä ja suuteli häntä, kunnes tyttönen sopersi: "Äiti, rakas äitini!"

* * * * *

Näin elelivät patopäällikön talon asukkaat rauhaisan kotilieden ääressä. Ellei lasta olisi ollut, paljon olisi puuttunut.

Vähitellen kului kesä. Muuttolinnut olivat lähteneet, ilmassa ei enää soinut leivojen laulu; pian oli kaikki jäätyneenä.

Päärakennuksen kyökissä istui eräänä iltapuolena vanha Trine Jans lähellä tulisijaa. Hän oli aivan kuin uudestisyntynyt viimeisinä viikkoina. Niinpä hän nykyään pistäysi mielellään kyökissä, katsellen kuinka Elke-rouva siellä hoiti taloutta. Ei ollut enää puhuttakaan että vanhuksen jalat olisivat olleet liian heikot siitä pitäin, kuin pikku Wienke oli hänet kerran vetänyt esiliinasta kyökkiin. Nyt polvistui lapsi hänen viereensä, katsellen vakavine silmineen hellanreijästä leimuavia liekkejä. Tyttö oli tarttunut toisella kädellään vanhuksen hihaan, toisella hän hypisteli omia vaaleita hiuksiaan. Trine Jans kertoi: "Tiedäthän", sanoi hän, "että minä palvelin isoisäsi luona, jolloin sain ruokkia sikoja; tuo isovaarisi oli kaikkia jälkimäisiä paljoo viisaampi. — Ja silloin se tapahtui; siitä on jo hyvin pitkä aika. Eräänä iltana, kun kuu paistoi, sulkiivat he kaikki merisulut ja hän ei päässytäkään enää mereen takaisin. Oi, kuinka hän huusi ja repi eväkäsillään karkeitä hiuksiaan! Niin, lapseni, minä kuulin ja näin sen itse. Marskin ojat olivat kaikki vettä täynnä ja ne hohtivat kuun valossa hopealta. Ja hän ui toisesta ojasta toiseen, kohotti käsivarsiaan ja löi kädentapaisensa läiskähtäen yhteen, ikäänkuin rukoillakseen — mutta eiväthän sellaiset osaa rukoillakkaan, lapseni. Istuin talon oven edessä ja katsoin kauvaksi marskien yli. Ja vedenhaltija ui yhä ojissa, ja kun hän kohotti käsivarsiaan, paistoivat nekin hopealta ja hohtokiviltä. Lopulta en sitä enää nähnytäkään, ja villihanhet ja lokit, joiden ääntä en ollut koko tänä aikana kuullut, lensivät jälleen huutaen ja räkättäen ilmassa."

Vanhus vaikenä. Lapsen mieleen oli jäänyt yksi sana. "Eikö se osannut rukoilla?" kysyi hän. "Mitä sanoitkaan? Kuka se oli?"

"Lapsi", sanoi vanhus. "Se oli vedenvaimo. Ne ovat hirviöitä, jotka eivät tule autuaiksi."

"Eivätkö autuaiksi!" toisti lapsi ja syvä huokaus nousi pienestä rinnasta, ikäänkuin hän olisi ymmärtänyt tuon asian.

"Trine Jans!" kuului syvä ääni kyökinovesta. Vanhus hieman säpsähti.

Se oli patopäällikkö Hauke Haien, joka nojauti ovipieltä vasten.

"Mitä te lapselle lörpöttelette? Enkö ole teille sanonut, että saatte kertoa satujanne itsellenne tai hanhille ja kanoille?"

Vanhus loi häneen vihaisen katseen ja sysäsi pienokaisen luotaan: "Ne eivät ole satuja", mutisi hän itseksensä, "isoenoni on sen minulle kertonut."

"Isoenonne, Trine? Äskenhän sanoitte sen itse nähneenne."

"Yhdentekevä", sanoi vanhus, "mutta te ette sitä usko, Hauke Haien. Te kai tahdotte tehdä isoenonikin valehtelijaksi!" Hän läheni tulisijaa ojentaen kätensä renkaanaukkoa kohti.

Patopäällikkö katsahti ulos ikkunasta. Siellä tuskin vielä hämärsi.

"Tule, Wienke!" sanoi hän ja veti heikkoälyisen tyttärensä luokseen.

"Tule kanssani, niin tahdon näyttää sinulle jotain sieltä padolta!

Mutta meidän täytyy käydä jalan, kimo on sepällä kengitettävänä."

Hän meni asuinhuoneeseen ja Elke satoi tyttärensä kaulan ja rinnan ympäri paksuja villahuiveja. Pian sen jälkeen astelivat isä ja tyttö vanhaa patoa myöten luoteiseen Jeversinsaaren ohi, sinne missä avautui laaja, miltei silmäkantamaton rantaliejukko.

Hauke kulki lapsen kanssa, milloin häntä kantaen, milloin kädestä taluttaen. Vähitellen tiheni hämärä tihennemistään. Etäämpänä katosi kaikki sumuun ja hämyyn. Mutta tuolla, mihin silmä vielä kannatti, olivat näkymättömät liejukkovirrat särkeneet jään, ja sama ilmiö, minkä Hauke Haien oli kerran nuoruudessaan nähnyt, näyttäytyi nytkin. Aukoista kohosi höyryävää sumua ja niiden reunalla kulki taasen salaperäisiä, kummallisia olentoja, hypellen toisiaan vastaan ja äkkiä pelottavasti venyen ja laajeten.

Lapsi tarttui tuskallisesti isäänsä ja peitti pienet kasvonsa hänen kädellään. "Merihirviö!" huusi hän vavisten isän sormien takaa, "merihirviö!"

Hauke pudisti päätään: "Ei, Wienke; ei ne ole vedenhaltioita eikä merihirviöitä; sellaisia ei olekaan."

Kuka sinulle on niistä kertonut?"

Tyttö katsoi häneen tylsästi eikä vastannut. Hän silitti hellästi lapsen poskea. "Katsohan tuonne taasen!" sanoi hän. "Ei ne ole kuin nälkäisiä linturaukkoja! Katsohan miten tuo suuri tuossa levittelee siipiään! Ne pyytävät sieltä itselleen kaloja, jotka nousevat höyryäviin aukkoihin."

"Kaloja", toisti Wienke.

"Niin, lapseni. Kaikki tuo elää, niinkuin mekin; eikä mitään muunlaista olekkaan. Mutta hyvä Jumala on kaikkialla!"

Pikku Wienke oli luonut silmänsä maahan ja pidätti henkeään. Oli kuin hän olisi katsonut hämmästyneenä syvään kuiluun. Ehkä se olikin erehdys. Isä katsoi häneen kauvan, kumartui ja tarkasti hänen pieniä kasvojaan. Mutta niissä ei näkynyt pienintäkään merkkiä tuon vangitun sielun liikunnoista. Hauke nosti hänet käsivarrelleen ja työnsi lapsen pienet kylmät kädet omaan paksuun villakintaaseensa. "No niin, tyttöni", sanoi hän — lapsi tuskin käsitti noiden sanojen tuskaista hellyyden värettä — "lämmitähän itseäsi isän rintaa vasten! Olet kuitenkin meidän lapsemme, ainokaisemme. Sinä rakastat meitä!..." Isän ääni katkesi, mutta pienokainen painoi pienen päänsä hellästi hänen karkeaan partaansa.

Niin kulkivat he rauhallisesti kotiin.

* * * * *

Uudenvuoden jälkeen astui suru jälleen talon kynnyksen yli: patopäällikkö sairastui eräänlaiseen marskikuumeeseen. Hän luisui miltei haudan partaalle, ja kun hän vihdoin Elke-rouvan huolekkaan hoidon kautta jälleen nousi vuoteeltaan, ei hän ollut enää entinen Hauke Haien. Ruumiin heikontuminen vaikutti hengenkin joustavuuteen, ja huolestuneena näki Elke miten hän heittäytyi välinpitämättömäksi patoasiainkin suhteen. Vihdoin, maaliskuun lopulla, tunsu hän halua nousta taas kimonsa selkään ja ratsastaa pitkin patoaan. Se tapahtui eräänä iltapäivänä — aurinko, joka sitä ennen oli paistanut, oli jo synkän sumun peitossa.

Talvella oli vesi kohonnut pari kertaa tavallista korkeammalle. Mutta siitä ei ollut sanottavia seurauksia. Ainoastaan vastakkaisella puolella oli eräällä pienellä saarella hukunut lammaslaua ja kappale edusmaata repeytynyt. Tällä puolella ja uudella padontamaalla ei ollut sattunut mainittavampaa vahinkoa. Mutta viime yönä oli raivonnut ankarampi myrsky; nyt täytyi patopäällikön itsensä lähteä omin silmin asiaa tarkastamaan. Hän oli jo tarkastanut uuden padon kaakkoisosan ja huomannut kaikki olevan kunnossa. Mutta tultuaan luoteiskolkkaan, missä uusi pato yhtyi vanhaan, näki hän tosin edellisen säilyneen vahingoittumatta, mutta siellä, missä liejukkovirta oli ennen ulottunut vanhaan patoon saakka, juosten sen vieritse, näki hän aaltojen repineen turpeita padon rinteestä ja huomasi itse rungossakin virran uurtaman murreksen, sitä paitsi vielä lukemattomia rotankäytäviä. Hauke laskeusi hevosen selästä ja tarkasti vaurioita lähempää. Rottien tuhotyöt näyttivät jatkuvan yhä syvemmälle penkereen keskukseen.

Hauke säpsähti. Kaikki tämä olisi ollut otettava huomioon jo uuden padon rakennusaikana. Ja kun se oli silloin laiminlyöty, oli nyt aika tarttua asiaan käsiksi. — Karja ei käynyt vielä marskeilla, ruohonkasvu oli tuskin alullakaan; mihin ikinä hän katsoikaan, kaikkialla oli tyhjää ja autiota. Hauke nousi jälleen hevonsensa selkään ja ratsasti rannalla edestakaisin. Nyt oli pakoveden aika ja hän huomasi selvästi, miten virta oli kaivanut liejukkoon uuden uoman ja ahdisti nyt vanhaa patoa luoteispuolelta. Uusi sitä vastoin oli loivempine rintoineen kestänyt sen hyökkäykset.

Patopäällikkö huomasi että joukko uusia puuhia ja vaivoja oli taas edessä. Vanhaa patoa ei ollut ainoastaan lujennettava, vaan sen reunakin oli muodostettava uuden kaltaiseksi. Mutta ennen kaikkea oli nyt uudestaan vaaralliseksi käyneen virran voimaa heikennettävä uusien sulkujen tai suojusten kautta. [Suojusten: leveä, matalahko pengerrin padon edessä, tarkoituksena estää pohjamaan poiskulkeutumista aaltojen mukana ja edistää saven kertymistä paikalle.] Hän ratsasti vielä kerran uutta patoa myöten äärimmäiseen luoteiskulmaan asti, sitte taasen takaisin, silmät lakkaamatta suunnattuna virran uuteen uomaan, joka kuvastui selvästi liejukkohiekassa. Kimo pyrki korskuen ja etujaloillaan kuopien eteenpäin, mutta ratsastaja pidätti sitä. Hän tahtoi kulkea hitaasti ja samalla hillitä sisällistä levottomuuttaan, joka alkoi yhä rajummin kuohua.

Jos jälleen sattuisi myrskytulva — sellainen kuin vuonna 1655, jolloin omaisuuden ja ihmishenkien hukka oli miltei rajaton — jos sellainen jälleen uudistuisi? Tuskallinen pelko valtasi ratsastajan — vanha pato ei kestäisi moista rynnäkköä! Entä sitte, mitä silloin tapahtuisi? — Ainoastaan yksi keino, yksi ainoa voisi mahdollisesti pelastaa vanhan padontamaan omaisuuksineen, ihmishenkineen. Hauke tunsu sydämensä tykinnän seisahtuvan ja aina ennen niin selvää päätään huimaavan. Hän ei lausunut sitä kuuluvasti, mutta hänen sisässään huusi itsepintainen ääni: sinun uusi padontamaasi, Hauke Haienin

padontamaa, on annettava alttiiksi ja uusi pato puhkaistava.

Hän näki jo hengessään kuohuvan tulvan murtautuvan padon sisäpuolelle ja peittävän ruohon ja apilan suolaisella vaahdollaan. Hän kannusti kimoa niin, että se kiiti huutaen pitkin patoa ja sieltä patopäällikön taloon johtavalle tielle.

Mieli täynnä sisällistä pelkoa ja sekavia suunnitelmia saapui hän kotiinsa. Hän heittäytyi nojatuoliin, ja kun Elke tyttärineen astui huoneeseen, nousi hän jälleen ja nosti lapsen syliinsä suudellen sitä poskille. Sitte hän ajoi keltaisen pikkukoiran luotaan parilla keveällä lyönnillä. "Minun täytyy mennä vielä kerran tuonne ylös kapakkaan!" sanoi hän ottaen lakkinsa naulasta, johon oli sen vasta ripustanut.

Vaimonsa katsoi häneen surumielisesti: "Mitä sinä siellä? On jo iltamyöhä, Hauke!"

"Patoasioita!" mumisi Hauke. "Tapaan siellä jonkun valtuusmiehen."

Vaimo astui lähemmäksi ja puristi hänen kättään hyvästiksi. Hauke, joka siihen saakka oli tuuminut ja päättänyt kaikki itsekseen, halusi nyt kuulla niidenkin ajatusta, joita hän ei ennen katsonut semmoisen luottamuksen arvoisiksi. Kapakassa hän tapasi Ole Petersin lyömässä korttia kahden valtuusmiehen ja yhden marskilaisen kanssa. "Tulet kai tuolta rannikolta, patopäällikkö?" sanoi edellinen, ottaen kesken jakamatta olevat kortit ja lopettaen työnsä.

"Niin, Ole", vastasi Hauke. "Olin siellä; uhkaavalta näyttää."

"Uhkaavalta? — No niin, parisataa turvetta ja jonkun verran hiekkaa kai sinne tarvitaan. Olin minäkin siellä iltpäivällä."

"Niin helpolla emme toki pääse, Ole", vastasi patopäällikkö. "Siellä on jälleen virta kiusana; nyt se ei tule pohjoisesta, vaan sen sijaan luoteesta."

"Olisit sen antanut olla paikoillaan!" tokasi Ole kuivasti.

"Toisin sanoen", vastasi Hauke, "uusi padontamaa ei sinua liikuta, ja sentähden olisi parempi ettei sitä olisi olemassakaan. Oma syysi! Mutta jos meidän täytyykin laittaa suojuspenkereitä vanhan padon turvaksi, niin uuden padontamaan vihreä apilas korvaa ne vaivat moninkertaisesti."

"Mitä puhuttekaan, patopäällikkö?" huusivat valtuusmiehet, "Suojuspenkereitä? Kuinka monta? Teitä miellyttää suuret kustannukset!"

Kortit olivat pöydällä koskematta. "Tahdon sanoa sinulle jotakin, patopäällikkö", sanoi Ole Peters, nostaen molemmat käsivartensa pöydälle. "Uusi padontamaasi on meille kallis yritys! Me kaikki podemme vielä tuon leveän patosi kustannusten vuoksi, ja nyt särkyä sen takia vanha patomme ja meidän täytyy se uudistaa! — Onneksi ei se kuitenkaan ole niin kovin huono; se on kestänyt tämän kerran ja on yhä edelleenkin kestävä! Nouse vain huomenna jälleen kimosi selkään ja tarkasta uudelleen!"

Hauke oli tullut tänne rauhallisesta kodistaan. Täällä hän kuuli rauhallisten sanojen takana piilevän sitkeätä vastarintaa ja hänestä tuntui kuin hänellä ei olisi enää entistä tarmoa sitä kukistaakseen. "Tahdon seurata neuvoasi, Ole", sanoi hän. "Pelkään vaan, että tulen huomenna tekemään saman huomion kuin tänäänkin."

Tätä päivää seurasi levoton yö. Hauke heittelehti unetonna vuoteellaan. "Mikä sinua vaivaa?" kysyi häneltä Elke, jota huoli piti valveilla. "Jos joku asia painaa mieltäsi, niin puhu toki minulle; niinhän olemme aina tehneet."

"Ei se ole juuri mitään, Elke!" vastasi mies. "Padolla ja suluilla on tehtävänä eräitä korjauksia — tiedäthän että ajattelen niitä asioita aina öisin." Muuta hän ei sanonut, sillä hän tahtoi toimia vapaasti.

— — Kun Hauke seuraavana aamupäivänä taasen ratsasti padolle, oli maailma kokonaan toisenlainen kuin edellisenä päivänä. Nytkin oli tosin pakoveden aika, mutta heleä kevätaurinko heitti säteensä melkein kohtisuoraan tuolle äärettömälle liejukolle. Valkeat lokit liitelivät rauhallisina edestakaisin ja sinitaivaalla, näkymättömän korkealla lauloivat leivot ainaisia liveryrksiään. Hauke, joka ei tiennyt miten luonto voi lumota ihmisen viehättävyydellään, seisoi padon luoteiskulmalla etsien uutta virranuomaa, joka oli eilen häntä pelästyttänyt, mutta kirkaassa auringonvalossa hän ei sitä aluksi löytänytään. Vasta varjostaessaan kädellään silmiään häikäisevää auringonpaistetta vastaan, hän huomasi tuon vauriopaikan. Mutta hänestä tuntui nyt, että eilinen hämärä oli häntä pahasti pettänyt; virranuoma kajasti vain heikosti ja padossa huomattava särkymä oli katsottava pikemmin rottien kuin virran tuhotyöksi. Korjauksia oli täällä tosin tehtävä, mutta huolellisesti kaivamalla ja, niinkuin Ole Peterskin oli sanonut, uusien turpeiden ja muutamien olkikimppujen avulla oli asia autettu.

"Se oli hyvä juttu", puheli hän itsekseen keventyneellä mielellä, "eilen olet ollut omien mielikuvitelmiäsi narri!" — Hän kutsui valtuusmiehet kokoon, ja ilman vastarintaa päätettiin ryhtyä korjauksiin — kumma, jota ei vielä koskaan ennen ollut tapahtunut. Patopäällikkö tunsi sairauden jäleltä vielä heikossa ruumiissaan vahvistavaa rauhan tunnetta. Ja jo muutamien viikkojen päästä oli kaikki korjaukset loppuun suoritettu.

Vuosi vieri eteenpäin, mutta mitä kauvemmas aika kului ja mitä rauhallisemmin uudet turpeet alkoivat viheriöidä olkipeitteen läpi, sitä rauhattomammalla mielellä kulki Hauke tuon paikan ohitse. Hän käänsi silmät pois päin, hän ratsasti aivan padon sisäreunitse, ja pari kertaa hän antoi viedä valmiiksi satuloidun hevosen takaisin talliin, jääden kotiinsa. Sitte taas semmoisinkin aikoina, jolloin hänellä ei ollut siellä mitään toimitettavaa, läksi hän äkkiä jalansyten padolle. Ja monesti hän kääntyi takaisin, hänellä ei ollut rohkeutta uudelleen tarkastaa tuota onnettomuutta ennustavaa kohtaa. Olisipa hän vihdoinkin tahtonut repiä omin käsin kaikki hajalleen, sillä tuo padonkappale oli kuin hänen ruumiilliseen muotoon pukeutunut omantunnon tuskansa. Ja kuitenkin ei hänen kätensä kyennyt siihen koskemaan, eikä kukaan, ei edes vaimonsa uskaltanut hänelle siitä puhua.

Niin saapui syyskuu. Eräänä yönä oli raivonnut jommoinkin myrsky, joka lopulta lientyi luoteistuuleksi. Koleassa säässä ratsasti Hauke seuraavan päivän aamuna pakoveden aikana padolle. Ja siellä liejukkoa katsellessaan näki hän äkkiä jälleen uuden virranuoman haahmopiirteet entistä selvempinä ja syvempinä. Nyt ei hän enää voinut olla sitä huomaamatta, vaikka olisi kuinkakin tahtonut tuota näkyä välttää.

Hauken kotiin tultua tarttui Elke hänen, käteensä. "Mikä sinua vaivaa, Hauke?" kysyi hän katsoen miehensä synkkiin kasvoihin. "Eihän se vaan ole mikään uusi onnettomuus? Olemme nykyään niin onnellisia, ja minusta tuntuu että nyt olet sovussa kaikkien kanssa!"

Vaikeata oli hänen tänä hetkenä ruveta häiritsemään Elken luottoisaa mielialaa omilla sekavilla pelontunteillaan.

"Ei, Elke", sanoi hän. "Nyt ei kukaan kannata mustaa mieltä minua kohtaan. Minun vastuunalainen tehtäväni vain on suojella yhdyskuntaamme taivaan myrskyjä vastaan."

Hän irrotti kätensä välttääkseen rakastetun naisen enempiä kysymyksiä. Hän meni talliin ja varastohuoneisiin, ikäänkuin hänen olisi pitänyt tarkastaa kaikkia. Mutta hän ei nähnyt mitään, mitä ympärillään oli; hän koetti ainoastaan rauhottaa omantunnontuskiaan ja päästä siihen vakaumukseen, että ne olivat sairaloisesti liioteltuja.

— — "Mainitsemani tapaukset sattuivat vuonna 1756", jatkoi koulumestari hetkisen vaihtelun jälkeen. "Se oli vuosi, jota ei näillä seuduilla unohdeta milloinkaan. Hauke Haienin talossa sattui sinä vuonna kuolemantapaus. Syyskuun lopulla teki sivurakennuksen pienessä kamarissa makaava lähes yhdeksänkymmenen vuotias Trine Jans kuolemaa. Hänet oli toivomuksensa mukaan kohotettu istualleen tyynyjen nojalle ja hänen silmänsä tähystivät pienistä lyijypuitteisista ikkunoista kauvas etäisyyteen. Taivaalla lienee ollut ohuempi ilmakerros tiheämmän yläpuolella, sillä siellä näkyi kangastus. Korkealla ilmassa padon kohdalla kimmelsi meri valkoisena hopeaviivana, heijastuen aina Trinen pieneen kamariin saakka. Näkyipä siellä Jeversinsaaren eteläpääkin."

Vuoteen jalkapäähän oli kyykistynyt pieni Wienke, pitäen toisella kädellään lujasti kiinni vieressään seisovan isänsä kädestä. Lähtöään tekevän vanhuksen kasvoille painoi kuolema jo leimansa. Lapsi tuijotti henkeään vetämättä tuohon outoon muutokseen noilla rumilla, mutta niin tutuilla kasvoilla. "Mitä hän tekee? Mitä se on, isä?" kuiskasi tyttönen tuskallisesti ja puristi pienet kyntensä isänsä käteen.

"Hän kuolee!" sanoi patopäällikkö.

"Kuolee!" toisti tyttö näyttäen aivan hämmästyneeltä.

Mutta vanhus liikkui huuliaan vielä kerran: "Jins! Jins!" huusi hän, ja ojentaen luiset käsivartensa ulkona näkyvää kangastusta kohti, tunkeusi hänen kurkustaan kuin hätähuuto: "Auta! Auta minua! Sinähän olet Isämme luona. Jumala muita armahtakoon!"

Hänen kätensä vaipuivat; kuului hiljainen sorahdus ja Trine oli jättänyt tämän elämän.

Lapsi huokaili syvään ja katsoi isäänsä vaaleilla silmillään. "Vieläkö hän yhä kuolee?" kysyi hän.

"Hän on jo kuollut!" sanoi patopäällikkö ottaen tytön käsivarrelleen. "Hän on nyt meistä kaukana, Jumalan luona."

"Jumalan luona!" toisti lapsi vajaiten hetkiseksi, ikäänkuin hänen olisi täytyntä ajatella noiden sanojen sisällystä. "Onko Jumalan luona hyvä olla?"

"On, siellä on kaikkein paras." — Mutta Hauken sisässä kaikuivat kuolevan viimeiset sanat. "Jumala muita armahtakoon!" huokasi hän hiljaa sisimmässään. Mitä lie tarkottanut tuo vanha noita? Voivatko kuolevatkin ennustaa? — —

— — Pian sen jälkeen kuin Trine Jans oli haudattu kirkkomaahan, ruvettiin yhä yleisemmin puhumaan kaikenlaisista onnettomuutta uhkaavista salaperäisistä enteistä, jotka olivat säikäyttäneet pohjoisfriissejä. Varmaa oli että neljäntenä paastoajan sunnuntaina tuulenpyörre syöksi kirkontornin kultaisen kukon alas. Siinäkin oli perää, että ihan sydänkesän aikana satoi taivaasta jonkinlaista lumentapaista niin runsaasti, ettei voinut oikein eteensä nähdä, ja että se peitti marskeja miltei jalan paksuudelta, niin ettei kukaan ollut ennen moista nähnyt. Ja kun syyskuun lopulla isorenki ja Anna Greetta olivat olleet kaupungissa markkinoilla, toinen vieden jyviä ja toinen voita, niin he kotiin tullessaan pelosta kalpeina hyppäsivät alas kärryiltä. "Mitä on tapahtunut? Mikä teitä vaivaa?" kysyivät toiset piit, jotka olivat vaunujen jyrinän kuultuaan rientäneet ulos.

Anna Greetta astui matkapuvussa ja miltei hengästyneenä suureen kyökkiin. "No, kerrohan joutuun!" huusivat tytöt taasen. "Missä vaanii onnettomuus?"

"Oi, rakas Jeesus meitä varjellakoon!" huusi Anna Greetta. "Tunnettehan tuon vanhan Ziegelhofin Mariken tuolta toiselta puolelta. Me seisomme koko ajan vierekkäin apteekin nurkkauksessa ja möimme voita. Ja hän on minulle kertonut ja Iven Johns puhui myöskin siitä. 'Onnettomuus uhkaa koko friissein maata', sanoi hän, 'usko minua, Anna Greetta!' Ja" — Greetta hiljensi ääntänsä — "patopäällikön kimo ei lopultakaan ole tavallinen hevonen!"

"Hiljaa! Hiljaa!" varottivat toiset palvelijat.

"Niin, niin; mitä se minuun kuuluu! Mutta tuolla toisella puolella ovat asiat vieläkin pahemmalla kannalla kuin meillä! Siellä ei ole satanut ainoastaan hyönteisiä ja lokaa, vaan vertakin on pudonnut sateena taivaasta, ja kun pastori sunnuntaiaamuna oli ottanut esiin pesuvatsinsa, oli siinä viisi herneensuuruista pääkalloa, ja kaikki ovat käyneet niitä katsomassa. Elokuussa on kauheita punapäisiä toukkia kulkenut ketojen poikki ja ne ovat syöneet jyvät ja jauhot ja leivät ja mitä vaan ovat löytäneet, eikä niitä ole voinut tulellakaan hävittää!"

Kertoja vaikenä äkkiä. Kenenkään huomaamatta oli talon rouva astunut kyökkiin. "Mitä siellä puhutte?" kysyi hän. "Varokaahan ettei juttunne joudu isännän korviin!" Ja kun nyt kaikki riensivät hänelle noita uutisia kertomaan, sanoi hän: "Ei ole tarpeen, olen kuullut kylliksi; menkää työhönne, se tuottaa teille enemmän siunausta!" Sitte otti hän Anna Greetan mukanaan ja alkoi tehdä hänen kanssaan tiliä markkinamyynneistä.

Patopäällikön talossa ei siis isäntäväki suosinut taikauskaisia juoruja; mutta muissa taloissa ne saivat sitä lujempaa, jalansijaa mitä pitemmiksi illat venyivät. Se painosti kuin lähenevä ukkosilma kaikkien mieliä, ja salaisesti sanottiin itsekseen että onnettomuus, ehkäpä raskaskin tuhopäivä uhkasi pohjoisfriissein maata.

* * * * *

Oli lokakuu, pyhänmiesten aika. Koko päivän oli raivonnut kova lounaismyrsky. Illalla paistoi taivaalla puolikuu, jonka editse kiitivät tummat pilvet, ja alhaalla vuorottelivat varjot ja valohäivähdykset. Myrsky oli kiihtymään päin. Patopäällikön asunnossa oli äskettäin syöty illallinen kattamattomalta pöydältä. Rengit oli lähetetty talleihin ja navettoihin karjaa silmällä pitämään, palvelustyttöjen piti tarkastaa olivatko asuinrakennuksen ja aittojen ovet ja luukut huolellisesti suljetut myrskyn tuhoja vastaan. Sisällä seisoivat Hauke vaimonsa vieressä ikkunan luona. Patopäällikkö oli juuri syönyt kiireisen iltasensa, oltuaan siihen asti ulkona padolla. Hän oli lähtenyt sinne jalan jo aikaisin iltapuolella, oli koonnut sinne tänne heikoimpiin kohtiin terotettuja seipäitä ja savella ja mullalla täytettyjä säkkejä sekä asettanut joka paikkaan miehiä, jotta he seipäiden ja säkkien avulla korjaisivat patoa niinpian, kuin tulva alkaisi sitä ahdistaa. Luoteiseen kulmaan, missä vanha ja uusi pato yhtyvät, oli hän asettanut enimmänsä vartijoita. Siellä piti heidän pysyä ehdottomasti paikallaan ja ainoastaan hengenhädän tullen poistua vartiopaikastaan. Näin oli hän järjestänyt asiat ja palannut tuskin neljännestantia sitte märkänä ja väsyneenä kotiinsa. Nyt hän seisoivat tuvassaan kuunnellen tuulenpuuskaa, jotka helistelivät lyijypuitteisia ikkunanlaseja, ja tuijottaen miltei ajatuksetonna ulkoiseen kolkkoon synkkyyteen. Lasikuorinen seinäkello löi juuri kahdeksan. Lapsi, joka seisoivat äitinsä vieressä, piilotti säpsähtäen päänsä tämän vaatteisiin. "Klaus!" huusi hän itkien. "Missä on minun Klauni?"

Wienkellä oli syytä näin kysyä, sillä lokki ei ollut enää kahteen vuoteen talvimatkaltaan palattuaan

ilmaantunut heidän luokseen. Isä ei kajonnut tuohon kysymykseen, mutta äiti otti lapsen syliinsä. "Klaus on ladossa", sanoi hän, "siellä sen on lämmin olla."

"Lämmin?" kysyi Wienke. "Onko se hyvää?"

"Kyllä, se on hyvää."

Talon isäntä seiso i yhä ikkunan ääressä. "Nyt se ei enää käy laatuun!" sanoi hän. "Kutsu joku palvelustytöistä. Myrsky särkee ikkunamme. Luukut ovat ruuvattavat kiinni!"

Rouvan käskystä juoksi muuan tytöistä ulos. Huoneesta voi nähdä miten tuuli liehutti siellä hänen vaatteitaan. Mutta kun hän oli irrottanut luukun seinästä, riisti myrsky sen hänen kädestään työntäen ikkunaa vasten, niin että pari lasia särkyi ja sirpaleet lensivät huoneeseen. Yksi kynttilä sammui savuten. Hauken täytyi itse mennä ulos auttamaan, ja ainoastaan vaivoin saatiin vähitellen luukut ikkunain eteen. Kun he palatessaan avasivat ulko-oven, ryöpsähti tuulenpuuska sisään, niin että hopeat ja lasit seinäkaapissa kilahtivat toisiaan vastaan. Kattoparrut vapisivat ja vonkuivat, kuin olisi myrsky aikonut repiä katon heidän päältään. Mutta Hauke ei tullutkaan enää huoneeseen. Elke kuuli miten hän kulki porstuan läpi talliin. "Kimo tänne, John! Ja nopeaan!" Tämän käskyn annettuaan, tuli hän huoneeseen hiukset hajallaan, mutta harmaat silmät hehkuen. "Tuuli on kääntynyt!" huusi hän — "luoteeseen näin korkean veden aikana! Emme ole vielä koskaan nähneet sellaista myrskyä!"

Elke kavahti kuolon kalpeaksi. "Täytyykö sinun vielä mennä sinne ulos?"

Hauke tarttui hänen molempiin käsiinsä, puristaen ne kiihkeästi omiinsa: "Minun täytyy, Elke!"

Vaimo kohotti hitaasti tummat silmänsä ja katsoi häneen pari pitkää sekuntia. "Niin, Hauke", sanoi hän, "tiedänhän että sinun täytyy mennä!"

Ulko-oven edessä kuului jalkojen töminää. Elke lankesi Hauken kaulaan, näytti siltä kuin ei hän olisi voinut päästää miestänsä. Mutta sitä ei kestänyt kauvan. "Se on *meidän* taistelumme!" sanoi Hauke. "Olette täällä turvassa, tänne saakka ei tulva ole vielä koskaan ulottunut. Rukoile Jumalaa, että Hän olisi kanssani!"

Hauke kääriytyi vaippaansa ja Elke kiersi huolellisesti huivin hänen kaulansa ympäri. Hän olisi puhunut jotain, mutta vapisevat huulensa kieltäytyivät tottelemasta.

Ulkona yhtyivät kimon hirnahdukset myrskyn ulvontaan kuin torventoitotukset. Elke oli seurannut miestänsä pihalle. Vanha saarni huojui kuin olisi se ollut hajoomaisillaan. "Nouskaa satulaan, herra!" huusi renki. "Kimo on kuin hullu; se vielä riistää ohjokset käsistäni." Hauke syleili vaimoaan: "Auringon noustessa palaan takaisin!"

Hän oli jo hypännyt hevosensa selkään. Eläin kohosi takajaloilleen. Sitte kiisi se kuin taistelun pauhusta huumautunut sotahevonen ratsastajansa kanssa ulos ulvovaan myrsky-yöhön. "Isä, isä!" huusi valittava lapsenääni hänen jälkeensä. "Rakas isäni!"

Wienke oli pimeässä juossut poiskiitävän ratsastajan jälkeen. Mutta jo sadan askeleen päässä kompastui hän erääseen multakasaan ja kaatui pitkälleen.

Renki toi itkevän lapsen takaisin äitinsä luo. Elke nojautui saarnin runkoa vasten; puun oksat pieksivät ilmaa hänen päänsä kohdalla ja hän seiso i kuin huumeessaan, tuijottaen synkkään yöhön, johon miehensä oli kadonnut. Kun myrskyn ulvonta ja meren kaukainen pauhu hetkeksi hiljenivät, vavahti hän kuin pelosta säpsähtäen. Tuntui kuin kaikki voimat olisivat nyt liittoutuneet Hauken häviötä valmistamaan. Elken polvet vapisivat, myrsky oli hajottanut hänen hiuksensa. "Täällä on lapsi, rouva!" huusi John hänelle. "Ottakaahan lujasti kiinni!" Ja hän painoi pienokaisen äidin syliin.

"Lapsi? — Olin sinut unohtanut, Wienke!" huusi hän. "Jumala sen minulle anteeksi antakoon!" Hän puristi tytön lujasti rintaansa vasten, niinkuin ainoastaan rakkaus voi puristaa, ja vaipui sitte polvilleen: "Herra Jumala ja Sinä Jeesus, älä jätä meitä leskiksi ja orvoiksi! Varjele häntä, rakas Jumala — ainoastaan Sinä ja minä, me kaksi hänet tunnemme!" Myrsky yltyi ilmassa, jyrisi ja jymisi, ikäänkuin koko maailma olisi kulkenut tuossa hirmuisessa pauhupyörteessä perikatoaan kohti.

"Menkäähän sisään, rouva!" sanoi John. "Tulkaa!" Renki auttoi hänet jaloilleen ja talutti molemmat asuinhuoneeseen.

— — Patopäällikkö Hauke Haien kiiti kimonsa selässä patoa kohti. Kapea tie tuntui aivan pohjattomalta, sillä edellisenä päivänä oli satanut taivaan täydeltä. Märkä, tarttuva lieju ei näyttänyt kuitenkaan estävän eläimen kulkua; tuntui kuin se olisi polkenut lujaa, kesäkuivaa tannerta. Pilvet ajelehtivat villivarsoina taivaalla ja edessä oli laaja marski salaperäisenä, levottomien varjojen täyttämänä erämaana. Padon takana oleva vesi kohisi uhkaavasti. "Eteenpäin, kimoni!" huusi Hauke.

"Nyt kulemme vaarallisinta matkaamme!"

Silloin kuului hevosen kavioiden alta kuin kuolonparahdus. Hauke pidätti ratsua katsahtaen taakseen. Hänen vieressään, aivan lähellä maan pintaa, viittilöi osittain lentäen, osittain myrskyn heittelemänä joukko valkeita loppia, pilkallisesti räkättäen. Ne hakivat suojaa mantereelta. Muuan näytti makaavan tiellä musertuneena. Ratsastaja oli näkevinään punaisen nauhan liehuvan sen kaulassa. "Klaus!" huusi hän. "Klaus raukka!"

Olikohan se hänen lapsensa lintu? Oliko se mahdollisesti tuntenut hevosen ja ratsastajan ja rientänyt heidän luokseen turvaa etsimään? Hauke ei sitä tiennyt. "Eteenpäin!" huusi hän jälleen ja kimo kohotti uudelleen kavionsa. Silloin herkesi myrsky hetkiseksi ja kuoleman hiljaisuus astui sijaan. Mutta ainoastaan silmänräpäyksen ajaksi, sitte se palasi jälleen vahvistunein voimin. Sillä ajalla oli kuitenkin ratsastajan korvaan tunkeutunut ihmisääniä ja yhä loittonevaa koiran haukuntaa. Kun Hauke käänsi päänsä kylää kohti, huomasi hän esiintunkeuvassa kuunvalossa kummuilla ja rakennusten edessä ihmisiä hääräämässä kukkuroilleen kuormitettujen kärkyjen ympärillä. Hän näki ohimennen vielä toisiakin kärkyjä, jotka riensivät kiireistä vauhtia mantereelle päin. Hänen korviinsa tunkeusi nautakarjan mylvintää, kun niitä ajettiin lämpimistä suojistaan tuonne ulos. "Jumalan kiitos, he pelastavat itsensä ja karjansa!" huudahti hän itsekseen. Senjälkeen puhkesi tuskanhuuto: "Vaimoni! Lapseni! — Ei, ei; meidän kummulle ei vesi yllä!"

Mutta tuota ei kestänyt kuin hetkisen, se kiiti kuin näky hänen ohitsensa.

Raivokas tuulenpuuska syöksyi taasen kohisten mereltä päin ja sitä vastaan rynnisti hevonen ja ratsastaja kapeata tietä patoa kohti. Sinne saavuttuaan pidätti Hauke hevonsensa väkivallalla. Mutta missä oli meri? Missä Jevernsaari? Missä vastapäätä oleva ranta? — Hän näki edessään ainoastaan vuorenkorkuisia karjaspäitä, jotka kohosivat uhmaten öistä taivasta kohti ja koettaen kiivetä toistensa harjalle ja toistensa yli vyöryivät mannerta kohti. Ne tulivat vaahtopäisinä ja ulvoen, kuin olisi niiden pauhuun yhtynyt kaikkien erämaan petojen äänet. Kimo kuopi etujaloillaan ja pärskytteli sieraimiaan. Katsojasta tuntui kuin tässä olisi kaiken inhimillisen voiman ja tarmon loppu, kuin olisi sijaan astunut yön, kuoleman ja hävityksen kauhut.

Mutta hän maltoi mielensä. Tämähän oli vain myrskytulva, vaikkei hän ollutkaan sitä koskaan ennen sellaisena nähnyt. Hänen vaimonsa ja lapsensa olivat turvassa korkealla kummulla, lujasti raketussa talossa. Ja hänen patonsa tuo ajatus sai hänen sydämensä ylpeästi tykkimään — Hauke Haienin pato, niinkuin ihmiset sitä nimittivät, osottakoon nyt kuinka patoja on rakennettava!

Mutta — mitä tämä merkitsee? Hän pysähtyi molempia patoja yhdistävään kulmaukseen. Missä olivat miehet, jotka hän oli asettanut tänne vartioimaan? — Hän katsoi pohjoiseen vanhaan patoon päin, sillä sinnekin hän oli lähettänyt joitakuuta miehiä. Mutta siellä enemmän kuin täälläkään ei näkynyt ketään. Hauke ratsasti vielä jonkun matkaa eteenpäin, mutta tapaamatta ainoatakaan henkeä. Ainoastaan myrskyn ulvonta ja meren kohina huusivat lähellä ja kaukaa korvia huumaavalla raivolla. Hän käänsi hevonsensa ympäri, saapui jälleen vartijattomaan kulmaan ja katseli uutta patoa pitkin. Selvästi näkyi miten aallot vyöryivät täällä hitaammin ja voimattomampina padon rinta vasten. Näytti miltei kuin sillä kohti olisi ollut kokonaan toinen, tynempi meri. "Se seisoo kuin kallio!" hymähti hän ja sielussaan värähti lämmin riemun tunne.

Mutta riemu katosi, kun hänen katseensa siirtyi vielä edemmäs, uuden padon luoteiskulmaan. — Mitä kummaa siellä? Joku tumma joukko! Hän näki miten se hyöri ja hääri siellä levotonna — ei ollut enää epäilemistäkään, tuo tumma joukkue oli ihmisiä! Mutta mitä he tekivät tuolla hänen padollaan? — Kannukset tunkeutuivat hevosen kupeisiin ja eläin kiiti joukkoa kohti. Myrsky oli laitainen ja vähä väliä iski tuulenpuuska niin rajusti, että he olivat miltei suistua padolta uuteen padontamaahan. Mutta hevonen ja ratsastaja tiesivät mihin heidän oli mentävä. Jo huomasi Hauke parikymmentä ihmistä, jotka olivat siellä ahkerassa puuhassa, ja pian hän näki selvästi että uuden padon poikki oli kaivettu suurehko uoma. Hän pysäytti hevonsensa rajusti. "Seis!" huusi hän, "seis! Mitä saatanan vehkeitä teillä siellä on?"

Miehet herkesivät säikähtyneinä kaivamasta nähdessään patopäällikön näin äkkiä keskuudessaan. Myrsky oli kantanut hänen sanansa heihin saakka, ja hän näki selvästi että useat yrittivät vastaamaan. Mutta hän huomasi ainoastaan heidän kiihkeät liikkeensä, sillä he seisoivat kaikki hänen vasemmalla puolellaan ja heidän sanansa riisti myrsky, joka heitti ihmiset vastakkain, niin että he hyöryivät yhtenä mylläkkänä. Hauke mittasi nopealla silmäyksellä kaivetun kanavan syvyyttä ja veden korkeussuhdetta. Tulva oli nyt niin korkealla, että se padon uudesta reunamuodosta huolimatta kiipeili miltei sen ylimpään rintaan ja räiskytteli sekä hevosen että ratsastajan päälle vaahtoa. Vielä kymmenen minuutin työ hän näki sen selvästi — silloin syöksyisi tulva kanavaan ja Hauke Haienin padontamaa olisi meren peitossa!

Patopäällikkö viittasi erästä miestä luokseen. "No niin, puhu nyt!" huusi Hauke. "Mikä teitä riivaa, mitä tämä merkitsee?"

Ja mies huusi vastaan: "Meidän täytyy katkaista uusi pato, jotta vanha säilyisi!"

"Mitä teidän täytyy?"

"Katkaista uusi pato!"

"Ja siten hävittää uusi padontamaa? — Kuka perkele on teille sellaisen käskyn antanut?"

"Ei mikään perkele, herra! Valtuusmies Ole Peters on ollut täällä ja hän on antanut käskyn!"

Vihan puna lennähti ratsastajan kasvoille. "Tunnetteko minut?" huusi hän. "Missä minä olen, siellä ei Ole Petersillä ole käskijän valtaa! Pois täältä kaikki! Paikoillenne — sinne, minne olen teidät määrännyt."

Ja kun miehet hidastelivat, kannusti hän hevostaan ja ajaa pyräytti heidän joukkoonsa. "Pois täältä! Menkää vaikka helvettiin!"

"Varokaa, herra!" huusi joku joukosta ojentaen lapionsa hurjistunutta kimoa kohti. Mutta kavionisku löi häneltä lapion kädestä ja toinen isku survasi miehen kumoon. Silloin kuului äkkiä joukosta valtava hätähuuto, jommoinen voi lähteä ihmiskurkusta ainoastaan kuoleman kauhu silmäin edessä. Silmänräpäyksen ajan seisoivat kaikki kuin lamautuneina, yksinpä patopäällikkö ja kimokin. Joku työmies vain oli ojentanut kätensä patojen yhtymäkohtaan päin. Sieltä kuului myrskyn pauhua ja veden kohua. Hauke kääntyi satulassaan. Mitä se? Hänen silmänsä rävähtivät levälleen. "Jumala! Se murtuu! Vanha pato on särkynyt!"

"Teidän syyne, patopäällikkö!" huusi ääni joukosta. "Teidän syyne! Viekää se tieto mukananne Jumalan tuomioistuimen eteen!"

Hauken suuttumuksesta punaiset kasvot vaalenivat kuolonkalpeiksi, niin että kuu ei voinut valollaan niitä enää kelmeämmiksi tehdä. Hänen kätensä herpoutuivat, hän tuskin tiesi pitelevänsä ohjaksia. Mutta sitä kesti vain hetkisen, sitte taas hän suoristihe satulassaan. Äänekäs voihkasu tunkeutui hänen rinnastaan. Hän käänsi sanaa sanomatta hevosesensa ja kimo kiiti pärskeyten itäänpäin patoa pitkin. Ratsastajan silmät tähytivät terävästi joka suuntaan. Hänen sielussaan risteili kysymyksiä ja arveluita. Mitä syytä hänellä voisi olla Jumalan tuomioistuimen edessä? Kenties uusi pato olisi ennätetty katkaista, ellei hän olisi keskeyttänyt kaivamista. Mutta — oli muutakin, ja se sai hänen verensä kuohahtamaan. Hän tiesi sen nyt liiankin hyvästi — ellei Ole Petersin häijy kieli olisi häntä estänyt viime kesänä siinäpä se olikin syy! Hauke yksin oli tuntenut vanhan padon heikkouden, hänen olisi kaikesta huolimatta pitänyt vaatia sen uudestaan rakentamista. "Jumala, minä tunnustan sen", huusi hän äkkiä ääneensä, "olen hoitanut huonosti virkani!"

Hänen vasemmalla puolellaan, aivan hevosen jalkojen kohdalla, hyrskyi meri. Edessä lepäsi pilkko pimeässä vanha padontamaa kumpuineen ja kodikkaine asumuksineen. Kuunkin himmeä valo oli tykkänään sammunut. Ainoastaan yhdestä kohti tuikki pimeään läpi pieni valopilkku. Se tunkeutui lohduksen viestinä miehen sydämeen; tuo valo oli varmasti hänen talostaan, se oli kuin vaimon ja lapsen tervehdys. Jumalan kiitos, he ovat turvassa korkealla kummulla! Muut taasen olivat varmaankin rientäneet ylös mannerkylään; siellä tuikki nyt valoja tiheämmässä kuin tavallisesti, ja korkealla ilmassakin loisti muuan valopilkku se mahtoi olla itse kirkontornissa. "He ovat kaikki pelastetut, kaikki!" puheli Hauke itsekseen. "Tosin on monella kummulla talo suistuva raunioksi, tulvan alle joutuneet marskit antavat huonoja satoja, kaivantoja ja sulkuja on korjattava! Mutta meidän täytyy kestää kaikki, ja minä tahdon auttaa kykyäni mukaan, niitäkin, jotka ovat minulle pahaa tehneet. Jumala, ole meille armollinen!"

Hän vilkasi sivulleen uutta padontamaata kohti. Sen ympäri kuohui meri, mutta se itse lepäsi kuin öisen rauhan tyynessä helmassa. Riemuhuuto puhkesi ratsastajan rinnasta: "Hauke Haienin pato, se on kestänyt, ja kestää vielä sadankin vuoden päästä!"

Ukkosentapainen jyrinä jalkainsa kohdalla herätti hänet unelmistaan. Kimo kieltäysi menemästä eteenpäin. Mitä se? — Hevonen hypähti taaksepäin ja Haukesta tuntui kuin kappale patoa olisi vajonnut hänen edessään syvyyteen. Hän irtautui kaikista mietteistään ja alkoi tarkastaa. Hän oli vanhan padon kulmauksessa ja kimo seisoi etujalkoineen sen päällä. Vaistomaisesti veti hän hevosen taaksepäin. Juuri silloin siirrähti pilvi kuun edestä ja sen lempeä hohde valaisi tuota kauhun näytelmää, kun tulva vaahtopäisenä ja kuohuen syöksyi alas vanhalle padontamaalle.

Hauke tuijotti tyrmistyneenä. Sehän oli vedenpaisumus, joka hukuttaa ihmisiä ja eläimiä. Silloin tuikahti tuo äskeinen pieni valopilkku jälleen hänen silmäänsä. Se paloi yhä siellä hänen kummullaan, ja kun hän nyt rohkaistuneena katsoi alas padontamaalle, huomasi hän että tulva peitti vasta ainoastaan noin sadan askeleen levyisen alueen. Sen takana voi vielä selvästi erottaa padolta johtavan tien. Hän näki vielä enemmänkin: vankkurit, ei vaan kaksipyöräiset kääsit tulivat täyttä vauhtia kuin mielettömän

ajamina patoa kohti. Ajopeleissä istui nainen ja lapsi. Ja nyt kuului myrskyn läpi kuin pienen koiran haukuntaa. Kaikkivaltias Jumala! Se oli hänen vaimonsa, hänen lapsensa! Nyt he ovat jo aivan lähellä ja vaahtoava vesi kuohuu heitä vastaan. Ratsastajan rinnasta tunkeusi epätoivon huuto. "Elke!" huusi hän, "Elke! Takaisin! Takaisin!"

Mutta myrsky ja meri eivät tunteneet sääliä. Niiden pauhuun hukkui hänen huutonsa. Myrsky oli tarttunut hänen vaippaansa ja oli suistaa hänet hevosen selästä alas. Ajopelit yhä vaan lähenivät vyöryvää tulvaa vastaan. Silloin hän näki vaimon kohottavan kätensä, ikäänkuin häntä kohti. Olikohan Elke tuntenut hänet? Oliko ikävä ja tuskallinen pelko miehensä kohtalosta ajanut hänet turvallisesta kodista? Ja nyt — eikö hän nyt huutanut hänelle viimeisiä sanojaan? — Kysymyksiä risteili salamoina hänen aivoissaan; ne jäivät vastausta vaille. Kaikki hukkui myrskyn ulvontaan: vaimon sanat miehelle ja miehen huudot vaimolle, ainoastaan tulvan kohu soi tuomiopäivän pauhuna hänen korvissaan.

"Lapseni! Oi Elke, uskollinen vaimoni!" huusi Hauke myrskyn kohuun. Silloin murtui taasen suuri kappale patoa syvyyteen ja meri syöksyi jymisten eteenpäin. Vielä kerran näki Hauke hevosen pään ja ajopelien pyörät — sitte katosi kaikki kuohujen pyörteeseen. Yksinäinen ratsastaja tuijotti kuin sokea vyöryvään tulvaan. "Kaikki lopussa!" sanoi hän hiljaa itsekseen. Sitte ratsasti hän kuilun reunalle saakka, jonka editse vedet hurjasti pauhaten syöksyivät hänen kotikyläänsä. Hän näki yhä vielä valon tuikkivan talostaan, mutta nyt se oli hänelle arvoton, sieluton pilkku. Hauke oikaisihe satulassaan ja iski kannukset hevosen kupeisiin. Eläin kohosi pystyyn ja hyppäsi syrjään. Mutta miehen tahto oli voimakkaampi. "Eteenpäin!" huusi hän vielä kerran niinkuin useasti ennenkin. "Jumala, ota minut, säästä muut!"

Vieläkin kannuksenisku ja kimon hurja karjahdus, joka kuului myrskyn ja aaltojen kohunkin läpi. Sitte tulvan pyörteissä tukehtuvia ääniä, hetkisen ankara kamppaus.

Kuu valaisi seutua. Mutta alhaalla padon luona ei ollut enää ainoatakaan elävää olentoa, ei muuta kuin raivoava meri, joka oli pian kuohuihinsa haudannut miltei koko vanhan padontamaan. Mutta yhä vieläkin kohosi aalloista Hauke Haienin talon kumpu ikkunasta tuikkivine valoineen, ja mannerkylässä, jossa talot vähitellen peittyivät pimeään, pilkotti vielä kirkontornin yksinäinen valosiru väreilevin sätein kuohuvien aaltojen yli.

* * * * *

Kertoja vaikeni. Tartuin täysinäiseen lasiin, joka oli jo kauvan ollut edessäni. En kuitenkaan kohottanut sitä huulilleni, vaan käteni jäi pöydälle lepäämään.

"Semmoinen on Hauke Haienin tarina", alkoi isäntäni vielä kerran, "sellainen parhaimpien lähteiden mukaan kerrottuna. Patopäällikkömme taloudenhoitajatar olisi ehkä kertonut sen jotenkuten toisin. Kertovatpa sitäkin, että tuo valkoinen hevosenluuranko näyttäytyi tämän jälkeen taasen pakoveden aikana kuunvalossa Jeverisinsaaarella; koko kylä kuuluu sen nähneen. — Se vaan on varmaa, että Hauke Haien vaimoineen lapsineen hukkui tässä tulvassa. En ole löytänyt edes heidän hautaansa kirkkomaalta. Ruumiit ovat tietenkin ajautuneet poisvirtaavan veden mukana murroksen kautta merelle ja siellä vähitellen hajonneet alkuaineisiinsa. Näin ovat he päässeet ihmisiltä rauhaan. Mutta Hauke Haienin pato seisoo vankkumatta vielä sadankin vuoden päästä, ja jos te huomenna, kaupunkiin ratsastaessanne, ette pelkää puolen tunnin kierrosta, niin ratsastatte tuota patoa pitkin."

"Kiitos, jonka Jewe Manners kerran oli jälkeläisten puolesta luvannut rakentajan muistolle, on, niinkuin näette, jäänyt saamatta. Sillä niin se on, herrani: Sokrateelle juotettiin myrkyä ja Herramme Kristus ristiinnaulittiin! Tuommoinen ei sentään ole enää meidän aikoina aivan tavallista. Mutta tavallista sen sijaan on julistaa tyranni tai häijy härkäniskainen pappi pyhimykseksi — taikka kunnan mies kummitukseksi ainoastaan siitä syystä, että hän on ollut päätä pitempi meitä muita."

Nämä sanat lausuttuaan tuo pieni vakava mies kohosi seisoaalleen ja kuulosti uloskäsin "Käänne on tapahtunut", sanoi hän vetäen uutimet ikkunoiden edestä syrjään. Ulkona oli kirkas kuuvalo. "Katsokaahan vain", jatkoi hän, "tuolla palaavat valtuusmiehet. Mutta he hajaantuvat, he menevät kukin kotiinsa. Toisella puolella on varmaankin sattunut murros; vesi on laskeunut."

Seisoin hänen vieressään katsellen ulos. Niin olikin, kuin isäntäni oli sanonut. Otin lasini ja join sen pohjaan. "Kiitän Teitä tästä illasta!" sanoin hänelle. "Luulen että voimme nukkua rauhassa!"

"Voimme huoletta", vastasi pieni herra. "Toivotan Teille hyvää yötä!"

— — Alasmennessäni tapasin eteisessä patopäällikön, joka oli tullut noutamaan ravintolahuoneeseen jäänyttä karttaansa. "Kaikki on onnellisesti ohitse", sanoi hän. "Mutta meidän koulumestariimme on kai maalannut teille kaikki asiat kauniissa valossa. Hän on noita 'valistuneita'!"

"Hän näyttää olevan järkevä mies!"

"Niin, niin; aivan varmasti. Mutta ettehän toki voi olla omia silmiänne uskomatta. Ja niinkuin jo edeltäkäsinkin aavistin: toisella puolella on pato murtunut."

Kohautin olkapäitäni: "Uni on huolten lääke! Hyvää yötä, herra patopäällikkö!"

"Hyvää yötä!" sanoi hän hymyillen.

— — Seuraavana aamuna ratsastin mitä kirkkaimmassa auringonvalossa Hauke Haienin patoa myöten kaupunkiin päin.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RANNIKON RATSASTAJA: POHJOISFRIISILÄINEN
TARINA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

**Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™
electronic works**

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on

this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project

Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.